

ΒΑΛΛΙΑΝΕΙΟ ΓΕΛ ΚΕΡΑΜΕΙΩΝ

Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου

Α΄ Γενικού Λυκείου

Σχεδιαγράμματα μαθημάτων εντός εξεταστέας ύλης
Έκδοση 2022-23

Επιμέλεια: Ηλίας Τουμασάτος, Δρ Ιστορίας, καθ. κοιν. επιστημών

Κεραμειές 2023

Τα βασικά...

Χρονολογίες	Ελλάδα	Ρώμη	Χρονολογίες
1600-1100 πΧ	Μυκηναϊκή εποχή Μυκηναϊκά κέντρα Τρωική εκστρατεία		
1100-750 πΧ	Ομηρική εποχή Ομηρικός οίκος Α' Ελληνικός Αποικισμός	Ρωμαϊκό Βασίλειο (Regnum Romanum)	753-509 πΧ
750-480 πΧ	Αρχαϊκή εποχή Β' Ελληνικός Αποικισμός Πόλεις-κράτη Περσικοί Πόλεμοι	Δημοκρατία (Res Publica)	509-27 πΧ
480-323 πΧ	Κλασική Εποχή 5^{ος} αι. Α' Αθηναϊκή Συμμαχία - Κίμων Περικλής - Αθήνα - Δημοκρατία Πελοποννησιακός Πόλεμος 4^{ος} αι. Φίλιππος Αλέξανδρος - εκστρατεία		
323-30 πΧ	Ελληνιστική Εποχή Ελληνιστικά Βασίλεια Κοσμοπολιτισμός		
		Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (Principatus) Οκταβιανός Αύγουστος	27 πΧ -284 μΧ
		Διοκλητιανός - Απόλυτη μοναρχία (Dominatus)	284 μΧ
		Μ. Κωνσταντίνος - μεταφορά της πρωτεύουσας στην Κων/πολη	330 μΧ
		Οριστική διαίρεση του ρωμαϊκού κράτους σε ανατολικό και δυτικό	395 μΧ
		Κατάλυση του δυτικού ρωμαϊκού κράτους	476 μΧ
		Ιουστινιανός - Reconquista	527-565 μΧ

Αίγυπτος

Ενότητες: 1.1 Η χώρα, 1.2 Οικονομική, πολιτική κοινων. οργάνωση

ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ; Στη Βορειοανατολική Αφρική. Στις όχθες του **Νείλου**.

Ηρόδοτος: Η Αίγυπτος = **δῶρο του Νείλου**

(πλημμύρες του Νείλου καθιστούν εύφορες τις γύρω περιοχές. Λωρίδα πράσινου γύρω από τον Νείλο που φθάνει ως το Δέλτα του, στη Μεσόγειο, και τριγύρω έρημος)

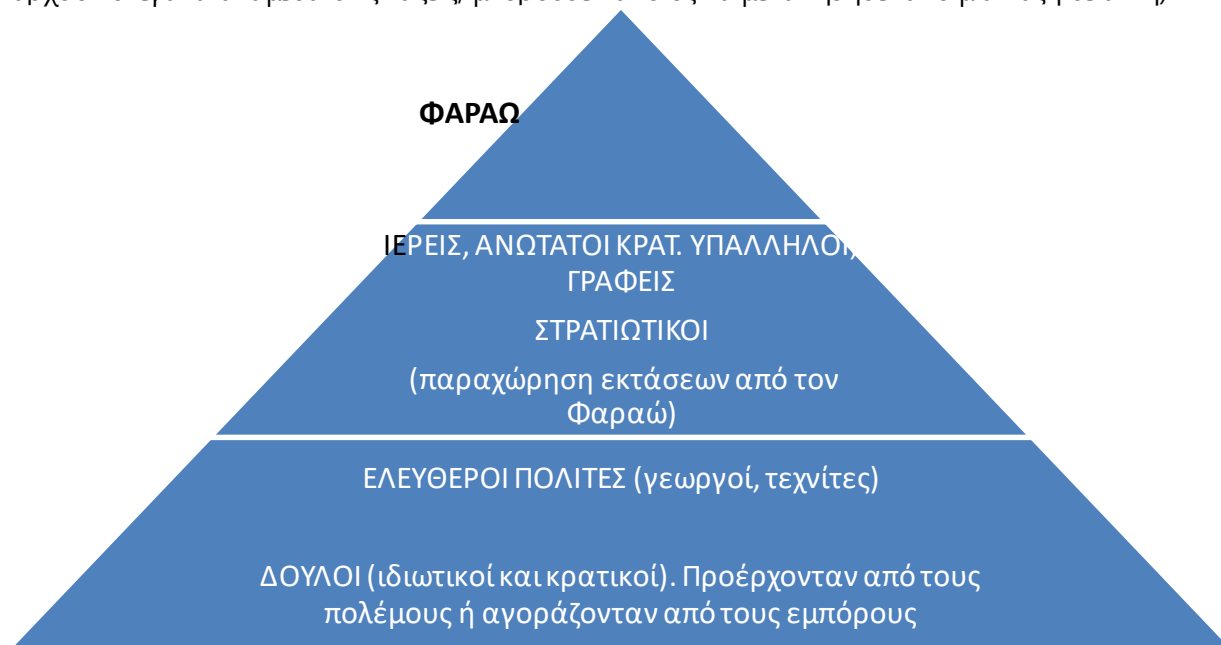
- ❖ Άνω Αίγυπτος στο Νότο (ορεινή)
- ❖ Κάτω Αίγυπτος, στο Βορρά (Δέλτα του Νείλου – συνδ. με χερσόνησο του Σινά)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: άμεσα συνδεδεμένη με τον Νείλο και τις πλημμύρες του

- **Γεωργία:** Η άρδευση των χωραφιών και η συντήρηση των αυλακιών διαρκής φροντίδα. Η γεωργία ήταν βάση της οικονομίας - την επέβλεπε το Κράτος - ποσοστό της συγκομιδής στον Φαραώ. Καλλιέργειες: σιτάρι, κριθάρι, λινάρι, σπρωφόρα, κηπευτικά. **Πάπυρος**
- **Αλιεία** (στο Νείλο)
- **Κτηνοτροφία**
- **Κατασκευή μεγάλων έργων από τους Φαραώ**
- **Βιοτεχνία:** Τεχνίτες σε ιδιωτικά και κρατικά εργαστήρια
- **Εμπόριο:** εξαγωγές και εισαγωγές (όπως και η βιοτεχνία, ελεγχόταν σε μεγάλο ποσοστό από τον Φαραώ)
- **Υπηρεσίες:** ιερείς, γραφείς (ιερογλυφικά), στρατιωτικοί

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

(δεν υπάρχουν στεγανά ανάμεσα στις τάξεις, μπορούσε κάποιος να μεταπηδήσει από μία τάξη σε άλλη)

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ:

Θεοποίηση του Φαραώ (αυτοκράτορα). Καθοριστικός ο ρόλος της θρησκείας. Θεοκρατική οργάνωση του κράτους.

Ο Φαραώ ενσάρκωνε (α) τον επίγειο θεό (β) το κράτος. Η θέλησή του ήταν νόμος. Ήταν απροσπέλαστος. Σ' αυτόν εναπέθεταν οι Αιγύπτιοι τις ελπίδες τους.

Ενότητα 2.4 Ο πολιτισμός

ΘΡΗΣΚΕΙΑ Πολυθεΐα πίστη στη μεταθανάτια ζωή	- Αρχικά κάθε πόλη είχε δικό της θεό-προστάτη - Πολυθεΐα σε όλες τις περιόδους της αιγυπτιακής ιστορίας. - Οι θεοί με ανθρώπινο σώμα, κεφάλι ζώου. - Θεοί: Ρα (Ηλιος). Εκπρόσωπός του στη γη ο Φαραώ. Άλλοι θεοί: Όσιρις, Ίσις. - Ο Φαραώ Ακενατών προσπάθησε ανεπιτυχώς να εξαλείψει την πολυθεΐα (αντέδρασε το ιερατείο) - Πίστη στη ζωή μετά τον θάνατο (αν το σώμα δεν καταστρεφόταν). Γι' αυτόν τον λόγο: (α) ταφίριζαν τους νεκρούς (μούμιες)
---	---

	(β) τους έθαβαν σε ταφικά μνημεία μαζί με όλα τα σκεύη που τους ήταν απαραίτητα για τη μεταθανάτια ζωή (στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα τα μνημεία αυτά ήταν μεγαλοπρεπή με πολύτιμα σκεύη και στολισμό νεκρών).
ΓΡΑΦΗ ιερογλυφικά γραφείς	Ιερογλυφικά: Χαρακτήρες-σύμβολα που χρησιμοποιούνταν από την 4 ^η χιλιετία π.Χ. - Η επινόησή τους αποδεικνύει το υψηλό πολιτιστικό επίπεδο της Αιγύπτου. - Δυσκολία στην εκμάθηση και απόδοση των ιερογλυφικών. Προϋπέθετε εξειδίκευση, συνεχή ενασχόληση: Οι γραφείς ήταν αυτοί που γνώριζαν να γράφουν ιερογλυφικά. - Κάθε πολίτης μπορούσε να εκπαιδευτεί να γίνει γραφέας. - Οι γραφείς γίνονταν δημόσιοι υπάλληλοι και είχαν κύρος. Τι έκαναν οι γραφείς: (α) έγραφαν σε παπύρους για τα έργα και τη δράση των Φαραώ (β) Καθοδηγούσαν τεχνίτες να χαράζουν ανάγλυφα ιερογλυφικά σε τοίχους μνημείων. - Τα ιερογλυφικά αποκρυπτογραφήθηκαν (διαβάστηκαν) για πρώτη φορά μόλις το 1822 (όταν διαβάστηκε η περίφημη Στήλη της Ροζέτας)
ΓΡΑΜΜΑΤΑ (λογοτεχνία)	- τα πιο πολλά κείμενα που σώζονται αναφέρονται στη δράση των Φαραώ - ελάχιστα λογοτεχνικά κείμενα (λίγοι ήξεραν τη γραφή για να τα γράψουν) - σώζονται: θρησκευτικά, λυρικά ποιήματα, λαϊκές διηγήσεις
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ αναπτύχθηκαν για να εξυπηρετήσουν ανάγκες της καθημερινότητας	- Αστρονομία: Λόγος: η παρακολούθηση πλημμυρών Νείλου, αστεριών. Επιτεύγματα: Ημερολόγιο 365 ημερών, προσδιορισμός ώρας από τη σκιά του ήλιου - Γεωμετρία – Μαθηματικά: Λόγος: μέτρηση εκτάσεων, κατασκευή πυραμίδων. Επιτεύγματα: εξελιγμένες μαθηματικές γνώσεις, γνώσεις Γεωμετρίας. - Ανατομία, Ιατρική: Λόγος: η ταρρίχευση των νεκρών έδωσε πολλές γνώσεις Επιτεύγματα: Φημισμένοι γιατροί, γνωστοί ακόμη και στον ελληνικό κόσμο.
ΤΕΧΝΕΣ στην υπηρεσία των Φαραώ	- η τέχνη βρισκόταν στην υπηρεσία των Φαραώ (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική: στόχευαν να προβάλλουν τη ζωή και τη δράση των Φαραώ. - Επιβλητικά μνημεία: (μνημειακού χαρακτήρα) επιβάλλονται με τον όγκο και τις διαστάσεις τους στις αχανείς αιγυπτιακές επιφάνειες. - Πυραμίδες στη Γκίζα - Ναοί (Λούξορ, Καρνάκ) με κίονες - Ζωγραφικές και ανάγλυφες παραστάσεις στις επιφάνειες ναών και ταφικών μνημείων (απεικόνιζαν τη δράση των Φαραώ, αλλά και σκηνές της καθημερινής ζωής). - Γλυπτική: Αγάλματα (μεγάλων διαστάσεων, αλλά και μικρού μεγέθους) - Μικροτεχνία κοσμήματα από μέταλλα, πολύτιμους και ημιπολύτιμους λίθους.

Οι Αρχαίοι Έλληνες Ενότητα 1.2 Μυκηναϊκός πολιτισμός (Α')

Τί: Είναι ο πρώτος μεγάλος ελληνικός πολιτισμός

Πότε: 1600-1100 π.Χ. (ύστερη εποχή του χαλκού)

Πού: Στην ηπειρωτική Ελλάδα

Γιατί λέγεται Μυκηναϊκός; Πήρε το όνομα από το σπουδαιότερο κέντρο του, τις **Μυκήνες** (**πολύχρυσος Μυκήνη**, σύμφωνα με τα ομηρικά έπη)

Ο μυκηναϊκός πολιτισμός εντάσσεται στην ελληνική προϊστορία (ή πρωτο-ιστορία)

Η ΧΩΡΑ	Ποιοι δημιουργούν τον μυκηναϊκό πολιτισμό; Ελληνικά φύλα. Ονόματα: Αχαιοί, Δαναοί, Ίωνες, Αργείοι. Αυτά τα ελληνικά φύλα - πρώτα, παγίωσαν τις εγκαταστάσεις τους στην ηπειρωτική Ελλάδα - μετά: δέχτηκαν επιδράσεις των πολιτισμών του Αιγαίου (βλ. προηγ. Μάθημα) - μετά: εξαπλώθηκαν: Κρήτη, νησιά Αιγαίου, Μ. Ασία, Κύπρος, ανατολικές ακτές Μεσογείου.
---------------	--

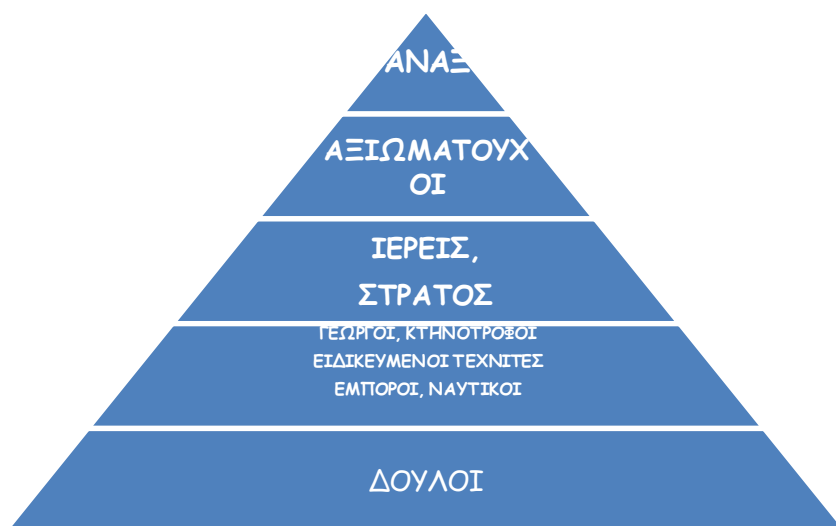
	Πού ήταν τα σπουδαιότερα κέντρα του μυκηναϊκού πολιτισμού: (βλ. και το χάρτη σελ. 67) Ιδρύονταν σε περιοχές που επέτρεπαν την εποπτεία μεγάλης έκτασης. Συνήθως στα μεγάλα κέντρα υπήρχαν: (α) ανάκτορο (β) ισχυρή οχύρωση (τείχη). Πελοπόννησος: Στην Αργολίδα Μυκήνες, Τίρυνθα, Άργος. Στη Μεσσηνία: Πύλος Στη Λακωνία: Αμύκλες Στερεά Ελλάδα: Στη Βοιωτία: Ορχομενός, Θήβα, Γλας. Αττική: Αθήνα, Μαραθώνα Θεσσαλία: Ιωλκός.
ΟΙ ΠΗΓΕΣ	Από πού μαθαίνουμε για τα μυκηναϊκά χρόνια; (1) Από τα ομηρικά έπη (Ιλιάδα, Οδύσσεια) Μέχρι τον περασμένο αιώνα πολλοί πίστευαν ότι τα γεγονότα και τα πρόσωπα που περιγράφονταν στα ομηρικά έπη ήταν φανταστικά. (2) Αρχαιολογικές έρευνες. Ο Ερρίκος Σλήμαν (γερμανός έμπορος) έκανε τις πρώτες ανασκαφές στις Μυκήνες το 1876! Από τότε, πολλές αρχαιολογικές έρευνες σε πολλά μέρη της Ελλάδας έφεραν στο φως σπουδαία ευρήματα. ↓ (3) Αποκρυπτογράφηση της Γραμμικής Β' γραφής. Τι είναι η Γραμμική Β'; είναι γραφή που χρησιμοποιήθηκε από εξειδικευμένους γραφείς στα μυκηναϊκά ανάκτορα. - Είναι συλλαβική γραφή (τα σύμβολά της αντιστοιχούν σε συλλαβές, όχι σε φθόγγους) - Αποδεικνύει τον ελληνικό χαρακτήρα του μυκηναϊκού πολιτισμού (γιατί τα σύμβολά της απεικονίζουν ελληνικές λέξεις – πρώιμη μορφή ελληνικής γλώσσας) Πού βρέθηκε; Σε πινακίδες (Πύλος, Κνωσός, Μυκήνες, Θήβα) Τι κείμενα είναι; Κυρίως λογιστικού περιεχομένου (κατάλογοι από αντικείμενα, περιουσιακά στοιχεία ηγεμόνων – εμπόρων). Υπάρχουν σ' αυτά ονόματα θεών. Δεν έχουμε κάποιο συνεχές κείμενο (π.χ. ένα λογοτεχνικό κείμενο) Ποιος κατάφερε να τη διαβάσει; Οι Μάικλ Βέντρις και Τζων Τσάντγουικ, μόλις το 1952!!!!

Οικονομική, κοινωνική και πολιτική οργάνωση του μυκηναϊκού κόσμου – Η εξάπλωση

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	- ως το 1600 π.Χ. (μεσοελλαδικός πολιτισμός). Κλειστή αγροτική οικονομία. - Μετά το 1600 π.Χ.: βάση των οικονομικών σχέσεων το εμπόριο. - Μετά το 1500 π.Χ.: Ανάπτυξη του εμπορίου, οδηγεί σε «έξοδο» προς το Αιγαίο. - Μαρτυρίες για την ανάπτυξη: μέγαρα, οχυρωμένες ακροπόλεις. - Μέγαρα (ανάκτορα): επίκεντρο των οικονομικών δραστηριοτήτων: Τομείς οικονομικής δράσης: γεωργία, κτηνοτροφία, εμπόριο, ναυτιλία, ειδικευμένοι τεχνίτες.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	βλ. πυραμίδα στην επόμενη σελίδα
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	- ΔΕΝ έχουμε ένα, ενιαίο μυκηναϊκό κράτος (παρότι υπάρχει πολιτιστική συνοχή στον μυκηναϊκό κόσμο). - Πιθανόν είχαμε περισσότερα (4-5) «ομόσπονδα» κράτη, αντίστοιχα προς τα μεγάλα ανάκτορα (σε κάθε ανάκτορο αντιστοιχεί ένα κρατίδιο). - Πιθανόν τα μικρά αυτά κράτη ήταν υποτελή στις Μυκήνες (ανακτορικό κέντρο). Έχουμε λιγοστά στοιχεία για την οργάνωση των κρατών (από πινακίδες στα ανάκτορα της Πύλου). Τα άτομα που ασκούσαν την πολιτική εξουσία (κατά σειρά με βάση την ισχύ τους) 1. ΑΝΑΚΤΑΣ: Είναι ο ανώτατος άρχοντας, Κύριος του ανακτόρου. Απ' αυτόν πηγάζει κάθε εξουσία. 2. ΛΑΑΓΕΤΑΣ (<λαός+ηγούμεναι). Τοπικός άρχοντας, διοικητής περιφερειών. Υποτελής στον

	άννακτα. 3. ΕΠΕΤΕΣ (<έπομαι = ακολουθώ): Ανήκαν στην τάξη των ευγενών. 4. ΤΕΛΕΣΤΕΣ (κατέχουν σημαντικές θέσεις στην περιφερειακή διοίκηση) 5. ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Επικεφαλής οποιασδήποτε ομάδας (π.χ. αρχιτεχνίτης) ΠΡΟΣΟΧΗ! Δεν έχει τη σημασία που απέκτησε αργότερα, στα ομηρικά χρόνια (βασιλιάς)		
ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	- Οι Μυκηναίοι στρέφονται στη θάλασσα, καθώς πηγή πλούτου τους ήταν το εμπόριο.		
	<table><tr><td>τέλη 15^{ου} αι.</td><td>➔ ΑΙΓΑΙΟ. Οι Μυκηναίοι κυριαρχούν στην Κρήτη (κυρίαρχη ως τότε στο Αιγαίο). Επιβάλλουν τη δική τους θαλασσοκρατορία στο Αιγαίο, εκτοπίζοντας τους Κρήτες. Μυκηναϊκές εγκαταστάσεις (οικισμοί) και εμπορικοί σταθμοί σε όλο το Αιγαίο.</td></tr></table>	τέλη 15 ^{ου} αι.	➔ ΑΙΓΑΙΟ . Οι Μυκηναίοι κυριαρχούν στην Κρήτη (κυρίαρχη ως τότε στο Αιγαίο). Επιβάλλουν τη δική τους θαλασσοκρατορία στο Αιγαίο, εκτοπίζοντας τους Κρήτες. Μυκηναϊκές εγκαταστάσεις (οικισμοί) και εμπορικοί σταθμοί σε όλο το Αιγαίο.
	τέλη 15 ^{ου} αι.	➔ ΑΙΓΑΙΟ . Οι Μυκηναίοι κυριαρχούν στην Κρήτη (κυρίαρχη ως τότε στο Αιγαίο). Επιβάλλουν τη δική τους θαλασσοκρατορία στο Αιγαίο, εκτοπίζοντας τους Κρήτες. Μυκηναϊκές εγκαταστάσεις (οικισμοί) και εμπορικοί σταθμοί σε όλο το Αιγαίο.	
	<table><tr><td>13^{ος} αι.</td><td>➔ ΚΥΠΡΟΣ. Οι Μυκηναίοι αποικίζουν την Κύπρο (ως τότε ήταν στη σφαίρα επιρροής Φοινίκων, Αιγυπτίων) Εξελληνισμός Κύπρου. ➔ ΦΟΙΝΙΚΗ, ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ, ΑΙΓΥΠΤΟΣ. Ιδρύουν παροικία, επεκτείνουν εμπόριο. ➔ ΧΩΡΑ ΧΕΤΤΑΙΩΝ (σύμφωνα με χεττιτικές πηγές: «Αχιγιάβα» = πιθανόν Αχαιοί. Άλλοτε φιλικές σχέσεις, και άλλοτε εχθρικές (επιδρομές Αχαιών στη χώρα) ➔ ΔΥΤΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ. Ιταλία, Σικελία, Σαρδηνία, Ανατολική Ισπανία. Έχουν βρεθεί εκεί μυκηναϊκά προϊόντα.</td></tr></table>	13 ^{ος} αι.	➔ ΚΥΠΡΟΣ . Οι Μυκηναίοι αποικίζουν την Κύπρο (ως τότε ήταν στη σφαίρα επιρροής Φοινίκων, Αιγυπτίων) Εξελληνισμός Κύπρου. ➔ ΦΟΙΝΙΚΗ, ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ, ΑΙΓΥΠΤΟΣ . Ιδρύουν παροικία, επεκτείνουν εμπόριο. ➔ ΧΩΡΑ ΧΕΤΤΑΙΩΝ (σύμφωνα με χεττιτικές πηγές: «Αχιγιάβα» = πιθανόν Αχαιοί. Άλλοτε φιλικές σχέσεις, και άλλοτε εχθρικές (επιδρομές Αχαιών στη χώρα) ➔ ΔΥΤΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ . Ιταλία, Σικελία, Σαρδηνία, Ανατολική Ισπανία. Έχουν βρεθεί εκεί μυκηναϊκά προϊόντα.
13 ^{ος} αι.	➔ ΚΥΠΡΟΣ . Οι Μυκηναίοι αποικίζουν την Κύπρο (ως τότε ήταν στη σφαίρα επιρροής Φοινίκων, Αιγυπτίων) Εξελληνισμός Κύπρου. ➔ ΦΟΙΝΙΚΗ, ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ, ΑΙΓΥΠΤΟΣ . Ιδρύουν παροικία, επεκτείνουν εμπόριο. ➔ ΧΩΡΑ ΧΕΤΤΑΙΩΝ (σύμφωνα με χεττιτικές πηγές: «Αχιγιάβα» = πιθανόν Αχαιοί. Άλλοτε φιλικές σχέσεις, και άλλοτε εχθρικές (επιδρομές Αχαιών στη χώρα) ➔ ΔΥΤΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ . Ιταλία, Σικελία, Σαρδηνία, Ανατολική Ισπανία. Έχουν βρεθεί εκεί μυκηναϊκά προϊόντα.		
<table><tr><td>12^{ος} αι.</td><td>➔ ΑΙΓΥΠΤΟΣ. «Αχαιαβάσσα». Πιθανόν είναι Μυκηναίοι που εισβάλλουν στην Αίγυπτο μαζί με τους λαούς της θάλασσας. ➔ ΤΡΩΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ: Οι Μυκηναίοι στρέφονται προς τον Βορρά (Εύξεινος Πόντος: από εκεί προμηθεύονταν μέταλλα). Τρωικός πόλεμος. - Γιατί έγινε; Πιθανόν με αυτήν να επιδίωκαν έλεγχο των στενών του Ελλήσποντου. - Ποιοι συμμετείχαν; Η εκστρατεία είχε πανελλήνιο χαρακτήρα. Συμμετείχαν όλοι οι Έλληνες. - Πότε έγινε; Άλλοι υποστηρίζουν στα τέλη του 12^{ου} αι., άλλοι το 1184 π.Χ. (αρχή παρακμής) - Τι απέγινε; Οι Έλληνες επέστρεψαν στην πατρίδα τους (δεν βρίσκουμε μυκηναϊκή εγκατάσταση στην περιοχή της Τροίας) </td></tr></table>	12 ^{ος} αι.	➔ ΑΙΓΥΠΤΟΣ . «Αχαιαβάσσα». Πιθανόν είναι Μυκηναίοι που εισβάλλουν στην Αίγυπτο μαζί με τους λαούς της θάλασσας. ➔ ΤΡΩΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ : Οι Μυκηναίοι στρέφονται προς τον Βορρά (Εύξεινος Πόντος: από εκεί προμηθεύονταν μέταλλα). Τρωικός πόλεμος. - Γιατί έγινε; Πιθανόν με αυτήν να επιδίωκαν έλεγχο των στενών του Ελλήσποντου. - Ποιοι συμμετείχαν; Η εκστρατεία είχε πανελλήνιο χαρακτήρα. Συμμετείχαν όλοι οι Έλληνες. - Πότε έγινε; Άλλοι υποστηρίζουν στα τέλη του 12^{ου} αι., άλλοι το 1184 π.Χ. (αρχή παρακμής) - Τι απέγινε; Οι Έλληνες επέστρεψαν στην πατρίδα τους (δεν βρίσκουμε μυκηναϊκή εγκατάσταση στην περιοχή της Τροίας)	
12 ^{ος} αι.	➔ ΑΙΓΥΠΤΟΣ . «Αχαιαβάσσα». Πιθανόν είναι Μυκηναίοι που εισβάλλουν στην Αίγυπτο μαζί με τους λαούς της θάλασσας. ➔ ΤΡΩΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ : Οι Μυκηναίοι στρέφονται προς τον Βορρά (Εύξεινος Πόντος: από εκεί προμηθεύονταν μέταλλα). Τρωικός πόλεμος. - Γιατί έγινε; Πιθανόν με αυτήν να επιδίωκαν έλεγχο των στενών του Ελλήσποντου. - Ποιοι συμμετείχαν; Η εκστρατεία είχε πανελλήνιο χαρακτήρα. Συμμετείχαν όλοι οι Έλληνες. - Πότε έγινε; Άλλοι υποστηρίζουν στα τέλη του 12^{ου} αι., άλλοι το 1184 π.Χ. (αρχή παρακμής) - Τι απέγινε; Οι Έλληνες επέστρεψαν στην πατρίδα τους (δεν βρίσκουμε μυκηναϊκή εγκατάσταση στην περιοχή της Τροίας)		

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Άνακτας:	Ηγεμόνας του ανακτόρου. Διαχειρίζεται τον πλούτο της περιοχής που εξουσιάζει. Είναι (α) πολιτικός αρχηγός (β) στρατιωτικός αρχηγός (γ) δικαστής (δ) θρησκευτικός αρχηγός. (Ωστόσο: δεν υπάρχει θεοκρατική οργάνωση, ούτε ισχυρό ιερατείο)
Αξιωματούχοι	Λααγέτες, επέτες, τελεστές βλ. προηγούμενη σελίδα, στην πολιτική οργάνωση
Ιερείς	κατέχουν ιδιαίτερη θέση στην κοινωνική ιεραρχία

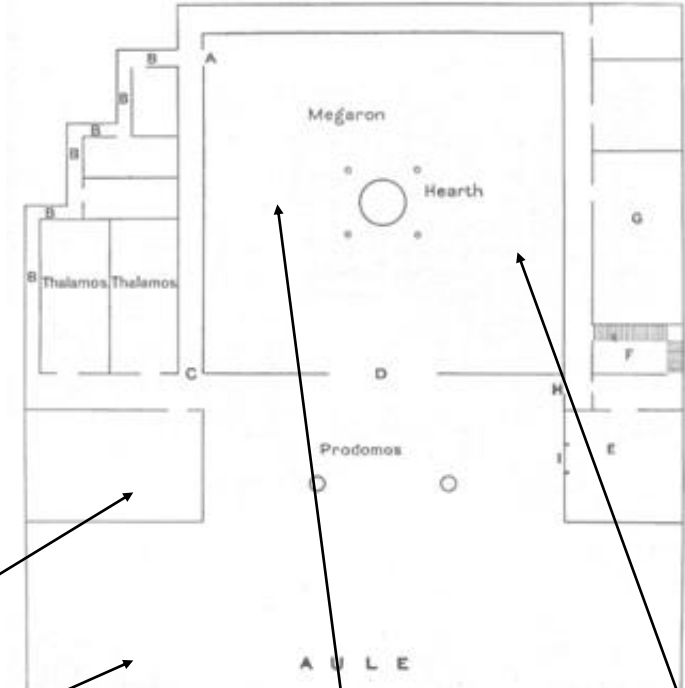
Στρατός	αποτελείται από επαγγελματίες στρατιώτες
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι	η πλειονότητα των υπηκόων
Ειδικευμένοι τεχνίτες	Μεγάλη ομάδα του πληθυσμού. Κεραμουργοί, χρυσοχόοι, ξυλουργοί, χαλκουργοί, ναυπηγοί, αρωματοποιοί, γιατροί
Έμποροι, ναυτικοί	Πολυπληθής ομάδα
Δούλοι	υπηρέτες που εργάζονται για όλους τους παραπάνω (άνакτα, αξιωματούχους, ιερείς, πολίτες)

Παρακμή του μυκηναϊκού πολιτισμού – Ο πολιτισμός

ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ (από αρχές 12^{ου} αι. π.Χ.) λαοί της θάλασσας	- Πότε συμβαίνει; Από τις αρχές του 12^{ου} αιώνα π.Χ. ΠΟΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΝ; (α) ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ. Οι επιδρομές των λαών της θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο που έβλαψαν το μυκηναϊκό εμπόριο. - Το εμπόριο ήταν ο βασικός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης των Μυκηναίων (βλ. προηγούμενο μάθημα). - Από αρχές 12^{ου} αιώνα δυσκολεύουν οι εμπορικές επαφές των Μυκηναίων με την ανατολή. - Γιατί; Οι λαοί της θάλασσας κάνουν επιδρομές στην Ανατολή → Καταστρέφουν το κράτος των Χετταίων → Επιθέσεις και καταστροφές σε Κύπρο, ανατ. Μεσόγειο, Αίγυπτο. Συνέπεια: οικονομική αποδυνάμωση των χωρών. (λεπτομέρεια: σ' αυτές συμμετείχαν και Αχαιοί...) → Δεν θίχτηκαν τα μυκηναϊκά κέντρα. Ωστόσο, καταστράφηκαν οι αγορές της ανατολής και τερματίστηκαν οι εμπορικές επαφές των Μυκηναίων Συνέπεια κλονισμός οικονομίας των μυκηναϊκών ανακτόρων, παρακμή, διάλυση μυκηναϊκού κόσμου. (β) ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ: εσωτερικές διενέξεις, έριδες, συγκρούσεις στα μυκηναϊκά κέντρα.															
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	Πολιτιστική συνοχή: Παρότι υπάρχουν πολλά κρατίδια, στον μυκηναϊκό κόσμο υπάρχουν πολλά κοινά πολιτιστικά χαρακτηριστικά: <table><tr><td>ΓΛΩΣΣΑ</td><td>Κοινή γλώσσα: πρώιμη μορφή της ελληνικής γλώσσας (πινακίδες Γραμμικής Β)</td></tr><tr><td>ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΔΟΞΑΣΙΕΣ</td><td>Κοινές δοξασίες: πρώτες λατρείες, πρώτα ονόματα των θεών που θα συνθέσουν το ελληνικό πάνθεον.</td></tr><tr><td>ΥΛΙΚΟΣ ΒΙΟΣ</td><td>Ομοιομορφία στην ενδυμασία, τον καλλωπισμό, τα έργα τέχνης, τον πολεμικό εξοπλισμό, σε όλα τα σημεία εξάπλωσης των Μυκηναίων.</td></tr></table> ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ Γενικά χαρακτηριστικά: (α) αυστηρή συγκρότηση (αντίθετα με μινωική) (β) οι περισσότεροι καλλιτέχνες εξαρτημένοι από τα ανάκτορα (εξυπηρετούν ανακτορικές ανάγκες) <table><tr><td rowspan="2">ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ</td><td>ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ-ΑΝΑΚΤΟΡΑ</td><td> - οικοδομούνται σε επιλεγμένες θέσεις - περιβάλλονται με ισχυρά τείχη (οχύρωση) - Απλή δομή του ανακτόρου - Πυρήνας: ΜΕΓΑΡΟ = Πώς ήταν το μέγαρο: Ορθογώνιο, σε τρία μέρη: Βλ. ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΟΜΕΝΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ </td></tr><tr><td>ΘΟΛΩΤΟΙ ΤΑΦΟΙ</td><td> το σημαντικότερο επίτευγμα της αρχιτεκτονικής. χτισμένοι θάλαμοι σε σχήμα κυψέλης Βλ. ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ </td></tr><tr><td rowspan="2">ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ</td><td>ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ (διακοσμούσαν τα ανάκτορα)</td><td rowspan="2"> - φτιάχνονται από έμπειρους καλλιτέχνες - αρχικά ήταν επηρεασμένες από τις μινωικές (σκηνές φύσης) - Αργότερα περιορίζεται η μινωική επιρροή και έχουμε πολεμικές σκηνές, κυνήγι, τελετουργίες (ενώ τα θέματα </td></tr><tr><td>ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ</td></tr></table>	ΓΛΩΣΣΑ	Κοινή γλώσσα: πρώιμη μορφή της ελληνικής γλώσσας (πινακίδες Γραμμικής Β)	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΔΟΞΑΣΙΕΣ	Κοινές δοξασίες: πρώτες λατρείες, πρώτα ονόματα των θεών που θα συνθέσουν το ελληνικό πάνθεον.	ΥΛΙΚΟΣ ΒΙΟΣ	Ομοιομορφία στην ενδυμασία, τον καλλωπισμό, τα έργα τέχνης, τον πολεμικό εξοπλισμό, σε όλα τα σημεία εξάπλωσης των Μυκηναίων.	ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ-ΑΝΑΚΤΟΡΑ	- οικοδομούνται σε επιλεγμένες θέσεις - περιβάλλονται με ισχυρά τείχη (οχύρωση) - Απλή δομή του ανακτόρου - Πυρήνας: ΜΕΓΑΡΟ = Πώς ήταν το μέγαρο: Ορθογώνιο, σε τρία μέρη: Βλ. ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΟΜΕΝΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ	ΘΟΛΩΤΟΙ ΤΑΦΟΙ	το σημαντικότερο επίτευγμα της αρχιτεκτονικής. χτισμένοι θάλαμοι σε σχήμα κυψέλης Βλ. ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ	ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ	ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ (διακοσμούσαν τα ανάκτορα)	- φτιάχνονται από έμπειρους καλλιτέχνες - αρχικά ήταν επηρεασμένες από τις μινωικές (σκηνές φύσης) - Αργότερα περιορίζεται η μινωική επιρροή και έχουμε πολεμικές σκηνές, κυνήγι, τελετουργίες (ενώ τα θέματα	ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΓΛΩΣΣΑ	Κοινή γλώσσα: πρώιμη μορφή της ελληνικής γλώσσας (πινακίδες Γραμμικής Β)															
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΔΟΞΑΣΙΕΣ	Κοινές δοξασίες: πρώτες λατρείες, πρώτα ονόματα των θεών που θα συνθέσουν το ελληνικό πάνθεον.															
ΥΛΙΚΟΣ ΒΙΟΣ	Ομοιομορφία στην ενδυμασία, τον καλλωπισμό, τα έργα τέχνης, τον πολεμικό εξοπλισμό, σε όλα τα σημεία εξάπλωσης των Μυκηναίων.															
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ	ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ-ΑΝΑΚΤΟΡΑ	- οικοδομούνται σε επιλεγμένες θέσεις - περιβάλλονται με ισχυρά τείχη (οχύρωση) - Απλή δομή του ανακτόρου - Πυρήνας: ΜΕΓΑΡΟ = Πώς ήταν το μέγαρο: Ορθογώνιο, σε τρία μέρη: Βλ. ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΟΜΕΝΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ														
	ΘΟΛΩΤΟΙ ΤΑΦΟΙ	το σημαντικότερο επίτευγμα της αρχιτεκτονικής. χτισμένοι θάλαμοι σε σχήμα κυψέλης Βλ. ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ														
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ	ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ (διακοσμούσαν τα ανάκτορα)	- φτιάχνονται από έμπειρους καλλιτέχνες - αρχικά ήταν επηρεασμένες από τις μινωικές (σκηνές φύσης) - Αργότερα περιορίζεται η μινωική επιρροή και έχουμε πολεμικές σκηνές, κυνήγι, τελετουργίες (ενώ τα θέματα														
	ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ															

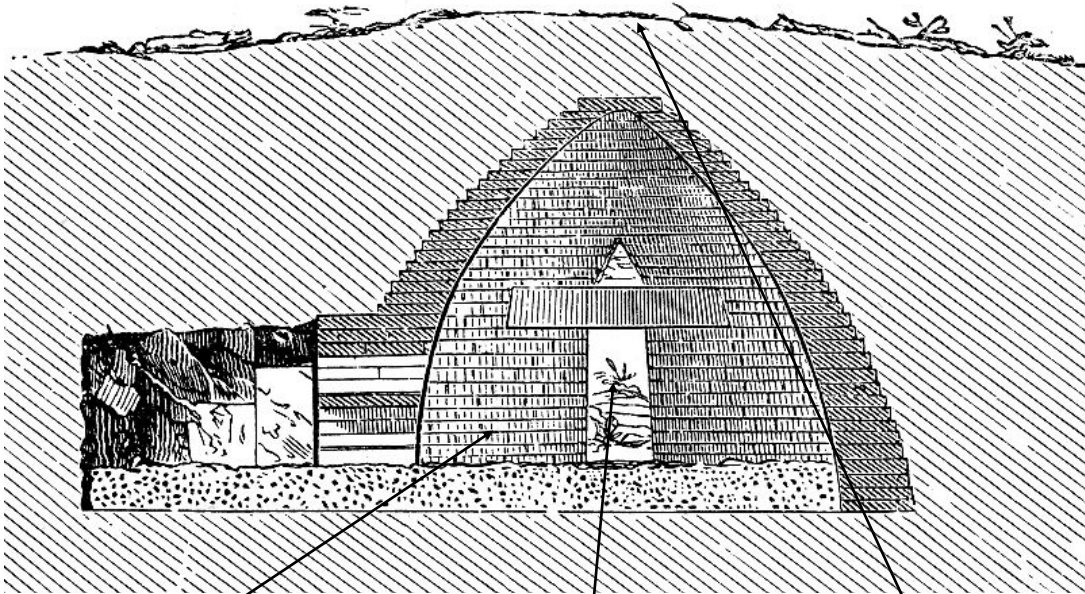
			της φύσης περιορίζονται και γίνονται απλά διακοσμητικά)
Το μυκηναϊκό καλλιτεχνικό ύφος διαμορφώθηκε από τις συνθήκες ζωής και τις αντιλήψεις των Μυκηναίων			

Μυκηναϊκό ανάκτορο

ΠΡΟΔΟΜΟΣ	ΑΥΛΗ	ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΓΑΡΟ	ΘΑΛΑΜΟΙ
προθάλαμος	ανοιχτός χώρος	χώρος που επικοινωνεί με μεγάλη αυλή: Στο κέντρο εστία, με τέσσερις κίονες που στηρίζουν τη στέγη. Εκεί πρέπει να ήταν ο θρόνος.	Τριγύρω από την κυρίως αίθουσα. (Κοιτώνες, χώροι για δούλους κλπ.)

ΘΟΛΩΤΟΣ ΤΑΦΟΣ

ΔΡΟΜΟΣ	ΕΙΣΟΔΟΣ	ΘΑΛΑΜΟΣ	ΤΥΜΒΟΣ
μακρύς χτισμένος διάδρομος που οδηγούσε στην είσοδο του τάφου	Ανοιγόταν σε μία πλευρά του θαλάμου. Είχε τριγωνική απόληξη	Χτισμένος εξ ολοκλήρου, σε σχήμα κυψέλης	Μετά την ταφή του νεκρού ο θόλος σκεπαζόταν με χώμα.

Ομηρική εποχή (1100-750)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΜΗΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	Για ποια εποχή μιλάμε; Από το 1100 π.Χ. μέχρι το 750 π.Χ. ❖ Είναι μια περίοδος αναστατώσεων, που διαρκεί περίπου τρεις αιώνες) ❖ Είναι μεταβατική εποχή, γιατί: (α) σ' αυτήν συμβαίνουν συνεχείς μετακινήσεις των ελληνικών φύλων (β) στο τέλος της, οι Έλληνες αποκτούν μόνιμες εγκαταστάσεις και διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις ανασυγκρότησής τους. ❖ Γιατί την λέμε ομηρική εποχή; Η κύρια πηγή μας γι' αυτήν είναι τα ομηρικά έπη (Ιλιάδα, Οδύσσεια). Άλλη πηγή: Η αρχαιολογική έρευνα. ❖ Είναι περίοδος ανασυγκρότησης και οργανωτικής δημιουργίας (εδώ τίθενται τα θεμέλια του ελληνικού πολιτισμού). (Έχει χαρακτηριστεί επίσης: «ελληνικός μεσαίωνας», «σκοτεινοί χρόνοι», γιατί είχε θεωρηθεί περίοδος παρακμής.
ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ	Ορισμός πρώτου ελληνικού αποικισμού: Οι μεταναστευτικές κινήσεις των ελληνικών φύλων από τα μέσα περίπου του 11^{ου} αι. έως και τον 9^ο αι. π.Χ., με τις οποίες εξαπλώθηκαν, με γέφυρα τα νησιά του Αιγαίου, στις δυτικές ακτές της Μικράς Ασίας. Στοιχεία που παίρνουμε από τον ορισμό: Ποιοι μετακινήθηκαν: Ελληνικά φύλα Πότε: από τα μέσα 11^{ου} έως και τον 9^ο αι. π.Χ. Από πού πέρασαν: Από το Αιγαίο και τα νησιά του Πού πήγαν: στο Αν. Αιγαίο και τις δυτικές ακτές της Μ. Ασίας. Ποια ελληνικά φύλα μετακινήθηκαν: (βλέπε τον πίνακα στην επόμενη σελίδα) Πώς έγινε ο αποικισμός: ❖ Τα ελληνικά φύλα γρήγορα εγκαθίστανται μόνιμα στις νέες περιοχές (νησιά Αν. Αιγαίου και Μικρασιατικές ακτές) ❖ Σταδιακά επεκτείνονται και στην ενδοχώρα ❖ Αναμειγνύονται (α) μεταξύ τους (β) με τους γηγενείς πληθυσμούς.

ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

ΦΥΛΟ	ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ	ΦΥΛΑ ΠΟΥ ΠΗΡΑΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ	ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΑΝ	ΆΛΛΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΑΙΟΛΕΙΣ Ελληνικά φύλα που μιλούσαν την αιολική διάλεκτο	Θεσσαλία		Βορειοανατολικό Αιγαίο (Λέσβος, Τένεδος) και απέναντι μικρασιατική ακτή	που παίρνει το όνομα Αιολίς (πορτοκαλί χρώμα στο χάρτη)
ΙΩΝΕΣ	ΒΑ Πελοπόννησος, Αττική, Εύβοια	Δρύοπες, Μολοσσοί, Αρκάδες, Φωκείς, Μάγνητες	Μέσω των Κυκλάδων, Σάμος, Χίος, μικρασιατικές ακτές (κόκκινο χρώμα στον χάρτη)	❖ Ιδρύουν 12 πόλεις. ❖ Οι πόλεις συγκροτούν θρησκευτική ένωση, το Πανιώνιο. ❖ Η ένωση είχε κέντρο το ιερό του Ποσειδώνα στη Μυκάλη ❖ Εξαπλώνονται προοδευτικά σε βάρος των άλλων φύλων. Ολόκληρη η Δυτική Μ. Ασία είναι γνωστή με το όνομα Ιωνία.
ΔΩΡΙΕΙΣ	Λακωνία, Επίδαυρος, Τροιζήνα		Μήλος, Θήρα, Κρήτη, Ρόδος, Κως, νοτιοανατολικές ακτές Μ. Ασίας (πράσινο χρώμα στον χάρτη)	❖ Ιδρύεται η δωρική εξάπολις (θρησκευτική ένωση) ❖ Πόλεις: (α) στη Ρόδο (Ιαλυσός, Κάμιρος, Λίνδος) (β) στην Κω (γ) Στη Μ. Ασία (Αλικαρνασσός, Κνίδος) ❖ Η ένωση είχε κέντρο το ιερό του Απόλλωνα στην Κνίδο

Οικονομική, κοινωνική και πολιτική οργάνωση ομηρικής εποχής

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ βασική έννοια: ΟΙΚΟΣ	❖ Κλειστή Αγροτική οικονομία. Η γη είναι κύρια πηγή οικονομικής ανάπτυξης. ❖ ΟΙΚΟΣ: είναι κέντρο της οικονομικής ζωής και βασική μονάδα παραγωγής <u>Τι είναι:</u> Αποτελείται από την οικογένεια και άτομα που εξαρτώνταν οικονομικά από την οικογένεια. <u>Πώς λειτουργούσε:</u> (α) όλες οι παραγωγικές εργασίες γίνονταν από τα άτομα που συγκροτούσαν τον οίκο (β) δεν έχουμε εξειδίκευση, άρα δεν έχουμε βιοτεχνία (γ) όλα τα αγαθά που παράγονταν στον οίκο καταναλώνονταν μέσα στον οίκο. Κι αν έλειπε κάτι: Το αναζητούσαν: (α) με εμπόριο – περιορισμένο, ανταλλακτικό μεταξύ οίκων (β) με ανταλλαγή δώρων (γ) με τη βία (πόλεμος, πειρατεία) Είχαν νόμισμα: Όχι. Αντί για νόμισμα, μονάδα μέτρησης της αξίας ήταν ζώα (βόδι), δέρματα, μέταλλα, δούλοι. Υπήρχε εξωτερικό εμπόριο: Ναι. Μέταλλα, δούλοι. Το έκαναν οι Φοίνικες.								
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	❖ Ο ΟΙΚΟΣ ήταν και μονάδα κοινωνικής συγκρότησης, εκτός από οικονομική μονάδα. ΠΟΙΕΣ ΗΤΑΝ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;">ΑΡΙΣΤΟΙ (Ευγενείς)</td><td>Μέλη του οίκου με συγγενικούς δεσμούς Ήταν κάτοχοι γης και επομένως είχαν οικονομική δύναμη Απέκτησαν τη γη όταν οριστικοποιήθηκε η εγκατάσταση των ελληνικών φύλων στις περιοχές που μετακινήθηκαν.</td></tr> <tr> <td>ΠΛΗΘΟΣ</td><td>Ζούσαν στο πλαίσιο του οίκου Δεν είχαν συγγενικούς δεσμούς με τους ευγενείς Πολυάριθμη κοινωνική ομάδα</td></tr> <tr> <td>ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ</td><td>Εξειδικευμένοι τεχνίτες (ξυλουργοί, χαλκουργοί, αγγειοπλάστες κλπ) Ήταν ανεξάρτητοι από έναν συγκεκριμένο οίκο, αλλά ασκούσαν την τέχνη τους για να εξυπηρετήσουν περισσότερους οίκους που βρίσκονταν σε μία περιοχή.</td></tr> <tr> <td>ΔΟΥΛΟΙ</td><td>Ήταν περιουσιακό στοιχείο του οίκου Τους αποκτούσαν με πόλεμο ή πειρατεία.</td></tr> </table>	ΑΡΙΣΤΟΙ (Ευγενείς)	Μέλη του οίκου με συγγενικούς δεσμούς Ήταν κάτοχοι γης και επομένως είχαν οικονομική δύναμη Απέκτησαν τη γη όταν οριστικοποιήθηκε η εγκατάσταση των ελληνικών φύλων στις περιοχές που μετακινήθηκαν.	ΠΛΗΘΟΣ	Ζούσαν στο πλαίσιο του οίκου Δεν είχαν συγγενικούς δεσμούς με τους ευγενείς Πολυάριθμη κοινωνική ομάδα	ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ	Εξειδικευμένοι τεχνίτες (ξυλουργοί, χαλκουργοί, αγγειοπλάστες κλπ) Ήταν ανεξάρτητοι από έναν συγκεκριμένο οίκο , αλλά ασκούσαν την τέχνη τους για να εξυπηρετήσουν περισσότερους οίκους που βρίσκονταν σε μία περιοχή.	ΔΟΥΛΟΙ	Ήταν περιουσιακό στοιχείο του οίκου Τους αποκτούσαν με πόλεμο ή πειρατεία.
ΑΡΙΣΤΟΙ (Ευγενείς)	Μέλη του οίκου με συγγενικούς δεσμούς Ήταν κάτοχοι γης και επομένως είχαν οικονομική δύναμη Απέκτησαν τη γη όταν οριστικοποιήθηκε η εγκατάσταση των ελληνικών φύλων στις περιοχές που μετακινήθηκαν.								
ΠΛΗΘΟΣ	Ζούσαν στο πλαίσιο του οίκου Δεν είχαν συγγενικούς δεσμούς με τους ευγενείς Πολυάριθμη κοινωνική ομάδα								
ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ	Εξειδικευμένοι τεχνίτες (ξυλουργοί, χαλκουργοί, αγγειοπλάστες κλπ) Ήταν ανεξάρτητοι από έναν συγκεκριμένο οίκο , αλλά ασκούσαν την τέχνη τους για να εξυπηρετήσουν περισσότερους οίκους που βρίσκονταν σε μία περιοχή.								
ΔΟΥΛΟΙ	Ήταν περιουσιακό στοιχείο του οίκου Τους αποκτούσαν με πόλεμο ή πειρατεία.								
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ φυλετικά κράτη	❖ ΦΥΛΕΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ: οι κοινωνίες οργανώθηκαν με φυλετικά κριτήρια ❖ Πώς φτιαχνόταν ένα κράτος (α) Ένα φύλο = 1 κράτος (β) Ένα φύλο διασπάται = περισσότερα κράτη (γ) Περισσότερες φυλές του ίδιου φύλου ενώνονται ❖ Από τι αποτελείται ένα φύλο; 1 φύλο αποτελείται από περισσότερες ΦΥΛΕΣ 1 φυλή αποτελείται από περισσότερες ΦΑΤΡΙΕΣ 1 φατρία αποτελείται από περισσότερα ΓΕΝΗ ❖ Πώς οργανώθηκαν πολιτικά: Γιατί έπρεπε να αντιμετωπιστούν προβλήματα μέσα στα φυλετικά κράτη. ❖ ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;">ΒΑΣΙΛΙΑΣ [ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΣ]</td><td>Ο φυλετικός αρχηγός, αφότου το φύλο απέκτησε μόνιμη εγκατάσταση Σε εποχή πολέμου: αρχηγός του στρατού Σε καρό ειρήνης: κυβερνήτης με δικαστική, θρησκευτική εξουσία</td></tr> <tr> <td>ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ</td><td>Συμβούλιο των αρχηγών των ισχυρών γενών. Δίπλα στον βασιλιά, σταδιακά περιόρισε τη βασιλική εξουσία</td></tr> <tr> <td>ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ</td><td>Συνέλευση που αποτελείται από το πλήθος, κυρίως τους πολεμιστές Τους συγκαλεί ο βασιλιάς για να ζητήσει τη γνώμη τους σε κάποια σημαντική απόφαση.</td></tr> </table> ❖ Σημαντικό: Στην περίοδο αυτοί διαμορφώνονται όλοι οι θεσμοί που θα οδηγήσουν αργότερα, μέσα από την εξέλιξή τους, στη συγκρότηση των ελληνικών κοινωνιών.	ΒΑΣΙΛΙΑΣ [ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΣ]	Ο φυλετικός αρχηγός, αφότου το φύλο απέκτησε μόνιμη εγκατάσταση Σε εποχή πολέμου: αρχηγός του στρατού Σε καρό ειρήνης: κυβερνήτης με δικαστική, θρησκευτική εξουσία	ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ	Συμβούλιο των αρχηγών των ισχυρών γενών . Δίπλα στον βασιλιά, σταδιακά περιόρισε τη βασιλική εξουσία	ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	Συνέλευση που αποτελείται από το πλήθος, κυρίως τους πολεμιστές Τους συγκαλεί ο βασιλιάς για να ζητήσει τη γνώμη τους σε κάποια σημαντική απόφαση.		
ΒΑΣΙΛΙΑΣ [ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΣ]	Ο φυλετικός αρχηγός, αφότου το φύλο απέκτησε μόνιμη εγκατάσταση Σε εποχή πολέμου: αρχηγός του στρατού Σε καρό ειρήνης: κυβερνήτης με δικαστική, θρησκευτική εξουσία								
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ	Συμβούλιο των αρχηγών των ισχυρών γενών . Δίπλα στον βασιλιά, σταδιακά περιόρισε τη βασιλική εξουσία								
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	Συνέλευση που αποτελείται από το πλήθος, κυρίως τους πολεμιστές Τους συγκαλεί ο βασιλιάς για να ζητήσει τη γνώμη τους σε κάποια σημαντική απόφαση.								

Πολιτισμός ομηρικής εποχής

ΓΡΑΦΗ - ΓΛΩΣΣΑ ελληνικό αλφάβητο αντί της Γραμμικής Β'	❖ ΣΤΑΔΙΟ 1: Η Γραμμική γραφή Β' λησμονείται. Πότε: μετά την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων Γιατί: Επειδή ήταν δύσκολη και μόνο λίγοι γραφείς την χρησιμοποιούσαν ❖ ΣΤΑΔΙΟ 2: για τρεις αιώνες οι Έλληνες ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ γραφή ❖ ΣΤΑΔΙΟ 3: Δημιουργείται η ελληνική αλφαβητική γραφή. Οι Έλληνες δημιουργούν το πρώτο πραγματικό αλφάβητο. Πότε: Τέλη 9^{ου} αι. – αρχές 8^{ου} (δηλ. γύρω στο 800 π.Χ.) Πώς: Οι Έλληνες χρησιμοποιούν σύμβολα του φοινικικού αλφαβήτου. Τα προσαρμόζουν στην φωνητική της ελληνικής γλώσσας. Προσθέτουν τα φωνήεντα (που έλειπαν από το φοινικικό αλφάβητο) Τα σύμβολα απεικονίζουν φθόγγους και όχι συλλαβές.
ΘΡΗΣΚΕΙΑ ιερά και Δωδεκάθεο	❖ Δημιουργούνται τα πρώτα ιερά. Σταδιακά αποκτούν πανελλήνιο χαρακτήρα. ❖ Τοπικές λατρείες + θρησκευτικές αντιλήψεις που συγκροτούν το ολυμπιακό δωδεκάθεο (=12 θεοί Ολύμπου)
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Ομηρικά έπη	❖ Δημιουργείται η ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ: η πρώτη ελληνική ποίηση ❖ Πώς διαμορφώθηκε; Με προφορικό τρόπο. ΣΤΑΔΙΟ 1: Μυκηναϊκή εποχή: είχαν δημιουργηθεί τραγούδια με ηρωικό περιεχόμενο (περιέγραφαν τα κατορθώματα ηρώων) ΣΤΑΔΙΟ 2: Ομηρική εποχή. Οι ραψωδοί συνθέτουν τα ομηρικά έπη. - Όταν έγινε ο αποικισμός της Μ. Ασίας, οι Έλληνες χρησιμοποίησαν αυτά τα παλιά τραγούδια ως βάση για να συγκροτήσουν τα ομηρικά έπη, γύρω από δύο θέματα: (τρωικός πόλεμος, επιστροφή του Οδυσσέα στην Ιθάκη) - Πώς έγινε αυτό: Οι ποιητές της εποχής, οι ραψωδοί, γνώριζαν τα ποιήματα αυτά. Τα τραγουδούσαν σε μέγαρα και σε πανηγύρια για να διασκεδάσουν τους άρχοντες και τον λαό. - Συχνά προσέθεταν, εμπλούτιζαν, τροποποιούσαν τα τραγούδια με νέα στοιχεία – κι έτσι «μεταδίδονταν» αλλαγμένα στους επόμενους ποιητές που τα μάθαιναν. - Έτσι διαμορφώθηκαν «από στόμα σε στόμα» και σταδιακά, τα ομηρικά έπη. ❖ Ο ΟΜΗΡΟΣ κατά την παράδοση, έγραψε: (α) Την Ιλιάδα στα μέσα του 8^{ου} αι. π.Χ. (β) Την Οδύσσεια στα τέλη του 8^{ου} – αρχές 7^{ου} αι. π.Χ.
ΤΕΧΝΗ Γεωμετρική τέχνη	❖ Ανάπτυξη της κεραμικής και της μικροτεχνίας ❖ Η τέχνη της εποχής ονομάζεται ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ. Γιατί: Επειδή στα αγγεία και στα έργα μικροτεχνίας αυτής της εποχής απεικονίζονται κυρίως ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ (α) στη διακόσμηση (β) στην κατασκευή Και η εποχή αυτή ονομάζεται από πολλούς γεωμετρική εξαιτίας των γεωμετρικών αγγείων.

Αρχαϊκή Εποχή (750-480 πΧ)

Εισαγωγικά – Η γένεση της πόλης-κράτους – Η σημασία του θεσμού της πόλης-κράτους

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ	❖ Ποια περίοδο ονομάζουμε αρχαϊκή; 750 π.Χ. – 480 π.Χ. ❖ Γιατί αρχαϊκή; Γιατί είναι εποχή προετοιμασίας, απαρχών της εξέλιξης του ελληνικού κόσμου (εξέλιξης οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής) ❖ Έννοιες-κλειδιά του αρχαϊκού κόσμου. 1. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ (αποτέλεσμα κρίσης) 2. ΠΟΛΙΣ-ΚΡΑΤΟΣ (πολιτειακή οργάνωση) 3. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ (Λογοτεχνία, Φιλοσοφία, αρχαϊκή τέχνη) 4. ΑΓΩΝΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑ «ΒΑΡΒΑΡΩΝ». Οι Έλληνες βγαίνουν νικητές, ενισχύουν την εθνική τους συνείδηση, μέσα από την πολιτειακή οργάνωση σε πόλεις-κράτη)
--	--

ΠΟΛΙΣ-ΚΡΑΤΟΣ στοιχεία της έννοιας	❖ Η έννοια δηλώνει ταυτόχρονα δύο πράγματα: 1. ΧΩΡΟΣ: κυριαρχία σε συγκεκριμένο χώρο. Ο χώρος μπορεί να είναι μια πόλη ή μια ευρύτερη περιοχή μαζί με την πόλη. 2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑ (οι άνθρωποι που κατοικούν στον χώρο της πόλης κράτους συγκροτούν εξουσία για να αντιμετωπίσουν τα κοινά προβλήματα) Παρακάτω αναλύουμε τα δύο αυτά συστατικά στοιχεία:												
1. ΧΩΡΟΣ	Αποτελείται από δύο επιμέρους στοιχεία <table border="1"> <tr> <td data-bbox="363 454 564 524">ΠΟΛΙΣ (ή Άστυ)</td><td data-bbox="564 454 1458 524">χώρος (οικισμός) που τις περισσότερες φορές περιβάλλεται από τείχη, και είναι το κέντρο άσκησης της εξουσίας</td></tr> <tr> <td data-bbox="363 524 564 669">Ύπαιθρος χώρα</td><td data-bbox="564 524 1458 669">Η ευρύτερη περιοχή γύρω από το Άστυ. Περιλαμβάνει: (α) καλλιεργήσιμες εκτάσεις (β) κώμες (κώμη = μικρότερος οικισμός εξαρτημένος από το άστυ. Υπήρχαν πολλοί διάσπαρτοι στην ύπαιθρο χώρα)</td></tr> </table>	ΠΟΛΙΣ (ή Άστυ)	χώρος (οικισμός) που τις περισσότερες φορές περιβάλλεται από τείχη , και είναι το κέντρο άσκησης της εξουσίας	Ύπαιθρος χώρα	Η ευρύτερη περιοχή γύρω από το Άστυ. Περιλαμβάνει: (α) καλλιεργήσιμες εκτάσεις (β) κώμες (κώμη = μικρότερος οικισμός εξαρτημένος από το άστυ. Υπήρχαν πολλοί διάσπαρτοι στην ύπαιθρο χώρα)								
ΠΟΛΙΣ (ή Άστυ)	χώρος (οικισμός) που τις περισσότερες φορές περιβάλλεται από τείχη , και είναι το κέντρο άσκησης της εξουσίας												
Ύπαιθρος χώρα	Η ευρύτερη περιοχή γύρω από το Άστυ. Περιλαμβάνει: (α) καλλιεργήσιμες εκτάσεις (β) κώμες (κώμη = μικρότερος οικισμός εξαρτημένος από το άστυ. Υπήρχαν πολλοί διάσπαρτοι στην ύπαιθρο χώρα)												
2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	Βασικά στοιχεία της πολιτικής οργάνωσης <table border="1"> <tr> <td data-bbox="363 707 564 815">ΠΟΛΙΤΗΣ</td><td data-bbox="564 707 1458 815">ο κάτοικος της πόλεως-κράτους Συμμετέχει στη διαχείριση των κοινών – παίρνει μέρος (άλλοτε μικρότερο, άλλοτε μεγαλύτερο, στη λήψη αποφάσεων)</td></tr> <tr> <td data-bbox="363 815 564 958">ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ</td><td data-bbox="564 815 1458 958">ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η εξουσία. Ο τρόπος οργάνωσης της πόλεως-κράτους Το είδος του πολιτεύματος καθορίζεται από τον βαθμό συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων</td></tr> <tr> <td data-bbox="363 958 564 1319">3 ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ</td><td data-bbox="564 958 1458 1319"> Αποτελούν προϋποθέσεις ύπαρξης της πόλεως-κράτους <table border="1"> <tr> <td data-bbox="579 996 807 1104">ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ</td><td data-bbox="807 996 1444 1104">οι πολίτες υπερασπίζονται την ελευθερία της πόλεως-αγωνίζονται για ανεξαρτησία (= να μην εξαρτάται από άλλες πόλεις)</td></tr> <tr> <td data-bbox="579 1104 807 1211">ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ</td><td data-bbox="807 1104 1444 1211">οι πολίτες συμβάλλουν στη διακυβέρνηση θεσπίζοντας νόμους, ώστε η πόλις να είναι αυτόνομη (=να έχει δικούς της νόμους)</td></tr> <tr> <td data-bbox="579 1211 807 1319">ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ</td><td data-bbox="807 1211 1444 1319">οι πολίτες συμμετέχουν στην παραγωγή ώστε η πόλη να είναι αυτάρκης (=να καλύπτει τις ανάγκες της)</td></tr> </table> </td></tr> </table>	ΠΟΛΙΤΗΣ	ο κάτοικος της πόλεως-κράτους Συμμετέχει στη διαχείριση των κοινών – παίρνει μέρος (άλλοτε μικρότερο, άλλοτε μεγαλύτερο, στη λήψη αποφάσεων)	ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ	ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η εξουσία. Ο τρόπος οργάνωσης της πόλεως-κράτους Το είδος του πολιτεύματος καθορίζεται από τον βαθμό συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων	3 ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	Αποτελούν προϋποθέσεις ύπαρξης της πόλεως-κράτους <table border="1"> <tr> <td data-bbox="579 996 807 1104">ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ</td><td data-bbox="807 996 1444 1104">οι πολίτες υπερασπίζονται την ελευθερία της πόλεως-αγωνίζονται για ανεξαρτησία (= να μην εξαρτάται από άλλες πόλεις)</td></tr> <tr> <td data-bbox="579 1104 807 1211">ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ</td><td data-bbox="807 1104 1444 1211">οι πολίτες συμβάλλουν στη διακυβέρνηση θεσπίζοντας νόμους, ώστε η πόλις να είναι αυτόνομη (=να έχει δικούς της νόμους)</td></tr> <tr> <td data-bbox="579 1211 807 1319">ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ</td><td data-bbox="807 1211 1444 1319">οι πολίτες συμμετέχουν στην παραγωγή ώστε η πόλη να είναι αυτάρκης (=να καλύπτει τις ανάγκες της)</td></tr> </table>	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	οι πολίτες υπερασπίζονται την ελευθερία της πόλεως-αγωνίζονται για ανεξαρτησία (= να μην εξαρτάται από άλλες πόλεις)	ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ	οι πολίτες συμβάλλουν στη διακυβέρνηση θεσπίζοντας νόμους , ώστε η πόλις να είναι αυτόνομη (=να έχει δικούς της νόμους)	ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ	οι πολίτες συμμετέχουν στην παραγωγή ώστε η πόλη να είναι αυτάρκης (=να καλύπτει τις ανάγκες της)
ΠΟΛΙΤΗΣ	ο κάτοικος της πόλεως-κράτους Συμμετέχει στη διαχείριση των κοινών – παίρνει μέρος (άλλοτε μικρότερο, άλλοτε μεγαλύτερο, στη λήψη αποφάσεων)												
ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ	ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η εξουσία. Ο τρόπος οργάνωσης της πόλεως-κράτους Το είδος του πολιτεύματος καθορίζεται από τον βαθμό συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων												
3 ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	Αποτελούν προϋποθέσεις ύπαρξης της πόλεως-κράτους <table border="1"> <tr> <td data-bbox="579 996 807 1104">ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ</td><td data-bbox="807 996 1444 1104">οι πολίτες υπερασπίζονται την ελευθερία της πόλεως-αγωνίζονται για ανεξαρτησία (= να μην εξαρτάται από άλλες πόλεις)</td></tr> <tr> <td data-bbox="579 1104 807 1211">ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ</td><td data-bbox="807 1104 1444 1211">οι πολίτες συμβάλλουν στη διακυβέρνηση θεσπίζοντας νόμους, ώστε η πόλις να είναι αυτόνομη (=να έχει δικούς της νόμους)</td></tr> <tr> <td data-bbox="579 1211 807 1319">ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ</td><td data-bbox="807 1211 1444 1319">οι πολίτες συμμετέχουν στην παραγωγή ώστε η πόλη να είναι αυτάρκης (=να καλύπτει τις ανάγκες της)</td></tr> </table>	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	οι πολίτες υπερασπίζονται την ελευθερία της πόλεως-αγωνίζονται για ανεξαρτησία (= να μην εξαρτάται από άλλες πόλεις)	ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ	οι πολίτες συμβάλλουν στη διακυβέρνηση θεσπίζοντας νόμους , ώστε η πόλις να είναι αυτόνομη (=να έχει δικούς της νόμους)	ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ	οι πολίτες συμμετέχουν στην παραγωγή ώστε η πόλη να είναι αυτάρκης (=να καλύπτει τις ανάγκες της)						
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	οι πολίτες υπερασπίζονται την ελευθερία της πόλεως-αγωνίζονται για ανεξαρτησία (= να μην εξαρτάται από άλλες πόλεις)												
ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ	οι πολίτες συμβάλλουν στη διακυβέρνηση θεσπίζοντας νόμους , ώστε η πόλις να είναι αυτόνομη (=να έχει δικούς της νόμους)												
ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ	οι πολίτες συμμετέχουν στην παραγωγή ώστε η πόλη να είναι αυτάρκης (=να καλύπτει τις ανάγκες της)												
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ-ΚΡΑΤΟΥΣ	❖ Είναι πολύ σημαντικές οι τρεις επιδιώξεις των πόλεων-κρατών (ελευθερία, αυτονομία, αυτάρκεια). - Από αυτές εξαρτάται η εξέλιξη και η επιβίωση της πόλης-κράτους - Είναι η γενεσιουργός δύναμη των επιτευγμάτων και της πολιτιστικής τους πορείας ΘΕΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ: Οι άνθρωποι στις ελληνικές πόλεις- κράτη αναπτύσσουν για πρώτη φορά πολιτική δραστηριότητα Γίνονται πραγματικότητα οι έννοιες «πολίτης» και «πολιτική». Αυτές οι έννοιες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού. Γιατί; Και αλλού είχαν αναπτυχθεί πόλεις με οικονομική και πολιτιστική δραστηριότητα, π.χ. Σουμέριοι, αλλά πουθενά με πολιτική δραστηριότητα. - Τι σημαίνει «πολιτική δραστηριότητα»; Από το «εγώ» πηγαίνουμε στο «εμείς»: Ο άνθρωπος δεν δρα μόνος του για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, αλλά αισθάνεται μέλος μίας κοινότητας, και προσπαθεί, συμμετέχοντας σε διαδικασίες μαζί με τους συμπολίτες του για να βρουν λύση για τα κοινά προβλήματα. Το άτομο γίνεται πολίτης, μέλος ενός οργανωμένου συνόλου, με δικαιώματα και υποχρεώσεις. Η δημοκρατία, η φιλοσοφία, η επιστήμη, το θέατρο, η πολεοδομία είναι επιτεύγματα της δράσης των πολιτών μέσα στην πόλη-κράτος												

	<u>ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:</u> Οι αγώνες των πόλεων κρατών για την επίτευξη των τριών επιδιώξεων αποτέλεσε τροχοπέδη (εμπόδιο) για την οργάνωση των ελληνικών πόλεων σε ενιαίο κράτος. Γιατί; Κάθε πόλη-κράτος ήθελε να είναι ελεύθερη, αυτόνομη, αυτάρκης σε σχέες με τις άλλες πόλεις. Αυτό δημιουργούσε μία μορφή πατριωτισμού – τοπικισμού. Αυτός ο τοπικισμός προκαλούσε συχνά εμφύλιες συγκρούσεις ανάμεσα στους Έλληνες.
--	--

Οικονομική και κοινωνική οργάνωση – Κρίση του Ομηρικού κόσμου – Αντιμετώπιση της κρίσης

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	Πώς φτάσαμε στις πόλεις-κράτη; (Στην ομηρική εποχή είχαμε φυλετικά κράτη) ❖ Η ίδρυση των πόλεων κρατών ΔΕΝ έγινε ταυτόχρονα και ΔΕΝ έγινε με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις περιπτώσεις. ❖ Γιατί; Επειδή στην ομηρική εποχή επικρατούσαν διαφορετικές συνθήκες από περιοχή σε περιοχή. ❖ Οι διαφορετικές αυτές συνθήκες οδήγησαν σε κάθε περιοχή στην μετεξέλιξη των ομηρικών κοινωνιών σε πόλεις-κράτη. ❖ Ποιο είναι το κρίσιμο σημείο για τη μετάβαση από το ομηρικό φυλετικό κράτος στην πόλη-κράτος; 2 στάδια: 1. ΑΥΤΟΝΟΜΗΣΗ. Κάποια τμήματα των ελληνικών φύλων αυτονομούνται από το φύλο (γίνονται ανεξάρτητα). 2. ΕΝΑΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ. Οι αυτόνομοι πληθυσμοί ενώνονται σε ενιαίο χώρο με ενιαία διοίκηση. Αυτό συμβαίνει: (α) στα παράλια της Μικράς Ασίας όπου έχει γίνει ο Α΄ ελληνικός αποικισμός: Ένα τμήμα ΑΥΤΟΝΟΜΕΙΤΑΙ → μετακινείται στη Μ. Ασία → ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΜΟΝΙΜΑ εκεί → ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΕΤΑΙ με τα τοπικά φύλα → σιγά σιγά ΟΡΓΑΝΩΝΕΤΑΙ (η πόλη, χωροταξικά, η διοίκηση, οι τοπικές λατρείες) και γίνεται ΠΟΛΗ-ΚΡΑΤΟΣ. Θεωρείται ότι στη Μ. Ασία ιδρύθηκαν οι πρώτες πόλεις-κράτη. (β) στον ελλαδικό χώρο: τρεις περιπτώσεις: β1. Τμήματα διαφορετικών φύλων ΑΥΤΟΝΟΜΟΥΝΤΑΙ → ΟΡΓΑΝΩΝΟΝΤΑΙ σε κράτος β2. Γειτονικές κοινότητες ενώνονται σε ενιαίο χώρο. (ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ) β3. Ομάδες αποσπώνται από κώμες και συγκροτούν δική τους διοίκηση (ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ)								
ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	<u>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ</u> στον ομηρικό κόσμο (τέλος 9^{ου} αι.) Λόγοι: 1. Η αύξηση του πληθυσμού στις ομηρικές κοινότητες 2. Περιορισμένες εκτάσεις και μέσα για την καλλιέργεια της γης 3. έλλειψη εργασιακής ειδίκευσης, έλλειψη άλλων πόρων εκτός από τη γεωργία Η οικονομική κρίση φέρνει και πολιτική κρίση. Χαρακτηριστικά: <table border="1"> <tr> <td>ΒΑΣΙΛΙΑΣ ↓</td><td>Η βασιλική εξουσία περιορίζεται – αμφισβητείται από τους ευγενείς. Αυτό οφείλεται και στην έλλειψη οργανωμένου στρατού</td></tr> <tr> <td>ΕΥΓΕΝΕΙΣ ↑</td><td>Η δύναμή τους αυξάνεται (περιορίζοντας τον βασιλιά). Πηγάζει από την κατοχή της γης. Είχαν ονόματα που δήλωναν την κοινωνική τους θέση: αγαθοί, άριστοι, εσθλοί, ευπατρίδες, ιππείς (επειδή έτρεφαν άλογα και ήταν πάντα σε πολεμική ετοιμότητα). Ασχολούνταν με τη σωματική άσκηση και καλλιέργεια του πνεύματος</td></tr> <tr> <td>ΠΛΗΘΟΣ</td><td>Εκτός από τους ευγενείς ήταν και αυτοί πολίτες στην πόλη-κράτος. Είναι μικροί και μεσαίοι καλλιεργητές γης και ακτήμονες (=χωρίς περιουσία) Λέγονταν: πλήθος, όχλος, κακοί. Κάποιοι αργότερα ασχολήθηκαν με το εμπόριο, ναυτιλία, βιοτεχνία και απέκτησαν περιουσία. Δεν εξισώθηκαν ποτέ με τους ευγενείς</td></tr> <tr> <td>ΔΟΥΛΟΙ</td><td>Θεσμός που συνδέεται με τα πρώτα στάδια ανάπτυξης της πόλης-</td></tr> </table>	ΒΑΣΙΛΙΑΣ ↓	Η βασιλική εξουσία περιορίζεται – αμφισβητείται από τους ευγενείς . Αυτό οφείλεται και στην έλλειψη οργανωμένου στρατού	ΕΥΓΕΝΕΙΣ ↑	Η δύναμή τους αυξάνεται (περιορίζοντας τον βασιλιά). Πηγάζει από την κατοχή της γης. Είχαν ονόματα που δήλωναν την κοινωνική τους θέση: αγαθοί, άριστοι, εσθλοί, ευπατρίδες, ιππείς (επειδή έτρεφαν άλογα και ήταν πάντα σε πολεμική ετοιμότητα). Ασχολούνταν με τη σωματική άσκηση και καλλιέργεια του πνεύματος	ΠΛΗΘΟΣ	Εκτός από τους ευγενείς ήταν και αυτοί πολίτες στην πόλη-κράτος. Είναι μικροί και μεσαίοι καλλιεργητές γης και ακτήμονες (=χωρίς περιουσία) Λέγονταν: πλήθος, όχλος, κακοί. Κάποιοι αργότερα ασχολήθηκαν με το εμπόριο, ναυτιλία, βιοτεχνία και απέκτησαν περιουσία. Δεν εξισώθηκαν ποτέ με τους ευγενείς	ΔΟΥΛΟΙ	Θεσμός που συνδέεται με τα πρώτα στάδια ανάπτυξης της πόλης-
ΒΑΣΙΛΙΑΣ ↓	Η βασιλική εξουσία περιορίζεται – αμφισβητείται από τους ευγενείς . Αυτό οφείλεται και στην έλλειψη οργανωμένου στρατού								
ΕΥΓΕΝΕΙΣ ↑	Η δύναμή τους αυξάνεται (περιορίζοντας τον βασιλιά). Πηγάζει από την κατοχή της γης. Είχαν ονόματα που δήλωναν την κοινωνική τους θέση: αγαθοί, άριστοι, εσθλοί, ευπατρίδες, ιππείς (επειδή έτρεφαν άλογα και ήταν πάντα σε πολεμική ετοιμότητα). Ασχολούνταν με τη σωματική άσκηση και καλλιέργεια του πνεύματος								
ΠΛΗΘΟΣ	Εκτός από τους ευγενείς ήταν και αυτοί πολίτες στην πόλη-κράτος. Είναι μικροί και μεσαίοι καλλιεργητές γης και ακτήμονες (=χωρίς περιουσία) Λέγονταν: πλήθος, όχλος, κακοί. Κάποιοι αργότερα ασχολήθηκαν με το εμπόριο, ναυτιλία, βιοτεχνία και απέκτησαν περιουσία. Δεν εξισώθηκαν ποτέ με τους ευγενείς								
ΔΟΥΛΟΙ	Θεσμός που συνδέεται με τα πρώτα στάδια ανάπτυξης της πόλης-								

	κράτους. Γιατί έπρεπε να υπάρχουν δούλοι; Για να ασχολούνται οι πολίτες με τις υποθέσεις τα πόλεις απασχολημένοι από εργασίες. Αύξηση του αριθμού των δούλων σε ορισμένες πόλεις. Λόγοι: (α) αύξηση χρεών προς τους ευγενείς (Αθήνα, ως τις αρχές 6 ^{ου} αι.) (β) κατακτητικοί πόλεμοι (Σπάρτη)										
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	❖ Η οικονομική κρίση συνεχίζεται και στα αρχαϊκά χρόνια, στα πρώτα στάδια οργάνωσης των πόλεων. Γιατί; Επειδή το κλειστό αγροτικό οικονομικό σύστημα των ομηρικών χρόνων δεν ήταν πλέον κατάλληλο να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση. ❖ Πώς αντιμετωπίστηκε η κρίση; ΔΕΝ αντιμετωπίστηκε με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις ελληνικές πόλεις. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ <table border="1"> <thead> <tr> <th>ΤΡΟΠΟΣ</th><th>ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΤΗΚΕ</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Διατήρηση της ίδιας οικονομικής οργάνωσης (κλειστή αγροτική οικονομία, φυλετικά κράτη)</td><td>Απομονωμένες περιοχές που δεν είχαν συχνές επαφές (Αρκάδες, Ακαρνάνες, Αιτωλοί, Ηπειρώτες, Μακεδόνες κ.ά.)</td></tr> <tr> <td>2. ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΛΥΣΕΩΝ (α) Ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου</td><td>Αθήνα</td></tr> <tr> <td>(β) κατακτητικοί πόλεμοι και εδαφική επέκταση</td><td>Σπάρτη, Άργος, Ήλιδα κ.ά. κατακτούν γειτονικές περιοχές</td></tr> <tr> <td>(γ) ίδρυση αποικιών</td><td>Κόρινθος, Μέγαρα, Χαλκίδα, Μίλητος κ.ά.</td></tr> </tbody> </table>	ΤΡΟΠΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΤΗΚΕ	1. Διατήρηση της ίδιας οικονομικής οργάνωσης (κλειστή αγροτική οικονομία, φυλετικά κράτη)	Απομονωμένες περιοχές που δεν είχαν συχνές επαφές (Αρκάδες, Ακαρνάνες, Αιτωλοί, Ηπειρώτες, Μακεδόνες κ.ά.)	2. ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΛΥΣΕΩΝ (α) Ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου	Αθήνα	(β) κατακτητικοί πόλεμοι και εδαφική επέκταση	Σπάρτη, Άργος, Ήλιδα κ.ά. κατακτούν γειτονικές περιοχές	(γ) ίδρυση αποικιών	Κόρινθος, Μέγαρα, Χαλκίδα, Μίλητος κ.ά.
ΤΡΟΠΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΤΗΚΕ										
1. Διατήρηση της ίδιας οικονομικής οργάνωσης (κλειστή αγροτική οικονομία, φυλετικά κράτη)	Απομονωμένες περιοχές που δεν είχαν συχνές επαφές (Αρκάδες, Ακαρνάνες, Αιτωλοί, Ηπειρώτες, Μακεδόνες κ.ά.)										
2. ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΛΥΣΕΩΝ (α) Ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου	Αθήνα										
(β) κατακτητικοί πόλεμοι και εδαφική επέκταση	Σπάρτη, Άργος, Ήλιδα κ.ά. κατακτούν γειτονικές περιοχές										
(γ) ίδρυση αποικιών	Κόρινθος, Μέγαρα, Χαλκίδα, Μίλητος κ.ά.										

Ο Δεύτερος αποικισμός (8ος-6ος αι. π.Χ.)

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ: η αναγκαστική μετακίνηση, εγκατάσταση σε άλλη περιοχή και δημιουργία νέας πόλης. < αποικίζω (=στέλνω μακριά από τον οίκο, την πατρίδα) Ο ορισμός μας φανερώνει τρεις φάσεις που αποτελούν τον αποικισμό 1. μετακίνηση → 2. εγκατάσταση αλλού → 3. δημιουργία νέας πόλης ❖ Πότε; Α΄ Αποικισμός: (εξάπλωση ελληνικών φύλων στα μικρασιατικά παράλια), 11^{ος}-9^{ος} αι. π.Χ. Β΄ Αποικισμός (8^{ος}-6^{ος} αι. π.Χ.). Διαφορετικός από τον Α΄ - οργανωμένη επιχείρηση από τις πόλεις-κράτη. ❖ Σε ποιες περιοχές έγινε ο Β΄ Αποικισμός Σε ολόκληρη τη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο (στα όρια του τότε γνωστού κόσμου - μελετάμε χάρτη σ. 90-91) ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ: Η μητέρα-πόλη η οποία οργανώνει εξ ολοκλήρου την επιχείρηση αποικισμού στην αρχαϊκή εποχή. ΑΠΟΙΚΙΑ: Η νέα πόλη-κράτος που ιδρύεται στην περιοχή εγκατάστασης, και είναι αυτόνομη και αυτάρκης. ❖ Ποιες ήταν οι σχέσεις μεταξύ μητρόπολης και αποικίας; 1. Αυτονομία και αυτάρκεια της νέας πόλης-κράτους 2. Συνήθως χαλαροί δεσμοί αποικίας και μητρόπολης. Σε κάποιες περιπτώσεις ανύπαρκτοι. Σπανιότερα εχθρικοί.
ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ Β΄ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΥ	Στενοχωρία (=στενότητα χώρου). Οφείλεται στο συνδυασμό (α) αύξησης πληθυσμού (β) περιορισμένων καλλιεργήσιμων εκτάσεων. Έλλειψη πρώτων υλών (ιδίως μετάλλων) - Αναζήτηση νέων αγορών (για προμήθεια-πώληση αγαθών) - Εσωτερικές πολιτικές κρίσεις (εξ αιτίας τους κάποιες ομάδες ανθρώπων οδηγούνταν σε απομόνωση). - Γνώση των Ελλήνων για τους θαλάσσιους δρόμους και τις περιοχές εγκατάστασης. - Ριψοκίνδυνος χαρακτήρας των Ελλήνων

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	- Οι Έλληνες εξαπλώνονται σε όλον τον γνωστό κόσμο, επανασυνδέονται με τη Μεσόγειο - Περιορίζουν τους Φοίνικες	
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ	1. Μεταφέρονται στις νέες πατρίδες τα στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού (θρησκεία, πολιτικές πρακτικές, τρόπος ζωής) 2. Οι νέες πόλεις γίνονται χώροι πειραματισμού. 3. Οι Έλληνες έρχονται σε επαφή με τους ντόπιους πληθυσμούς. Ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων. (π.χ. το χαλκιδικό αλφάβητο που έφεραν οι Χαλκιδείς στην Ιταλία ήταν το πρότυπο του λατινικού).
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ	1. Αντιμετωπίζεται η οικονομική κρίση, έξω από τις πόλεις-κράτη, καθώς αναπτύσσονται ο δευτερογενής (μεταποίηση) και ο τριτογενής (υπηρεσίες) τομέας της οικονομίας. 2. Από το ανταλλακτικό εμπόριο περνάμε στην κοπή και χρήση του νομίσματος. (καινοτομία που διευκολύνει τις συναλλαγές). Το νόμισμα γίνεται κύριο μέσο συναλλαγής)
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ	Οι οικονομικές αλλαγές φέρνουν αλλαγές στην κοινωνία 1. ↑ ΕΜΠΟΡΟΙ Όσοι πλουτίζουν από τις νέες οικονομικές συνθήκες διεκδικούν μερίδιο στην εξουσία 2. ↓ ΠΑΛΙΑ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ: Χάνει τη δύναμή της 3. ΑΡΓΥΡΩΝΗΤΟΙ ΔΟΥΛΟΙ (=αγορασμένοι δούλοι, για πρώτη φορά). Ανάπτυξη της δουλειάς (χρειάζονταν περισσότερα φθηνά εργατικά χέρια η δουλειά παράγοντας ανάπτυξης)

Τα πολιτεύματα στην αρχαϊκή εποχή

- ❖ Σε κάθε πόλη-κράτος υπάρχει **πολίτευμα** (=τρόπος **οργάνωσης** και **άσκησης** της εξουσίας).
- ❖ Δεν έχουμε σε όλες τις πόλεις-κράτη την ίδια εξέλιξη. Σε κάθε περίπτωση έχουμε κοινωνικές συγκρούσεις και ανταγωνισμούς που αναδεικνύουν ισχυρότερη κάποια κοινωνική τάξη και καθορίζουν το πολίτευμα.
- ❖ Υπάρχει ένα **βασικό σχήμα** που εικονίζει την πορεία μεταβολής των πολιτευμάτων στην αρχαϊκή εποχή:

ΒΑΣΙΛΕΙΑ → ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ → ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ → ΤΥΡΑΝΝΙΔΑ → ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΑ	❖ Παρακμή και πτώση της βασιλείας στα αρχαϊκά χρόνια ❖ Η βασιλεία παραμένει μόνο στις περιοχές όπου διατηρούνται τα φυλετικά κράτη (Μακεδονία, Ήπειρος) και δεν δημιουργήθηκαν πόλεις-κράτη.	
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ	❖ Με αυτό το πολίτευμα ξεκινούν οι πόλεις-κράτη. ❖ Αριστοκρατία = <u>επικρατούν οι άριστοι</u> (= οι ευγενείς, αυτοί που αντλούν τη δύναμή τους από την κατοχή της γης) (βλ. και μάθημα 13) ❖ Κρίση της Αριστοκρατίας: Σταδιακά, η αριστοκρατία περνάει σε φάση κρίσης. Παράγοντες που οδήγησαν στην κρίση της Αριστοκρατίας, και τη μετάβαση στην ολιγαρχία	
	1. Νέες οικονομικά ισχυρές τάξεις	❖ Νέες κοινωνικές ομάδες πλουτίζουν λόγω των νέων οικονομικών συνθηκών: έμποροι, βιοτέχνες, ναυτικοί, τεχνίτες → ❖ Διεκδικούν με συγκρούσεις μερίδιο εξουσίας από τους ευγενείς.
	2. Οπλιτική Φάλαγγα	❖ Νέο στρατιωτικό σώμα. Αποτελείται από πολίτες που είχαν γίνει πολεμιστές και μπορούσαν να εξοπλίζονται με δικά τους έξοδα ❖ Καλλιεργείται έτσι η ιδέα της ισότητας στην άσκηση εξουσίας
	❖ Συγκρούσεις Ιδιαίτερα σκληροί αγώνες στα τέλη του 7^{ου} και αρχές του 6^{ου} αι. Αντίπαλοι 1. Άριστοι (γη), 2. Νέες οικονομικά ισχυρές τάξεις και πλήθος ❖ Νομοθεσία: Τα προβλήματα από τις συγκρούσεις αντιμετωπίστηκαν με τη θέσπιση	

	νομοθεσίας. - Παλαιότερα υπήρχαν άγραφοι νόμοι (εθιμικοί). Δημιουργήθηκε η ανάγκη να καταγραφούν (κωδικοποίηση της νομοθεσίας). - Ποιοι το έκαναν; Οι νομοθέτες (ή αйсυμνήτες): Ήταν ευγενείς, πρόσωπα κοινής αποδοχής, στους οποίους ανέθεσαν την καταγραφή των νόμων. - Παραδείγματα: Αθήνα: Σόλων, Δράκων Σπάρτη: Λυκούργος Μυτιλήνη: Πιπτακός Αποικίες της Δύσης: Ζάλευκος, Χαρώνδας - Συνέπεια της θέσπισης νομοθεσίας: Διεύρυνση της πολιτικής βάσης: περισσότεροι πολίτες (και όχι μόνο οι άριστοι) συμμετέχουν στην διακυβέρνηση της πολιτείας (ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση, όπως έγινε στην Αθήνα με τη νομοθεσία του Σόλωνα) → Μεταβαίνουμε στο πολίτευμα της ΟΛΙΓΑΡΧΙΑΣ
ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ ή ΤΙΜΟΚΡΑΤΙΑ	❖ Οι πολίτες συμμετέχουν στην διακυβέρνηση ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση. ❖ Λέγεται και Τιμοκρατία = κριτήριο διάκρισης των πολιτών είναι το εισόδημα («τιμήματα»). ❖ Προβλήματα Τα προβλήματα του πλήθους δεν λύθηκαν. Διατηρήθηκαν οι αντιθέσεις. ❖ Μετάβαση στην τυραννίδα: Πολλές φορές τις αντιθέσεις υποδαύλιζαν κάποιοι που ήθελαν να εκμεταλλευτούν τις συγκρούσεις για να καταλάβουν την εξουσία. Ποιοι ήταν αυτοί; Παλαιοί ευγενείς, οι οποίοι είχαν καταφέρει να γίνουν ηγέτες κατώτερων κοινωνικών ομάδων. Με την υποστήριξη των ομάδων αυτών καταλάμβαναν την εξουσία.
ΤΥΡΑΝΝΙΔΑ	❖ Προσωπική εξουσία. Ο τύραννος είναι αρχηγός της πόλης-κράτους (λέξη λυδικής προέλευσης). ❖ Συνήθως είναι κάποιος ευγενής, που εξασφαλίζει την υποστήριξη μιας κατώτερης κοινωνικής ομάδας και καταλαμβάνει την εξουσία με τη βοήθειά της. ❖ Παραδείγματα: Αθήνα: Πεισίστρατος Σάμος: Πολυκράτης Κόρινθος: Περίανδρος Μέγαρα: Θεαγένης ❖ Πολλές φορές οι τύραννοι φρόντιζαν για την ανάπτυξη της πόλης τους και τη βελτίωση της ζωής των πολιτών (με δημόσια έργα κλπ.) ❖ Πολλές φορές είχαμε δολοφονικές απόπειρες εναντίον τους και οι περισσότεροι είχαν βίαιο τέλος. ❖ Πτώση τυραννικών καθεστώτων στα τέλη 6^{ου} αι. π.Χ. ❖ Μετά την πτώση, είχαμε δύο πιθανές εξελίξεις: (α) Επιστροφή στην ολιγαρχία, σε κάποιες πόλεις (β) Μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν στη δημοκρατία (π.χ. μεταρρύθμιση του Κλεισθένη στην Αθήνα)
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	❖ Κυρίαρχο πολιτειακό όργανο: ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ. - Σ' αυτήν συμμετέχουν όσοι ενήλικες κάτοικοι έχουν πολιτικά δικαιώματα. ❖ Βασικές αρχές: 1. Ισηγορία η δυνατότητα κάθε πολίτη να παίρνει ελεύθερα τον λόγο και να διατυπώνει την άποψή του. 2. Ισονομία το δικαίωμα κάθε πολίτη να συμμετέχει στη διαμόρφωση και ψήφιση των νόμων.

- ❖ Στην αρχαϊκή εποχή κάθε πόλη κράτος διαμορφώνει ένα ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ.
- ❖ ΣΠΑΡΤΗ: Διαμορφώνει τον 7^ο αι. π.Χ. ολιγαρχικό πολίτευμα. Το διατηρεί μέχρι τον 2^ο αι. μ.Χ.

- ❖ ΑΘΗΝΑ: Διανύει όλο το φάσμα των πολιτευμάτων. Από την αριστοκρατία (7^{ος} αι. π.Χ.) ως τη δημοκρατία (τέλη 6^{ου} αι. π.Χ.)

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ στην αρχαϊκή εποχή

- ❖ Η κοιτίδα: ΙΩΝΙΑ (Μ. Ασία): Εκεί εμφανίζονται οι πρώτες πνευματικές και καλλιτεχνικές ανησυχίες των Ελλήνων της εποχής, εκεί γεννιέται η φιλοσοφία.
- ❖ Εξάπλωση: Γρήγορα, τα νέα ρεύματα εξαπλώνονται σε όλες τις ελληνικές πόλεις (μητροπόλεις και αποικίες).

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	❖ ΠΟΙΗΣΗ: [ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ] Η ποίηση αποκτά προσωπικό ύφος, εκφράζει προσωπικά βιώματα και συναισθήματα ❖ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ 1. Φιλοσοφικά κείμενα. Οι φυσικοί φιλόσοφοι προσπαθούν να εξηγήσουν τη δημιουργία του κόσμου. 2. Απαρχές της Ιστορίας. Αφηγήσεις ηθών και εθίμων λαών.
ΤΕΧΝΗ	1^η φάση: ΑΝΑΤΟΛΙΖΟΥΣΑ: η τέχνη είναι επηρεασμένη από πρότυπα της Ανατολής. 2^η φάση: η τέχνη αποκτά δική της, ΕΛΛΗΝΙΚΗ αισθητική. ❖ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: Διαμορφώνονται δύο βασικοί <u>ρυθμοί</u> 1. ΔΩΡΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ 2. ΙΩΝΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ (δες οπωσδήποτε το σχήμα σελ. 95) Πώς μπορώ να ξεχωρίσω εύκολα έναν ναό δωρικού ρυθμού από έναν ιωνικού ρυθμού (υπάρχουν πολλές διαφορές, αναφέρουμε τις πιο σημαντικές) (α) Από το ιωνικό κιονόκρανο (που έχει τους χαρακτηριστικούς έλικες) (β) Από την ζωφόρο (τη δεύτερη ζώνη πάνω από τους κίονες: στον ιωνικό είναι ενιαία, στον δωρικό χωρίζεται σε τρίγλυφα και μετόπες) ❖ ΓΛΥΠΤΙΚΗ: πρώτα μεγάλα αγάλματα. Κυριότεροι τύποι: 1. ΚΟΥΡΟΣ: όρθιος γυμνός νέος άντρας, με τεντωμένα χέρια κολλημένα στα πλευρά, σφιγμένες γροθιές, μακριά μαλλιά δεμένα με ταινία. Σιγά-σιγά ο 2. ΚΟΡΗ: όρθια νέα γυναίκα, ντυμένη με πλούσια ενδύματα και στολισμένη με πολλά κοσμήματα. 3. Καθιστή μορφή (ανδρική και γυναικεία) Χαρακτηριστικά: Το αρχαϊκό χαμόγελο χαρακτηρίζει όλες τις μορφές της γλυπτικής. Το αρχαϊκό χαμόγελο θα «σβήσει» από τα πρόσωπα των αγαλμάτων στην κλασική εποχή. ❖ ΚΕΡΑΜΙΚΗ: Εντυπωσιακή εξέλιξη: Αναπτύσσονται δύο βασικοί ρυθμοί (τεχνοτροπίες). Δες τα αγγεία στη σελίδα 96. 1. ΜΕΛΑΝΟΜΟΡΦΟΣ ΡΥΘΜΟΣ: εμφανίζεται πρώτος. Οι μορφές ζωγραφίζονται με μαύρο γάνωμα (απόσταγμα του πηλού) πάνω στον πηλό. Οι λεπτομέρειες των μορφών είναι χαραγμένες με κάποιο οξύ εργαλείο πάνω στον πηλό, για να ξεχωρίζουν. 2. ΕΡΥΘΡΟΜΟΡΦΟΣ ΡΥΘΜΟΣ: αντίθετα από τον μελανόμορφο: οι μορφές διατηρούν το κόκκινο χρώμα του ψημένου πηλού, και βάφουν μαύρο το φόντο, τα χαρακτηριστικά των μορφών και τα διακοσμητικά του αγγείου.
ΘΡΗΣΚΕΙΑ	❖ Πανελλήνια θρησκεία - Αποκρυσταλλώνονται (α) οι δοξασίες (β) ο τρόπος λατρείας των θεών. - Η μορφή κάθε θεού έχει πλέον ίδια χαρακτηριστικά σε όλη την Ελλάδα - Πανελλήνια ιερά (Δελφοί, Ολυμπία, Δήλος κλπ): Ορισμένοι τόποι λατρείας αποκτούν φήμη που ξεπερνά τα όρια της Ελλάδας.

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Πότε: Την πρώτη εικοσαετία του 5^{ου} αιώνα π.Χ.

Τι συμβαίνει: Οι Πέρσες εκστρατεύουν εναντίον των Ελληνικών πόλεων. Προηγουμένως έχουν κατακτήσει τη Βαβυλώνα, τη Φοινίκη, την Παλαιστίνη, και την Αίγυπτο και έχουν δημιουργήσει μια τεράστια σε έκταση αυτοκρατορία.

[Από τη μία έχουμε, δηλαδή, μία πανίσχυρη αυτοκρατορία, που διεκδικεί ζωτικό χώρο εξάπλωσης και από την άλλη τον ελληνικό κόσμο, που δεν είναι ενωμένος σε ενιαίο κράτος, ο οποίος μάχεται για την επιβίωσή του].

Σημασία της νίκης των Ελλήνων στους περσικούς πολέμους:

(α) Αποδεικνύεται ο δυναμισμός και η οργάνωση της πόλης-κράτους

(β) Είναι οι πρώτοι **εθνικοί πόλεμοι** των Ελλήνων: **Όλοι οι Έλληνες ενώνονται** για να αντιμετωπίσουν έναν κοινό αντίπαλο. Αυτός ο αντίπαλος είναι **ένας άλλος πολιτισμός**, ένα διαφορετικό σύστημα αξιών. Μέσα από τη σύγκρουση αυτή οι Έλληνες συνειδητοποιούν τα πολιτιστικά στοιχεία που τους ενώνουν και αποκτούν κοινή ιστορική μνήμη.

Φάσεις των Περσικών πολέμων

Φάση	Χρονολογίες	Γεγονότα - πρόσωπα
Αφορμή: Ιωνική Επανάσταση	499-494 π.Χ.	❖ Ιωνική Επανάσταση: Οι Έλληνες της Ιωνίας, που ήταν υποτελείς στους Πέρσες, εξεγείρονται κατά των Περσών. - Η εξέγερση είναι αποτυχημένη και καταλήγει στην καταστροφή της Μιλήτου από τους Πέρσες (494 π.Χ.) ❖ Οι Πέρσες χρησιμοποιούν την εξέγερση των Ελλήνων της Ιωνίας ως αφορμή για να επιτεθούν κατά των ελληνικών πόλεων.
Πρώτη φάση: Θράκη και Μακεδονία	492 π.Χ.	❖ Πρώτη επεκτατική επιχείρηση των Περσών ❖ Καταστροφή του περσικού στόλου στο ακρωτήριο του Άθω (Άγιον Όρος), λόγω θαλασσοταραχής ❖ Ο περσικός στρατός υποτάσσει τους Έλληνες της Θράκης και της Μακεδονίας
Δεύτερη φάση: Ναυτική επιχείρηση Περσών κατά Αθηναίων και Ερετριέων	490 π.Χ.	❖ Πρώτη συστηματικά οργανωμένη ναυτική επιχείρηση των Περσών ❖ Στόχος τους οι Αθηναίοι και οι Ερετριείς, οι οποίοι είχαν βοηθήσει τους Έλληνες της Ιωνίας στην εξέγερσή τους. ❖ Μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.): Τέλος της πρώτης φάσης της περσικής εκστρατείας. Οι Αθηναίοι και οι Πλαταιείς νικούν τους Πέρσες. Πρόσωπο-κλειδί ο Μιλτιάδης
Οι Έλληνες συμμαχούν	481 π.Χ.	❖ Συνέδριο της Κορίνθου (481 π.Χ.): Οι Έλληνες συγκροτούν αμυντική συμμαχία για να αντιμετωπίσουν τον περσικό κίνδυνο.
Τρίτη φάση: Εκστρατεία του Ξέρξη	480-479 π.Χ.	❖ Αρχηγός των Περσών ο Ξέρξης. ❖ Στόχος η κατάκτηση όλου του ελληνικού χώρου ❖ Ο Ξέρξης συγκεντρώνει πολυπληθείς χερσαίες και θαλάσσιες δυνάμεις. ❖ Οι Έλληνες αντιμετωπίζουν τους Πέρσες, τους αναγκάζουν να εγκαταλείψουν τον ελληνικό χώρο ❖ Σημαντικές συγκρούσεις: (α) το 480 π.Χ.: Θερμοπύλες (Λεωνίδα), Αρτεμίσιο, Σαλαμίνα (Θεμιστοκλής) (β) το 479 π.Χ.: Πλαταιές (Παυσανίας), Μυκάλη.

- **Άλλοι αντίπαλοι των Ελλήνων την ίδια ακριβώς περίοδο:** Καρχηδόνιοι. Εισβάλλουν στη Σικελία το 480 π.Χ. – Οι Έλληνες της Δύσης τους νικούν στη Μάχη της Ιμέρας.

Κλασική εποχή (480 – 323 πΧ)

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ	❖ Ποια περίοδο ονομάζουμε κλασική; 480 π.Χ. έως και 323 π.Χ. Από το τέλος των Περσικών Πολέμων έως τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου. ❖ Γιατί κλασική; Εκείνη την εποχή διαμορφώνονται οι αξίες που αποτελούν τα θεμέλια του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού. Τα επιτεύγματα αυτής της εποχής έχουν πολύ μεγάλη και διαχρονική επίδραση στις ιδέες και τα δημιουργήματα μεταγενέστερων εποχών. ❖ Έννοιες-κλειδιά του κλασικού κόσμου. 4. Η ΑΚΜΗ του 5^{ου} αιώνα (ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ) Κορυφαία επιτεύγματα στην πολιτική, στα γράμματα, τις τέχνες. Σ' αυτήν συντέλεσε η αυτοπεποίθηση και η ψυχική ευφορία της νίκης στους Περσικούς Πολέμους, η αίσθηση της αυτάρκειας, αλλά και η φροντίδα για την αποκατάσταση των καταστροφών των πολέμων 5. Ο ΔΙΠΟΛΙΣΜΟΣ: Δύο ισχυρές δυνάμεις με αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα Η Αθήνα απέκτησε ηγεμονικό ρόλο Η Σπάρτη (που όπως μάθαμε παρέμεινε ολιγαρχική). Δημιουργούνται δύο μεγάλοι συνασπισμοί: Οι υπόλοιπες πόλεις τάσσονται στο πλευρό των ισχυρών πόλεων. 6. Η ΕΜΦΥΛΙΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ: Οι δύο ισχυρές πόλεις οδηγούνται σε σύγκρουση (Πελοποννησιακός Πόλεμος – διαρκεί 30 περίπου χρόνια: 431-404 π.Χ.) 7. ΟΙ ΔΥΟ ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 4^{ου} αιώνα: (α) ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ (πρώτο μισό): Ανταγωνισμός μεταξύ των ελληνικών πόλεων, που ενισχύεται από την παρέμβαση των Περσών. (β) ΕΝΟΤΗΤΑ (δεύτερο μισό): Οι Έλληνες διαπιστώνουν την ανάγκη ενότητας – ενώνονται για να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες. 8. Η ΝΕΑ ΔΥΝΑΜΗ: ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ (4^{ος} αι.): Οι Έλληνες της Μακεδονίας (Φίλιππος Β', Μέγας Αλέξανδρος) ενώνουν τον Ελληνισμό, πρωταγωνιστούν στον αγώνα κατά των Περσών και επεκτείνουν τα σύνορα του ελληνισμού ως τα βάθη της Ασίας.
ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ (Α' ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ)	❖ Τι είναι: Συμμαχία ελληνικών πόλεων με επικεφαλής την Αθήνα, εναντίον των Περσών («αντίποινα» για τις καταστροφές που έπαθαν στους περσικούς πολέμους). ❖ Πότε: Ιδρύεται αμέσως μετά τους Περσικούς Πολέμους (478-477 π.Χ.) ❖ Πού ήταν η έδρα: Στην Δήλο (νησί του Αιγαίου). Εκεί βρισκόταν (αρχικά) και το συμμαχικό ταμείο (αργότερα μεταφέρθηκε στην Αθήνα). ❖ Τι προβλεπόταν για τα μέλη: (α) Αρχικά είχαν ίδια δικαιώματα – υποχρεώσεις. (β) Πλήρωναν φόρο (είτε σε χρήμα είτε σε πλοία για τις εκστρατείες). ❖ Ποιος ήταν ο σκοπός: Η Αθήνα, μετά τους περσικούς πολέμους ανασυγκροτείται. Γίνεται ναυτική δύναμη – επιδιώκει να αποκτήσει ηγετική θέση στην Ελλάδα. - Για το λόγο αυτό, η Αθήνα χρησιμοποιεί τη συμμαχία ως μέσο κυριαρχίας (α) απέναντι στους Πέρσες: Ο πόλεμος με τους Πέρσες συνεχίζεται (με διακοπές εξαιτίας των πολιτικών αντιπαράθεσεων) (β) απέναντι στους υπόλοιπους Έλληνες που δεν συμμετείχαν στη συμμαχία: ακόμη και οι Σπαρτιάτες την αντιμετωπίζουν επιφυλακτικά, χωρίς να εκδηλώνουν την αντίθεσή τους - προσπαθούν με πλάγιο τρόπο να εξασθενίσουν τη δύναμη της Αθήνας. (γ) απέναντι στους ίδιους τους συμμάχους της Αθήνας.
ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΙΜΩΝΑ ΩΣ ΤΟΝ ΠΕΡΙΚΛΗ Η συμμαχία γίνεται αθηναϊκή ηγεμονία	❖ Οι πρωταγωνιστές: (Α) Αθήνα. Κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις: (1) Αριστοκρατική παράταξη: Εκπρόσωπός της ο Κίμων. Υπέρ της συνεργασίας με τη Σπάρτη. Αρχιστράτηγος της συμμαχίας. Ισχυροποιεί τη δύναμη της Αθήνας και αντιμετωπίζει τους Πέρσες. (2) Δημοκρατική παράταξη: Αρχηγός της ο Εφιάλτης. Μετά τη δολοφονία του θα γίνει αρχηγός ο Περικλής. (Β) Η Αθηναϊκή Συμμαχία. Επεκτείνεται παρά τον ανταγωνισμό με τη Σπάρτη και εξελίσσεται σε αθηναϊκή ηγεμονία.

(Γ) Σπάρτη. Ανταγωνισμός με την Αθήνα. (Δ) Οι Πέρσες, κατά των οποίων στρέφεται η Αθήνα με τους συμμάχους της. ❖ Τα γεγονότα	
467 π.Χ.	Η σημαντικότερη επιτυχία του Κίμωνα . Νίκη κατά των Περσών στις ακτές της Μικράς Ασίας (εκβολές του Ευρυμέδοντος ποταμού).
	Πολιτική ήττα του Κίμωνα λόγω της φιλοσπαρτιατικής του πολιτικής. Οι Σπαρτιάτες διώχνουν αθηναϊκές στρατιωτικές δυνάμεις που είχαν σταλεί για να τους βοηθήσουν στην εξέγερση των ειλώντων (Γ' Μεσσηνιακός Πόλεμος) Οι φιλικές σχέσεις Αθήνας και Σπάρτης διακόπτονται.
	Στην Αθήνα επικρατούν ο Δημοκρατικοί (Εφιάλτης), περιορίζονται οι Αριστοκρατικοί.
461 π.Χ.	Ο Κίμων εξοστρακίζεται (εξορίζεται για 10 χρόνια) από την Αθήνα και η πολιτική του εγκαταλείπεται. Ο Εφιάλτης δολοφονείται. Αρχηγός των Δημοκρατικών ο Περικλής.
454 π.Χ.	Η αθηναϊκή συμμαχία γίνεται ηγεμονία. - Μεταφέρεται το συμμαχικό ταμείο στην Αθήνα - Οι Αθηναίοι επεμβαίνουν στρατιωτικά σε όποιες πόλεις της συμμαχίας δείχνουν πρόθεση να αποχωρήσουν.
451 π.Χ.	Ο Κίμων επιστρέφει από την εξορία. Γίνεται και πάλι κυρίαρχος της πολιτικής σκηνής. Με τη Σπάρτη υπογράφει πενταετή ανακωχή. Στρέφεται κατά των Περσών στην Κύπρο.
450 π.Χ.	Θάνατος του Κίμωνα στην πολιορκία του Κιτίου (Κύπρος) Μετά τον θάνατό του πολιτική δράση στην Αθήνα αναλαμβάνει ο Περικλής .
449 π.Χ.	Νίκη των Αθηναίων κατά των Περσών στην Σαλαμίνα (Κύπρος) Καλλίειος ειρήνη (με τους Πέρσες). a. από τον Καλλία (αρχηγός της αποστολής στα Σούσα). b. Λέγεται και Κιμώνειος (καθώς θεωρείται ότι σ' αυτήν συνέβαλε ο Κίμων με τις νίκες του)
445 π.Χ.	-Τριακοντούτεις σπονδαί (Συνθήκη Ειρήνης του Περικλή με τους Σπαρτιάτες για 30 χρόνια. Κράτησε σχεδόν 15 χρόνια)

Η εποχή του Περικλή

Είμαστε στην **ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ** (480-323 π.Χ.)

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ	❖ Αρχίζει από τις τριακοντούτεις σπονδές. (445 π.Χ.) Η ειρήνη της Αθήνας με τη Σπάρτη δεν διαρκεί 30 χρόνια, όπως συμφωνήθηκε, αλλά σχεδόν 15. ❖ Πρωταγωνιστεί η πόλη της ΑΘΗΝΑΣ c. στο εσωτερικό: ανάπτυξη και ακμή d. στο εξωτερικό: απόλυτη κυριαρχία επί των συμμάχων της ❖ Κυρίαρχη προσωπικότητα ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ (Χρυσούς αιών του Περικλέους)
ΠΕΡΙΚΛΗΣ	❖ Πεποθήσεις: Δημοκρατικός ❖ Πώς καθιερώθηκε: Μετά τη δολοφονία του Εφιάλτη και τον θάνατο του Κίμωνα ❖ Εκλεγόταν κάθε χρόνο στρατηγός. ❖ Χαρισματικός ηγέτης: αυτός που παίρνει τον λαό με το μέρος του.
Η ΑΘΗΝΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ	❖ Θουκυδίδης: «Εγίνετο λόγω μεν δημοκρατία, → (στο όνομα λεγόταν δημοκρατία) έργω δε υπό του πρώτου ανδρός αρχή» → (στην πράξη ήταν η εξουσία του πρώτου ανδρός = του Περικλή) Ο Περικλής επιβαλλόταν στο πλήθος χωρίς να περιορίζει τις ελευθερίες του. Με την πειθώ και όχι με αυταρχισμό (άρα δεν πρόκειται για τυραννίδα)

	❖ Η Αθήνα τον 5^ο αιώνα φτάνει στο απόγειο της πολιτικής και πολιτιστικής της ανάπτυξης. Αυτό οφείλεται στον συνδυασμό δύο παραγόντων (α) Στις συνθήκες που επικρατούσαν την εποχή εκείνη στην Αθήνα (πολιτικές οικονομικές, κοινωνικές) (β) στις ικανότητες του Περικλή.
ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	❖ Καθιέρωσε χρηματική αποζημίωση για κληρωτούς άρχοντες, βουλευτές, δικαστές. Γιατί; Για να ενισχύσει τα λαϊκά στρώματα που δεν είχαν περιουσία και έπρεπε να συμμετάσχουν στη διοίκηση του κράτους ❖ Καθιέρωσε τα θεωρικά (αντίτιμο της ελεύθερης εισόδου πολιτών στο θέατρο. Το θέατρο ήταν τότε χώρος παιδείας)
Η ΑΘΗΝΑ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ	❖ Ο Περικλής εξασφαλίζει την κυριαρχία της Αθήνας επί των συμμάχων ❖ Προσπαθεί να επεκτείνει την επιρροή της προς τη Δύση. Τρόποι: (1) Συμμαχίες με ελληνικές αποικίες της Δύσης (Εγέστα, Λεοντίνοι, Ρήγιο) (2) Συμβάλλει στην ίδρυση της αποικίας των Θουρίων (444-3 π.Χ.) ❖ Πειραιάς: εξελίσσεται σε μεγάλο εμπορικό λιμάνι – εμπορικό κέντρο της Μεσογείου Χτίζεται σε σχέδια του Ιππόδαμου του Μιλήσιου

ΠΟΙΕΣ ΗΤΑΝ ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ;

1. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ	❖ Το κράτος νοίκιαζε σε ιδιώτες τα μεταλλεία για ορισμένο χρονικό διάστημα ❖ Στα μεταλλεία εργάζονταν δούλοι.										
2. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	❖ Οι Αθηναίοι πολίτες δεν πλήρωναν άμεσους φόρους (=π.χ. όπως σήμερα ο φόρος εισοδήματος). Υπήρχαν μόνο σε στιγμές κρίσης ❖ Πλήρωναν φόρο μόνο όσοι κατάγονταν από άλλες πόλεις και είχαν εγκατασταθεί στην Αθήνα. (=μέτοικοι). Ο φόρος λεγόταν μετοίκιον (12 δρχ. το χρόνο οι άντρες και 6 δρχ. οι γυναίκες) ❖ Υπήρχαν έμμεσοι φόροι που έφερναν σημαντικά έσοδα: Φόροι στα προϊόντα που εισάγονται και εξάγονται από το λιμάνι του Πειραιά.										
3. ΦΟΡΟΙ ΠΟΥ ΠΛΗΡΩΝΑΝ ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ	❖ Η Αθήνα εισπράττει από τους συμμάχους της στην Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία (1) τις τακτικές εισφορές τους στη συμμαχία (το ταμείο της Συμμαχίας μεταφέρθηκε από τη Δήλο στην Αθήνα) (2) έκτακτες εισφορές που επιβάλλει στους συμμάχους της (π.χ. πολεμικές αποζημιώσεις)										
4. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ (ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ)	❖ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ: δαπάνες που αναλάμβαναν να πληρώσουν οι πλουσιότεροι πολίτες. Ήταν υποχρεωτικές και συγχρόνως τιμητικές. Ποιες ήταν οι πιο σημαντικές λειτουργίες: <table> <tr> <td>ΤΡΙΗΡΑΡΧΙΑ</td><td>υποχρέωση για τη συντήρηση και τον εξοπλισμό μίας τριήρους (=πολεμικό πλοίο)</td></tr> <tr> <td>ΧΟΡΗΓΙΑ</td><td>υποχρέωση να δώσει χρήματα για τη διδασκαλία ενός θεατρικού έργου</td></tr> <tr> <td>ΑΡΧΙΘΕΩΡΙΑ</td><td>υποχρέωση να δώσει χρήματα για μια επίσημη αποστολή σε πανελλήνιες γιορτές (π.χ. Ολυμπιάδα)</td></tr> <tr> <td>ΕΣΤΙΑΣΗ</td><td>υποχρέωση να δώσει χρήματα για τα έξοδα του δείπνου μίας φυλής</td></tr> <tr> <td>ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΙΑ</td><td>υποχρέωση να δώσει χρήματα για αγώνες λαμπαδηδρομίας στα Παναθήναια.</td></tr> </table>	ΤΡΙΗΡΑΡΧΙΑ	υποχρέωση για τη συντήρηση και τον εξοπλισμό μίας τριήρους (=πολεμικό πλοίο)	ΧΟΡΗΓΙΑ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για τη διδασκαλία ενός θεατρικού έργου	ΑΡΧΙΘΕΩΡΙΑ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για μια επίσημη αποστολή σε πανελλήνιες γιορτές (π.χ. Ολυμπιάδα)	ΕΣΤΙΑΣΗ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για τα έξοδα του δείπνου μίας φυλής	ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΙΑ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για αγώνες λαμπαδηδρομίας στα Παναθήναια.
ΤΡΙΗΡΑΡΧΙΑ	υποχρέωση για τη συντήρηση και τον εξοπλισμό μίας τριήρους (=πολεμικό πλοίο)										
ΧΟΡΗΓΙΑ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για τη διδασκαλία ενός θεατρικού έργου										
ΑΡΧΙΘΕΩΡΙΑ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για μια επίσημη αποστολή σε πανελλήνιες γιορτές (π.χ. Ολυμπιάδα)										
ΕΣΤΙΑΣΗ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για τα έξοδα του δείπνου μίας φυλής										
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΙΑ	υποχρέωση να δώσει χρήματα για αγώνες λαμπαδηδρομίας στα Παναθήναια.										

Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος (431-404 π.Χ.)

Ορόσημα στη Γραμμή του χρόνου. Είμαστε στην **ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ** (480-323 π.Χ.)

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	❖ Πότε; Ξεκινά το 431 π.Χ. – τελειώνει το 404 π.Χ. (διάρκεια: 27 χρόνια) ❖ Είναι η μεγαλύτερη και σκληρότερη εμφύλια σύγκρουση στον αρχαίο ελληνικό κόσμο ❖ Τα αντίπαλα στρατόπεδα: Ολόκληρος ο ελληνικός κόσμος είχε χωριστεί στα δύο: Αθήνα και οι σύμμαχοί της (Αθηναϊκή συμμαχία) vs Σπάρτη και οι σύμμαχοί της (Πελοποννησιακή συμμαχία) ❖ Γι' αυτόν έγραψαν δύο μεγάλοι ιστορικοί της αρχαιότητας: ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ, ΞΕΝΟΦΩΝΤΑΣ
ΠΩΣ ΦΤΑΣΑΜΕ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ	❖ Πριν από τον πόλεμο, ο ελληνικός κόσμος είχε χωριστεί σε δύο μεγάλες συμμαχίες (Αθηναϊκή, Πελοποννησιακή) ❖ Υπήρχαν κάποιες τοπικές συγκρούσεις ανάμεσα στους Αθηναίους και αντιπάλους τους. Αυτές έληξαν με τις τριακοντούρεις σπονδές (ειρήνη) το 445 ❖ Οι διαφορές παρέμειναν άλυτες...
ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	❖ Οι τοπικές διαφορές και οι ανταγωνισμοί ανάμεσα στις πόλεις υποδουλίστηκαν από τις δύο μεγάλες συμμαχίες (Αθηναϊκή και Πελοποννησιακή). Οι διαφορές μεγαλώνουν και το αποτέλεσμα είναι πολεμική σύγκρουση. ❖ Οι ηγεμονικές τάσεις της Αθήνας και ο ανταγωνισμός με τη Σπάρτη για το ποιος θα κυριαρχήσει στον ελληνικό χώρο. ❖ Η φυλετική διαφορά (Αθηναίοι = Ίωνες, Σπαρτιάτες = Δωριείς) ❖ Διαφορετικά πολιτεύματα (Αθήνα = Δημοκρατία, Σπάρτη = Ολιγαρχία)
ΠΕΡΙΟΔΟΙ (3)	❖ 431-421 π.Χ.: Αρχιδάμειος (ή δεκαετής) πόλεμος ❖ 415-413 π.Χ.: Σικελική εκστρατεία ❖ 413-404 π.Χ.: Δεκελεικός ή Ιωνικός πόλεμος.
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	❖ Ήττα της Αθήνας ❖ Αναγνωρίζεται η Σπαρτιατική ηγεμονία στις Ελληνικές πόλεις ❖ Μεγάλες υλικές καταστροφές στις ελληνικές πόλεις (α) πόλεις που έγιναν πεδίο συγκρούσεων (β) πόλεις που υπέστησαν τις συνέπειες της αντιπαράθεσης με κάποια από τις μεγάλες δυνάμεις [Πλαταιές, Μυτιλήνη, Μήλος] ❖ Ηθικές συνέπειες εξασθένιση των ανθρώπων μετά τον πόλεμο ❖ Οι Πέρσες βρίσκουν ευκαιρία να αναμειχθούν στα εσωτερικά της Ελλάδας

4ος αιώνας: Κρίση της πόλης κράτους

ΚΡΙΣΗ-ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΝ 4^ο ΑΙΩΝΑ π.Χ. (400-300 π.Χ.)	Ο Θεσμός της πόλης-κράτους βρίσκεται πλέον σε κρίση. Ο θεσμός της πόλης-κράτους αρχίζει πλέον να παρακμάζει Αίτια: ❖ Στο εσωτερικό των πόλεων κρατών: οικονομικά προβλήματα, πολιτικές και κοινωνικές αναταραχές ❖ Στις σχέσεις των πόλεων-κρατών μεταξύ τους: Οξύνονται οι ανταγωνισμοί και οι συγκρούσεις ανάμεσα στις πόλεις-κράτη. ❖ Η παρέμβαση των Περσών: Παρεμβαίνουν δίνοντας χρήματα πότε στη μία, πότε στην άλλη πόλη, με σκοπό να διασπάσουν τους Έλληνες.
ΒΟΙΩΤΙΚΟΣ Η ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ	❖ Πότε έγινε: Από το 395 έως το 386 π.Χ. ❖ Πώς φτάσαμε στον νέο πόλεμο; Οι Πέρσες υποκινούν τη δημιουργία αντισπαρτιατικού συνασπισμού από

	ελληνικές πόλεις. Ο συνασπισμός αυτός με τη σειρά του προκαλεί μια σειρά από πολεμικές συγκρούσεις: Άρα στον πόλεμο αυτό έχουμε: Σπάρτη (και σύμμαχοί της) vs Αντισπαρτιατικός συνασπισμός (Αθήνα, Θήβα, Κόρινθος Άργος) ↑ ΠΕΡΣΕΣ Τέλος του πολέμου με την Ανταλκίδειο ειρήνη (βλ. παρακάτω)
ΑΝΤΑΛΚΙΔΕΙΟΣ ΕΙΡΗΝΗ (386 π.Χ.)	❖ Επισφραγίζει το τέλος του Βοιωτικού πολέμου. ❖ Λέγεται και Βασίλειος ειρήνη (επειδή σ' αυτήν αναμειγνύεται και ο βασιλιάς των Περσών) ❖ Είναι μια ειρήνη μειωτική για τους Έλληνες (γιατί οι Σπαρτιάτες συμφωνούν με τους Πέρσες να επιβάλλουν τους όρους για να τελειώσει ο πόλεμος) ❖ Τι πήρε κάθε πλευρά; ΣΠΑΡΤΗ: Γίνεται τοποτηρητής της ειρήνης στον ελληνικό χώρο – ουσιαστικά γίνεται όργανο της πολιτικής των Περσών. ΠΕΡΣΕΣ: Παίρνουν τις ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας και την Κύπρο ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ: Διακηρύσσεται η αυτονομία σχεδόν όλων των πόλεων ΑΘΗΝΑ: Κρατάει τα νησιά Ίμβρο, Σκύρο και Λήμνο
ΘΗΒΑΪΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ (371-362 π.Χ.)	❖ Η Θήβα διεκδικεί την ηγεμονία στον ελληνικό κόσμο (Ήταν μέλος του αντισπαρτιατικού συνασπισμού στον Βοιωτικό πόλεμο). ❖ Χρονικά όρια της Θηβαϊκής ηγεμονίας ΑΡΧΗ: Μάχη στα Λεύκτρα (371 π.Χ.) ΤΕΛΟΣ: Μάχη στη Μαντινεία (362 π.Χ.) (δηλαδή κράτησε μόλις 9 χρόνια)
Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΙΔΕΑ	❖ Τι σημαίνει; Είναι το όραμα για έναν συνασπισμό όλων των Ελλήνων. ❖ Πώς προέκυψε; Η παρακμή του θεσμού της πόλης-κράτους και όλα τα προβλήματα του κατακερματισμένου ελληνικού κόσμου οδήγησαν κάποιους να σκεφτούν ότι η λύση θα ήταν, αντί οι Έλληνες να είναι χωρισμένοι, να ενωθούν. ❖ ΠΟΙΟΙ ΜΙΛΗΣΑΝ ΓΙ' ΑΥΤΟ; 1. Ο Γοργίας (σοφιστής, τέλη 5^{ου} αι. π.Χ.) σε λόγο του στην Ολυμπία 2. Ο Ισοκράτης (ρητοροδιδάσκαλος) υποστήριξε πολλές φορές αυτή την ιδέα, χωρίς τοπικιστικό πνεύμα. (α) αρχικά (στον «Παναηγυρικό» λόγο του, υποστήριξε ότι η Αθήνα μπορεί να αναλάβει ξανά να ηγηθεί στον αγώνα κατά των Περσών (β) μετά υποστήριξε ότι αυτό πρέπει να το κάνει ένας ισχυρός μονάρχης, προτείνοντας διάφορα ονόματα. (γ) στο τέλος της ζωής του υποστήριξε τον Φίλιππο της Μακεδονίας. 3. Ο Δημοσθένης, (α) υποστήριξε και αυτός ότι η Αθήνα θα μπορούσε να ενώσει τους Έλληνες (β) εναντιωνόταν στην ιδέα του μονάρχη-ηγέτη όλων των Ελλήνων.

Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟ	- Δεν γνώρισε την εξέλιξη πολιτευμάτων που είδαμε σε άλλες ελληνικές πόλεις (σταμάτησε στην βασίλεια) - Πέρα από το βασίλειο της Μακεδονίας υπάρχουν και πολλά μικρά μακεδονικά βασίλεια - Συγκρούσεις με βόρειους εχθρούς (κυρίως Ιλλυριούς) - Περιορισμένη ανάμιξη στα ελληνικά πράγματα
------------------------------	--

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β΄ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	- Σταθεροποιεί τη θέση του στον θρόνο της Μακεδονίας - Βασιλεύει στη Μακεδονία από το 359 ως το 336 π.Χ. - Βάζει δύο στόχους: (α) την ισχυροποίηση του μακεδονικού κράτους (β) την επέκταση της εξουσίας του	
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β΄ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΧΘΡΩΝ ΣΤΟΝ ΒΟΡΡΑ	Βόρειοι γείτονες της Μακεδονίας που αντιμετωπίστηκαν από τον Φίλιππο: 1. Ιλλυριοί 2. Παίονες
	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΙΣΧΥΡΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ	(α) Μακεδονική φάλαγγα: Ήταν το κύριο στρατιωτικό σώμα. Την αποτελούσαν 16 σειρές από πεζέταιρους (=πεζοί στρατιώτες). Κρατούσαν τη σάρισα (μακρύ δόρυ 6 μ.) (β) Ήππικό: το επάνδρωναν οι εταίροι (ευγενείς) (γ) Άλλα σώματα: τοξότες, ακοντιστές, πελταστές (= κρατούσαν την πέλτη = μικρή ασπίδα σε σχήμα μισοφέγγαρου και μικρό ακόντιο)
	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΣΧΥΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	Βήματα: (α) καταλαμβάνει τα χρυσωρυχεία του Παγγαίου (στην Ανατολική Μακεδονία) (β) κόβει μακεδονικό νόμισμα (=χρυσό στατήρες. Είχαν διαφορετική αξία από πόλη σε πόλη) (γ) Οι στατήρες εκτοπίζουν τη χρήση του περσικού νομίσματος (δαρεικοί) από τον ελληνικό χώρο.
	ΕΠΕΚΤΑΤΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	Στόχοι: (α) αρχικά: να εξασφαλίσει εκτάσεις γης τις οποίες παραχωρούσε στους άνδρες του μακεδονικού στρατού (β) στη συνέχεια: να ενώσει όλους τους Έλληνες υπό την αρχηγία του (επέκταση στην κεντρική και τη Νότια Ελλάδα)
ΒΗΜΑΤΑ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	1. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΑ	- Καταλαμβάνει πόλεις στη Χαλκιδική, Ανατολική Μακεδονία, Θράκη, φθάνει ως τις ακτές του Εύξεινου Πόντου
	2. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΝΟΤΙΑ	- Αφορμή: συγκρούσεις των πόλεων της κεντρικής Ελλάδας σχετικά με το Μαντείο των Δελφών - Ο Φίλιππος επεμβαίνει στη Θεσσαλία και τη Νότια Ελλάδα.
	3. ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ (338 π.Χ.)	Φίλιππος Β΄ VS Συνασπισμός Αθηναίων – Θηβαίων Νικητής: Φίλιππος Συνέπεια: Ο Φίλιππος επιβάλλεται ως αδιαφιλονίκητος ηγέτης των Ελλήνων : (α) μπορεί να ενώσει όλους τους Έλληνες (β) μπορεί να τους οδηγήσει σε νικηφόρα εκστρατεία εναντίον των Περσών, να ελευθερώσει τη Μ. Ασία
	4. Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ: ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ (337 π.Χ.)	- Συμμετέχουν όλες οι πόλεις (εκτός από τη Σπάρτη) - Είναι το συνέδριο όπου πραγματοποιείται η πανελλήνια ένωση. - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ: (1) Απαγορεύονται οι συγκρούσεις ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις (2) Απαγορεύεται να αλλάξει βίαια το καθεστώς των ελληνικών πόλεων (3) Προστατεύεται η ελεύθερη ναυσιπλοΐα – καταδίκη της πειρατείας (4) Ιδρύεται πανελλήνια συνμαχία, η οποία: (α) είναι αμυντική και επιθετική (β) Ο Φίλιππος γίνεται ισόβιος αρχηγός της.

ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ	Γίνεται το 336 π.Χ. Στις Αιγές (πρωτεύουσα της Μακεδονίας) κατά τη διάρκεια γιορτών προς τιμήν του Δία, στις οποίες τελούνταν και οι γάμοι της κόρης του Κλεοπάτρας με τον βασιλιά των Μολοσσών (κατοικούσαν στην Ήπειρο) Τον μαχαίρωσε ο Παυσανίας, ένας από τους σωματοφύλακές του. Η χρυσή λάρνακα με τα οστά του Φιλίππου ανακαλύφτηκε στη Βεργίνα, κατά την ανασκαφή του τάφου του. Ο Φίλιππος δεν πρόλαβε να εκπληρώσει τον ρόλο του αρχηγού όλων των Ελλήνων εναντίον των Περσών.
Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ	336 π.Χ. Ο νεαρός Αλέξανδρος διαδέχεται τον πατέρα του Φίλιππο Γίνεται δεύτερο συνέδριο στην Κόρινθο (336 π.Χ.) Οι ελληνικές πόλεις ανανεώνουν με όρκο την εμπιστοσύνη και τον αρχηγικό ρόλο που είχαν δώσει στον Φίλιππο στον Αλέξανδρο → Ο Αλέξανδρος γίνεται ο νέος ηγέτης των Ελλήνων

Το έργο του Μεγάλου Αλεξάνδρου

ΓΕΝΙΚΑ	Ο Ελληνισμός οδηγείται στα πέρατα του τότε γνωστού κόσμου → Δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την οικουμενική ανάπτυξη του ελληνισμού
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	Ο Αλέξανδρος ήταν διορατικός στρατηγός με μεγαλοφυή σκέψη : (α) κατέκτησε περιοχές σε τεράστια έκταση (β) εφάρμοσε τους κατάλληλους στρατηγικούς σχεδιασμούς για την αντιμετώπιση του αντιπάλου 1. στις κατά μέτωπον επιθέσεις 2. στις πολιορκίες πόλεων
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	Ο Αλέξανδρος ένωσε τον ελληνικό με τον ασιατικό κόσμο δημιουργώντας μια ισχυρή διοίκηση : - Προσπάθησε να δημιουργήσει μια νέα διοικητική παράδοση: - Αποδέχθηκε στις περιοχές που κατέκτησε τις τοπικές συνήθειες και παραδόσεις, και τον διαφορετικό τρόπο άσκησης εξουσίας που είχε κάθε λαός - Διατήρησε τον θεσμό της σατραπείας (= διοικητική περιφέρεια που υπήρχε στο περσικό κράτος). Ανέθεσε σε Έλληνες και Πέρσες στη διοίκηση των σατραπειών. - γιατί: Μ' αυτόν τον τρόπο μπορούσε να εδραιωθεί πιο εύκολα η νέα κυριαρχία (α) οι λαοί θα αποδέχονταν πιο εύκολα να συνεχίσουν να διοικούνται με τον τρόπο, και στο σύστημα που ήξεραν, από το να αλλάξουν ξαφνικά. (β) Οι λαοί θα αποδέχονταν πιο εύκολα να τους διοικούν όχι μόνο Έλληνες αλλά και ντόπιοι ηγεμόνες.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	Ο Αλέξανδρος δημιούργησε ένα ενιαίο νομισματικό σύστημα σε ολόκληρη την αυτοκρατορία. - ΝΟΜΙΣΜΑ: Πρωθεί τη νομισματική οικονομία - Εγκαταλείπει την τακτική του αυτοκρατορικού θησαυροφυλακίου [όπου συγκεντρώνονταν πολύτιμα αντικείμενα και θησαυροί απ' όλη την αυτοκρατορία και τις κατακτήσεις]. Οι θησαυροί μετατρέπονται σε χρυσό νόμισμα. (το οποίο κυκλοφορεί και ανταλλάσσεται πιο εύκολα) - ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ: Δημιουργεί μεγάλες φορολογικές περιφέρειες, με περισσότερες σατραπείες και απαλλάσσει τους σατράπες από τη συγκέντρωση των φόρων και την είσπραξη του δημόσιου πλούτου.
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	Η εκστρατεία του Αλεξάνδρου ήταν ΕΝΟΠΛΗ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ. (α) ΑΝΑΜΙΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ - Διαδόθηκε η ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός στα πέρατα του κόσμου. - Από την άλλη υιοθετήθηκαν πολλά στοιχεία από τις παραδόσεις και τον πολιτισμό των λαών της Ανατολής.

	(β) ΙΔΡΥΣΗ ΝΕΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, που εξελίχθηκαν σε πολιτιστικά και πνευματικά κέντρα (γ) ΕΡΕΥΝΑ: -Εξερευνήθηκαν περιοχές - Στην εκστρατεία συμμετείχαν φιλόσοφοι και ερευνητές – διάθεση για έρευνα
Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	Ο Μέγας Αλέξανδρος έμεινε ζωντανός στη μνήμη όλων των λαών που ζουν μέχρι σήμερα στις περιοχές του κράτους που δημιούργησε: (α) Ανεξίτηλα ίχνη του έργου του στη Μεσόγειο και την Ανατολή των επόμενων αιώνων – τομή για την ιστορική τους πορεία (β) Η μορφή του θρυλική: Ενέπνευσε τη λαϊκή φαντασία και τις παραδόσεις πολλών λαών και έμεινε στη μνήμη τους ως μυθικός ήρωας

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ της κλασικής εποχής

Υψηλό πολιτιστικό επίπεδο στις ελληνικές πόλεις και τις αποικίες τους κατά τους κλασικούς χρόνους. Αποδεικνύεται

(α) από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων, τον τρόπο που ζουν

(β) από τα επιτεύγματά τους στο χώρο του πνεύματος (γράμματα, επιστήμες, τέχνες)

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ	❖ Εργασία: Η χειρωνακτική εργασία αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση – ο ελεύθερος πολίτης πρέπει να έχει χρόνο για να ασχοληθεί με τα κοινά ❖ Τρόπος διασκέδασης και ψυχαγωγίας: Συμπόσια, δημόσιες γιορτές, πανηγύρια. Οι θεατρικές παραστάσεις ήταν κορυφαία μορφή ψυχαγωγίας και είχαν εκπαιδευτικό ρόλο ❖ Κοινωνικός χαρακτήρας των τελετών του ανθρώπινου βίου (γέννηση, γάμος, θάνατος).
Η ΑΘΗΝΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ	❖ Είχε τη μεγαλύτερη πολιτιστική ανάπτυξη απ' όλες τις ελληνικές πόλεις. ❖ Ευημερία, υψηλή ποιότητα ζωής ❖ Πόλος έλξης για πνευματικούς ανθρώπους και καλλιτέχνες που έρχονταν από άλλες πόλεις ❖ Η Αθήνα του 5^{ου} αιώνα σε μερικές λέξεις: - Περικλής (διοίκηση) - Ακρόπολις (μεγάλα έργα) - Λαμπρές πνευματικές εκδηλώσεις (Παναθήναια, Ελευσίνια Μυστήρια, Διονύσια→θεατρικές παραστάσεις)

Γράμματα και τέχνες

5^{ος} και 4^{ος} αι. Δημιουργούνται σπουδαία έργα που αποτέλεσαν πρότυπα για τους δημιουργούς όλων των εποχών.
Τομείς:

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ	Στο κέντρο του ενδιαφέροντος Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Προσπάθεια να ερμηνευθούν τα φαινόμενα με την ορθή λογική [ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ] ❖ Σοφιστές ❖ Σωκράτης ❖ 4^{ος} αι: Πλάτων, Αριστοτέλης Η φιλοσοφία αναζητά μέσα από τη θεωρητική αναζήτηση πρακτικές εφαρμογές που θα βοηθήσουν την καθημερινή ζωή του ανθρώπου.
ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ	❖ Ηρόδοτος ❖ Θουκυδίδης: Θέτει τα θεμέλια της επιστημονικής ιστορικής συγγραφής ❖ Ξενοφών (4^{ος} αι.)
ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ	❖ Τραγωδία: θεατρικός λόγος υψηλών διανοημάτων «Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας και τελείας» [λέει ο Αριστοτέλης]. 1) Αισχύλος 2) Σοφοκλής 3) Ευριπίδης ❖ Κωμωδία: Αριστοφάνης (κριτική στην πολιτική ζωή της εποχής) Η ανθρωπότητα οφείλει πολλά στους αρχαίους δραματικούς ποιητές...
ΡΗΤΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	Δημόσιος λόγος. Συμβάλλουν στην καλλιέργειά του (α) το δημοκρατικό πολίτευμα

	(β) η οργάνωση της δικαιοσύνης προς το συμφέρον του πολίτη Εκπρόσωποι: 1) Λυσίας 2) Ισοκράτης 3) Δημοσθένης
--	---

Επιστήμες

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΟΔΗΓΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	❖ Ο ορθολογισμός της φιλοσοφίας συντελεί στην ανάπτυξη της επιστήμης ❖ Γίνονται πιο συστηματικές οι γνώσεις για τη φύση και τον άνθρωπο: ❖ Οι φιλόσοφοι ερευνούν τον κόσμο: φυσική, μαθηματικά, αστρονομία, βοτανική, επιστήμες
ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ, ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	Μέτων (από την Αθήνα) διακρίνεται σε αστρονομία, μαθηματικά
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	Ιππόδαμος ο Μιλήσιος (χωροταξική οργάνωση πόλεων με προδιαγεγραμμένο σχέδιο)
ΙΑΤΡΙΚΗ	Ιπποκράτης από την Κω - Όλες οι ασθένειες, ακόμη και η επιληψία, έχουν φυσικά αίτια - Η μελέτη του ανθρώπινου σώματος γίνεται αφετηρία των ιατρικών ερευνών

Ελληνιστική εποχή (323 π.Χ. – 30 π.Χ.)

Τα χαρακτηριστικά του ελληνιστικού κόσμου

Είμαστε στην **ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (323-30 π.Χ.)**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	❖ Δημιουργείται στα κράτη ΕΝΙΑΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – αυτό επιδρά στη δομή των ελληνιστικών κρατών. ❖ Σ' αυτό συμμετείχαν Έλληνες και αλλοεθνείς ❖ Χαρακτηριστικά: 1. Η γη (και η παραγωγή) ανήκουν στους βασιλείς . 2. Άνθηση εμπορίου: Οι ανταλλαγές αγαθών ανάμεσα στα βασίλεια δίνουν μεγάλη ώθηση στο εμπόριο 3. Κοινό νόμισμα – κοινός τρόπος συναλλαγών: Τα ελληνικά νομίσματα χρησιμοποιούνται παντού στις συναλλαγές αντικαθιστώντας τα περσικά. Δημιουργούνται τράπεζες και χρησιμοποιούνται επιταγές. 4. Κοινή δημοσιονομική πολιτική (έσοδα του κράτους, φόροι)
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	1. Δημιουργείται ΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ . Αποτελείται από: (α) βασιλικούς υπαλλήλους (β) όσους ασχολούνται με το εμπόριο και τις τραπεζικές επιχειρήσεις Όλοι αυτοί είναι: κυρίως Έλληνες και κάποιοι «ελληνίζοντες» γηγενείς. 2. ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΕΣ: Κυρίως οι γηγενείς (ντόπιοι) στα κράτη. Συγκεντρώνονται στις πόλεις αναζητώντας καλύτερη τύχη. 3. ΔΟΥΛΟΠΑΡΟΙΚΟΙ: Στην Ανατολή ίσχυε το σύστημα της δουλοπαροικίας (δηλαδή περιορισμένη ελευθερία και εξάρτηση των ανθρώπων από τη γη όπου ζούσαν και εργάζονταν). Οι δουλοπάροικοι εξακολουθούν να υπάρχουν στα ελληνιστικά χρόνια 4. ΔΟΥΛΟΙ: Η δουλεία αναπτύσσεται στα ελληνιστικά χρόνια. Γιατί; Επειδή η εργασία των δουλοπάροικων δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της πλούσιας ζωής των ανώτερων στρωμάτων.
ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ: ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ (απόλυτη: ο ηγεμόνας συγκεντρώνει ΟΛΕΣ τις εξουσίες στο πρόσωπό του). Κυβερνά με τη βοήθεια ενός επιτελείου από Έλληνες και εξελληνισμένους γηγενείς (ντόπιους) Από τους πολίτες της πόλης-κράτους πηγαίνουμε στους πολίτες-ΥΠΗΚΟΟΥΣ: ❖ Οι υπήκοοι λατρεύουν τον ηγεμόνα

	❖ Δεν συμμετέχουν στην άσκηση της εξουσίας, όπως γινόταν στη δημοκρατία ❖ Ο πολίτης δεν ενδιαφέρεται για το καλό της πόλης, αλλά μόνο για το ατομικό του συμφέρον. (ΑΤΟΜΙΣΜΟΣ αντί για συλλογική συνείδηση)
ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ	Το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από την μητροπολιτική Ελλάδα στις μεγαλουπόλεις της Ανατολής Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος κ.ά Οι πόλεις αυτές γίνονται τα νέα κέντρα του ελληνισμού - διοικητικά - οικονομικά - πολιτιστικά
ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ	• Κανόνες: Ακολουθείται το κυβερνητικό πρότυπο της μακεδονικής βασίλειας • Κάποιες πόλεις-κράτη διατηρούν την αυτονομία τους (ωστόσο συχνά υπακούουν στις επιθυμίες των βασιλέων): Αθήνα, Σπάρτη, Ρόδος, Δήλος, κ.ά. • Κάποιες περιοχές οργανώνονται σε ομοσπονδίες (για να διατηρήσουν την αυτονομία τους) (Αιτωλική Συμπολιτεία, Αχαϊκή Συμπολιτεία)

Τα ελληνιστικά πνευματικά κέντρα – Η γλώσσα

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ <i>Συνέχεια, αλληλεπίδραση, οικουμενικότητα</i>	1. Συνέχεια: Ο πολιτισμός των ελληνιστικών χρόνων είναι ΣΥΝΕΧΕΙΑ του πολιτισμού της κλασικής εποχής. 2. Αλληλεπίδραση πολιτισμών: (α) ο ελληνικός πολιτισμός φθάνει ως τις Ινδίες μαζί με τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου – επιδρά στους εκεί πολιτισμούς (β) Οι Έλληνες δέχονται την επίδραση των ανατολικών πολιτισμών. Ελληνιστικός πολιτισμός: σύνθεση ελληνικών + ανατολικών στοιχείων. 3. Οικουμενικότητα ξεπερνά τα όρια της Ελλάδας. Δημιουργούνται εκτός ελλαδικού χώρου πόλεις που γίνονται πνευματικά κέντρα. Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος: μεγάλα πνευματικά κέντρα
ΓΛΩΣΣΑ <i>Κοινή Ελληνική</i>	- Η ελληνική γλώσσα χρησιμοποιείται σε όλον τον ελληνιστικό κόσμο, τόσο από τους Έλληνες όσο και από τους εξελληνισμένους γηγενείς - Γίνεται η οικουμενική (διεθνής) γλώσσα της εποχής (όπως σήμερα τα αγγλικά. Αυτό στα λατινικά ονομάζεται lingua franca) - Ποια ήταν η μορφή της ελληνικής γλώσσας; Ήταν η Κοινή Ελληνική (ή απλώς Κοινή (= κοινή: χρησιμοποιείται από όλους). - Πώς διαμορφώνεται η Κοινή Ελληνική: (α) βάση της είναι η αττική διάλεκτος (η διάλεκτος που μιλιόταν στην Αθήνα) (β) Συγχωνεύονται στοιχεία από όλες τις ελληνικές διαλέκτους (γ) αυτό γίνεται στην Ανατολή. Διαμορφώνεται εκεί ένα ενιαίο σύστημα γραπτής και προφορικής επικοινωνίας. Για ποιους λόγους: (1) Στις πόλεις της Ανατολής συρρέουν Έλληνες (υπάλληλοι, στρατιώτες, έμποροι) από όλες τις πόλεις της Ελλάδας,. Πρέπει λοιπόν να βρουν έναν τρόπο να επικοινωνήσουν μεταξύ τους, αλλά και με τους ντόπιους. (2) Για να γίνει ευκολότερη η επικοινωνία, επικρατούν οι πιο εύκολοι γλωσσικοί τύποι. - Πού χρησιμοποιείται η Ελληνική Κοινή; (α) Στην καθημερινή ζωή (από τον λαό και τα Κράτη) (β) στη λογοτεχνία (από τους συγγραφείς) (γ) στα θρησκευτικά κείμενα. Στη γλώσσα αυτή γράφεται η Βίβλος και έτσι διαδίδεται ο χριστιανισμός.
	ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ <i>Το λιμάνι, το Μουσείο, η Βιβλιοθήκη, οι αλεξανδρινοί</i>	- Πού είναι; Στην Αίγυπτο. - Ίδρυση: 331 π.Χ. από τον Μ. Αλέξανδρο. Γρήγορα εξελίσσεται σε μεγάλο οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο. - Κάτοικοι: Έλληνες, Αιγύπτιοι, Εβραίοι. Τρία χαρακτηριστικά της μεγάλης ακμής της Αλεξάνδρειας:

φιλόλογοι	1. Το λιμάνι της πόλης. Ήταν η αιτία για τη μεγάλη της οικονομική ανάπτυξη. Στο νησάκι φάρος βρισκόταν και ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, ο Φάρος της Αλεξάνδρειας. 2. Το Μουσείον: οικοδομικό συγκρότημα αφιερωμένο στις Μούσες. Είχε βοτανικό και ζωολογικό κήπο, και χώρους για αστρονομικές μελέτες. 3. Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας (α) περιείχε μισό εκατομμύριο χειρόγραφα Ήταν γραμμένα πάνω σε επεξεργασμένα φύλλα του φυτού πάπυρος. (β) Σ' αυτήν εργάζονται οι γραμματικοί: Ήταν άνθρωποι με φιλογολική παιδεία. Κατέγραφαν και σχολίαζαν τα κείμενα των αρχαίων συγγραφέων.
ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ	Πού βρίσκεται: Κοντά τον ποταμό Ορόντη (στη σημερινή ΝΑ Τουρκία, κοντά στη Συρία λέγεται σήμερα Antakya). Ίδρυση: Το 300 π.Χ. από τον Σέλευκο, βασιλιά της Συρίας. Το όνομά της το πήρε από τον πατέρα του Σέλευκου, τον Αντίοχο. Το ίδιο όνομα πήραν και πολλοί από τους βασιλείς της Συρίας. - Κάτοικοι: Αρχικά: Μακεδόνες, Αθηναίοι, Κρήτες και Κύπριοι. Ύστερα ήρθαν και άλλοι από πολλά ασιατικά έθνη. - Χαρακτηριστικά της Αντιόχειας 1. Τετράπολις Ήταν χωρισμένη σε τέσσερις μεγάλους συνοικισμούς (Τετράπολις). Κάθε συνοικισμός είχε δικό του τείχος. Αλλά και όλη η πόλη είχε το δικό της τείχος. 2. Αρχιτεκτονική: Είχε πολλά σπουδαία οικοδομήματα και αγάλματα 3. Πολυπολιτισμικότητα Γίνεται πολυπολιτισμικό κέντρο, γιατί εκεί κατοικούσαν άνθρωποι που προέρχονταν από ποικίλες περιοχές της Ελλάδας και της Ασίας.
ΠΕΡΓΑΜΟΣ Ατταλίδες	Πού βρίσκεται: Στη Μικρά Ασία, (80 χιλ. βόρεια της Σμύρνης) στη σημερινή Τουρκία. Ίδρυση: Προϋπήρχε (δεν ιδρύθηκε κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, όπως οι άλλες δύο). Κατά την παράδοση χτίστηκε από τον ήρωα Πέργαμο, εγγονό του Αχιλλέα. - Ήταν η πρωτεύουσα του Βασιλείου των Ατταλιδών (κράτους της Περγάμου). (Δεν ανήκει στα τέσσερα βασίλεια που ιδρύθηκαν μετά τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου, αλλά δημιουργήθηκε μετά). - Πώς δημιουργήθηκε το κράτος της Περγάμου; (α) Ο Λυσίμαχος, βασιλιάς του κράτους της Θράκης, είχε εμπιστευτεί το θησαυροφυλάκιό του στον Φιλέταιρο, που καταγόταν από την Πέργαμο. (β) Ο Φιλέταιρος κράτησε τα χρήματα, αποστάτησε και ζήτησε τη βοήθεια του Σέλευκου (Συρία) (γ) Οι διάδοχοι του Φιλέταιρου (κυρίως ο Άτταλος Α΄) επεκτείνονται στη Μ. Ασία και ανεξαρτητοποιούνται από το Βασίλειο της Συρίας. Από τον Άτταλο πήρε και το όνομά του το νέο κράτος (Βασίλειο των Ατταλιδών που κράτησε από το 293 ως το 133 π.Χ., οπότε πέρασε στην κυριαρχία της Ρώμης) Χαρακτηριστικά της Περγάμου: 1. Ακρόπολη και εξώστες. Η πόλη είχε οχυρωμένη Ακρόπολη και την αποτελούσαν τρεις εξώστες. 2. Βιβλιοθήκη: Είχε σπουδαία βιβλιοθήκη με 200.000 χειρόγραφα. Επειδή εδώ δεν υπήρχαν πολλοί πάπυροι, ανακάλυψαν μία νέα τεχνική. Έφτιαχναν γραφική ύλη με επεξεργασία του εμβρύου της κατσίκας. Αυτή η ύλη λέγεται περγαμινή (επειδή επινοήθηκε στην Πέργαμο). - Η ιδέα του Μουσείου: Λέγεται ότι οι Περγαμηνοί (=οι κάτοικοι της Περγάμου) συνέλαβαν την ιδέα του Μουσείου, όπως το γνωρίζουμε σήμερα 4. Ο βωμός του Διός: μεγάλο αρχιτεκτονικό οικοδόμημα. Φτιάχτηκε σε ανάμνηση της απόκρουσης των Γαλατών από τους Περγαμηνούς.

Αρχαία Ρώμη

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ	➤ Ο Αινείας έφυγε από την Τροία, μετά την άλωσή της από τους Έλληνες και έφθασε στην Ιταλία. ➤ Ο Ρωμύλος, απόγονος του Αινεία, ίδρυσε τη Ρώμη.
ΠΟΤΕ ΙΔΡΥΘΗΚΕ	Το 753 π.Χ. [από τους κατοίκους της περιοχής του Λατίου, τους Λατίνους] Ίσως οι Ετρούσκοι ήταν οι πραγματικοί ιδρυτές της Ρώμης. Η Ρώμη ήταν φυσικά «οχυρωμένη» από επτά λόφους. ➤ 10^{ος} – 8^{ος} αι.: Στην κοιλάδα του Λατίου υπάρχουν πολλοί μικροί οικισμοί ➤ 7^{ος} αι.: Οι Ετρούσκοι καταλαμβάνουν το Λάτιο ➤ Οι Ετρούσκοι, κατόπιν, προχωρούν σε συνοικισμό: [Ενώνουν σε μία μεγάλη πόλη, τη Ρώμη, τους κατοίκους της γύρω περιοχής] ➤ Οι Ετρούσκοι πραγματοποιούν έργα υποδομής (αποξηραίνουν τα έλη, φτιάχνουν αγορά, ιππόδρομο, Ναό του Δία, αποχετευτικό αγωγό) ➤ Τέλη 6^{ου} αι π.Χ.: Οι κάτοικοι του Λατίου επαναστατούν και διώχνουν τους Ετρούσκους. Από τότε οι Ρωμαίοι οργανώνονται και κυριαρχούν στο Λάτιο – αντιμετωπίζουν με επιτυχία τους γειτονικούς λαούς.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ [753 π.Χ. – 509 π.Χ.]

- Την ίδια περίοδο, στον ελλαδικό χώρο είμαστε στην ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ [750 – 480 π.Χ.]
- **Ποια είναι η περίοδος της Βασιλείας;** Αρχίζει από την ίδρυση της Ρώμης (753 π.Χ.) και τελειώνει το 509 π.Χ. (εξέγερση των πατρικίων, μετάβαση στη δημοκρατία)
- **Ποιοι κυβερνούν;** Στη διάρκεια της περιόδου βασιλεύουν διαδοχικά **έξι βασιλείς**. Κάποιοι από αυτούς ήταν Ετρούσκοι.

Κοινωνικές τάξεις στην περίοδο της Βασιλείας

ΠΑΤΡΙΚΙΟΙ	Ανήκαν στα ΓΕΝΗ (γένος παλαιά ρωμαϊκή οικογένεια) Πατρίκιοι ήταν όλα τα άμεσα μέλη των γενών αλλά και τα παρακλάδια τους. Πατρίκιοι < pater = πατέρας, από αυτόν κατάγονταν όλα τα μέλη του γένους, ήταν ο αρχηγός του γένους.
ΠΕΛΑΤΕΣ	Ήταν υπήκοοι και βρίσκονταν υπό την προστασία των πατρικίων. Ήταν παλιοί κάτοικοι της ιταλικής χερσονήσου (Λίγουρες) Σταδιακά ενώθηκαν με την τάξη των πατρικίων, μετά από επιμειξίες (μικτούς γάμους)
ΠΛΗΒΕΙΟΙ (= πλήθος)	- οι νεότεροι κάτοικοι της Ρώμης και των γύρω περιοχών - Πώς έφταναν στη Ρώμη; (α) με τη θέλησή τους αναζητώντας καλύτερη τύχη (β) αναγκαστικά, όταν οι Ρωμαίοι κατακτούσαν μια πόλη, υποχρέωναν τους κατοίκους να μετοικήσουν κοντά στη Ρώμη. - Δεν έχουν σχέση με τις άλλες κοινωνικές τάξεις. - Δεν έχουν πολιτικά δικαιώματα - Δεν μπορούν να παντρευτούν γυναίκα από την τάξη των πατρικίων

Πολιτική οργάνωση στα χρόνια της Βασιλείας

ΒΑΣΙΛΙΑΣ	Αρχηγός του κράτους, και επιπλέον: θρησκευτικός ηγέτης, αρχηγός του στρατού, ανωτατος δικαστής. Ελέγχεται από τα δύο επόμενα σώματα:
ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ (αρχηγοί των γενών)	- Την αποτελούν οι αρχηγοί των ρωμαϊκών γενών (αρχικά 100, μετά 300) - Μαζί με τον βασιλιά, συγκαλούν την Εκκλησία του Λαού, επικυρώνουν τις αποφάσεις της. - Είναι θεματοφύλακας των εθίμων και των παραδόσεων της Ρώμης

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ (πατρίκιοι και πελάτες)	- Αποτελείται από ΟΛΟΥΣ τους πελάτες και τους πατρίκιους - Λέγεται και φρατρική (< φράτρα = τμήμα στο οποίο συγκεντρώνονταν οι πατρίκιοι) - Επικυρώνει – απορρίπτει «διά βοής» τις αποφάσεις του βασιλιά - Εκλέγει τον βασιλιά - Αποφασίζει για ειρήνη- πόλεμο.
---	---

Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ- RES PUBLICA

- **ΤΟ τέλος της βασιλείας:** 509 π.Χ. Η εξέγερση των πατρικίων σηματοδοτεί το τέλος της βασιλείας.
 - Ταυτόχρονα, απομακρύνονται οι Ετρούσκοι.
 - **Στη Ρώμη εγκαθίσταται νέο πολίτευμα: RES PUBLICA [ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ]**
 - Δεν ήταν δημοκρατία με την έννοια που γνωρίζουμε στην Αθήνα. Ήταν αριστοκρατικό καθεστώς – την εξουσία την έχουν οι ΠΑΤΡΙΚΙΟΙ.
 - 5^{ος} – 3^{ος} αι.:
- (α) ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΡΩΜΗ. Κοινωνική αγώνες ανάμεσα στους Πατρίκιους (που είχαν την εξουσία) και τους πληβείους (που διεκδικούσαν ίσα δικαιώματα)
- (β) ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ (Συγκρούσεις με γειτονικούς λαούς). Η Ρώμη κυριαρχεί
1. Στην ιταλική χερσόνησο
 2. Στη δυτική Μεσόγειο, ενάντια στους Καρχηδόνιους

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οι **πληβείοι** αγωνίζονται σκληρά για να αποκτήσουν πολιτικά δικαιώματα.

Πότε; Από 5^ο αι. μέχρι τέλη του 3^{ου} αι.

Τα στάδια των αγώνων των πληβείων:

5 ^{ος} αι.: Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΑΡΧΩΝ	Οι πληβείοι αναδεικνύουν μία νέα εξουσία, τους ΔΗΜΑΡΧΟΥΣ. ΔΗΜΑΡΧΟΙ: - εκλέγονται για ένα χρόνο - προστατεύουν τους πληβείους από την αυθαιρεσία των πατρικίων - Ήταν ιερά και απαραβίαστα πρόσωπα - Μπορούσαν να αρνηθούν ψήφιση νόμου, αν προσέβαλε τα δικαιώματα των πληβείων
ΜΕΣΑ 5 ^{ΟΥ} αι.: ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ (καταγραφή νομοθεσίας)	Οι πληβείοι πετυχαίνουν την καταγραφή του εθιμικού δικαίου (των νόμων που ήταν άγραφοι, δηλ. έθιμα). Αυτό το σύνολο των νόμων που καταγράφηκαν για πρώτη φορά λεγόταν ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ - Έτσι πέτυχαν να μην βγαίνουν αυθαίρετες δικαστικές αποφάσεις από τους πατρίκιους - Αργότερα, καταργείται ο νόμος που δεν επέτρεπε μικτούς γάμους πατρικίων και πληβείων
4 ^{ος} αι.: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ	Οι πληβείοι αποκτούν πολιτική ισότητα με τους πατρίκιους μετά από σκληρούς αγώνες - Μπορούν να εκλέγονται ΥΠΑΤΟΙ (βλ. παρακάτω) - Μπορούν να εκλέγονται «Μέγιστοι αρχιερείς»

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Την περίοδο της Δημοκρατίας έχουμε τρεις εξουσίες:

ΑΡΧΟΝΤΕΣ Εκτελεστική εξουσία	ΥΠΑΤΟΙ	➤ Ήταν 2. Εκλέγονταν για ένα χρόνο. - Είχαν την εξουσία που είχε παλιά ο βασιλιάς - Μεγαλόπρεπη εμφάνιση, συνοδεύονταν από 12 ραβδούχους
	ΔΙΚΤΑΤΟΡΑΣ	Ήταν ένας από τους ύπατους. Του παραχωρούνταν ΟΛΕΣ οι εξουσίες για έξι μήνες, όταν η πολιτεία βρισκόταν σε κρίσιμη κατάσταση.
	ΤΙΜΗΤΕΣ	➤ Ήταν 2, εκλέγονταν για 18 μήνες. Έργο: (α) τίμηση των πολιτών (= τους κατέτασσαν σε κατηγορίες

		ανάλογα με τα περιουσιακά τους στοιχεία) (β) σύνταξη καταλόγου των συγκλητικών (γ) έφτιαχναν τον προϋπολογισμό του κράτους (δ) επέβλεπαν τα ήθη και αφαιρούσαν τα πολιτικά δικαιώματα από όσους είχαν ανήθικη συμπεριφορά.
	ΑΛΛΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ	Δήμαρχοι, πραιτtores, ταμίες, ανθύπατοι. Είχαν αξιώματα μικρότερης σημασίας.
ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ Νομοθετική + εκτελεστική εξουσία	- Συμβόλιζε την ιστορική συνέχεια του ρωμαϊκού κράτους; - 300 ισόβια μέλη, προηγούμενως είχαν διατελέσει ανώτατοι άρχοντες - Μεγάλη δύναμη τόσο στα χρόνια της δημοκρατίας, όσο και αργότερα, στα χρόνια της αυτοκρατορίας. - Οι αποφάσεις της ήταν τα συγκλητικά δόγματα – είχαν ισχύ νόμου. - Αποφάσιζε για θέματα οικονομικά, θρησκευτικά, εξωτερικής πολιτικής	
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ Νομοθετική εξουσία	ΦΡΑΤΡΙΚΗ (πατρίκιοι)	Συνέλευση των πατρίκίων. Έχασε τη δύναμή της στην περίοδο της Δημοκρατίας, διατηρήθηκε από σεβασμό στην παράδοση
	ΛΟΧΙΤΙΔΑ (στρατευμένοι πολίτες)	Όλοι οι στρατευμένοι (Πατρίκιοι + πληβείοι). Λοχίτιδα < λόχος. Έπαιρναν αποφάσεις κατά λόχους Εκλέγει ύπατους, τιμητές, πραιτtores
	ΦΥΛΕΤΙΚΗ (πληβείοι→ Ρωμαίοι)	Αρχικά ήταν συνέλευση των πληβείων. Με την ένωση των τάξεων, την αποτελούσαν όλοι οι Ρωμαίοι. Συνέλευση κατά φυλές (ανάλογα με τον τόπο κατοικίας) Ψήφιζε νόμους, εξέλεγε τους κατώτερους άρχοντες

Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες

- Κατά τη διάρκεια του 2^{ου} αι. π.Χ. υπήρξαν τρεις προσωπικότητες που πρότεναν μεταρρυθμίσεις.
- Γιατί; Επειδή έβλεπαν ότι οι κατακτήσεις δημιουργούσαν μια καινούρια πραγματικότητα στην οποία αλλοιώνονταν τα παλαιά ήθη και οι Ρωμαίοι απομακρύνονταν από τις προγονικές τους αρετές

ΚΑΤΩΝ Ο ΤΙΜΗΤΗΣ κάθαρση ηθών αποστροφή για κάθε τι ελληνικό	➤ Πρωταγωνιστής στην αντιμετώπιση της πολιτικής και κοινωνικής διαφθοράς. ➤ Είχε συντηρητικές απόψεις και ηθικές αρχές ➤ 184 π.Χ.: Εκλέχθηκε τιμητής. Προσπάθησε με σειρά μέτρων να φέρει την κάθαρση στις τάξεις των συγκλητικών και των ιππέων (να περιορίσει την πλεονεξία και να ελέγξει τη συμπεριφορά τους) ➤ Είχε ελληνική παιδεία, όμως απέδωσε τη διαφθορά της Ρώμης στην επίδραση που δέχθηκε από τον ελληνικό πολιτισμό. Έφτασε έτσι στο σημείο να αποστρέφεται κάθε τι ελληνικό. ➤ Τι κατάφερε τελικά; Η προσπάθειά του απέτυχε, αφού οι αλλαγές είχαν ριζώσει στη ρωμαϊκή κοινωνία.
ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ Αγροτικός Νόμος	➤ 133 π.Χ. Εκλέγεται δήμαρχος ➤ Πρότεινε την ψήφιση του ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ: ➤ Γιατί; Ήθελε να περιορίσει την συγκέντρωση της ιδιοκτησίας της γης στα χέρια λίγων μεγαλοκτηματιών. ➤ Τί έλεγε ο αγροτικός νόμος; - ο Κανείς δεν μπορούσε να είχε πάνω από 500 πλέθρα (πλέθρον=μονάδα μέτρησης = 2,3 στρέμματα) - ο Αν κάποιος είχε πάνω από 500 πλέθρα, μπορούσε να κρατήσει το πολύ 500 για τον εαυτό του και από 250 για κάθε ένα από τα δύο πρώτα αρσενικά του παιδιά. Δηλαδή μπορούσε μια οικογένεια να έχει το πολύ 1000 πλέθρα - ο Όση γη είχαν παραπάνω από αυτά τα όρια, την επέστρεφαν στο κράτος και αυτό τη μοίραζε στους ακτήμονες (αυτούς που δεν είχαν δική τους γη. Καθένας απ' αυτούς έπαιρνε 50 πλέθρα). ➤ Ο Τιβέριος πρότεινε επίσης να μοιραστεί ο θησαυρός της Περγάμου (που την είχε κληροδοτήσει ο βασιλιάς Άτταλος Γ' στη Ρώμη) στους ακτήμονες για να αγοράσουν

	εργαλεία και μ' αυτά να καλλιεργήσουν τις εκτάσεις που θα αποκτούσαν ➤ Τι κατάφερε τελικά; Αντέδρασαν οι συγκλητικοί – εξαγοράζοντας συχνά τις συνειδήσεις του λαού, που στράφηκε εναντίον του Τιβέριου. Ο νόμος του δεν καταργήθηκε, αλλά δεν εφαρμόστηκε. Ο Τιβέριος δολοφονήθηκε.
ΓΑΪΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ (αδελφός του Τιβέριου) συνέχιση του έργου του Τιβέριου Προσπάθεια περιορισμού της Συγκλήτου	➤ 123 π.Χ. Γίνεται δήμαρχος ➤ Εμπνεύστηκε από το έργο του αδελφού του και ήθελε να περιορίσει τη δράση της συγκλήτου. ➤ Μέτρα που έλαβε ο Γάιος Γράκχος (α) Για τους φτωχούς 1. Εφαρμόζει τον αγροτικό νόμο 2. Ιδρύει αποικίες στις κατακτημένες περιοχές της Ιταλίας και εγκαθιστά εκεί ακτήμονες 3. Καθιερώνει τη διανομή σιταριού στους φτωχούς της Ρώμης 4. Μειώνει τη στρατιωτική θητεία – αυξάνει τον μισθό των στρατιωτών (β) Για να περιορίσει τους συγκλητικούς 1. Συγκροτεί δικαστήριο από ιππείς, για να δικάζονται όσοι συγκλητικοί κάνουν καταχρήσεις 2. Με νόμο δεν τους επιτρέπει να επιλέγουν τις συγκλητικές επαρχίες. 3. Οργανώνει εξέγερση κατά της συγκλήτου ➤ Τί κατάφερε; Και αυτή η προσπάθεια απέτυχε. Οι συγκλητικοί έστρεψαν εναντίον του το λαό. Η εξέγερση του Γάιου απέτυχε – οι οπαδοί του εξοντώθηκαν και ο ίδιος ζήτησε από έναν δούλο του να τον σκοτώσει για να μην πέσει στα χέρια των εχθρών
Τι πέτυχαν οι Γράκχοι	➤ Οι Γράκχοι είχαν τρεις στόχους: 1. Να ελέγξουν την κοινωνική ανισότητα 2. Να αποκαταστήσουν τους ακτήμονες 3. Να αποδυναμώσουν τη σύγκλητο ➤ Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥΣ ΑΠΕΤΥΧΕ. Οι αλλαγές ήταν δύσκολο να γίνουν με την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί μετά τις κατακτήσεις. ➤ Ωστόσο, κάποιοι ευνοήθηκαν από τα μέτρα τους – αποτελώντας μια καινούρια δυναμική κοινωνική ομάδα

ΡΩΜΗ: Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΚΜΗΣ 27 π.Χ. – 193 μ.Χ.

ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Η εποχή του Αυγούστου [27 π.Χ. – 14 μ.Χ.]

1. Η ανάγκη για ειρήνη και η τακτική του Οκταβιανού.

- Η Ρώμη, μετά τη ναυμαχία του Ακτίου, δείχνει κουρασμένη από τους εμφύλιους πολέμους. Προσπάθεια για αποκατάσταση της ειρήνης.
- Ο Οκταβιανός, νικητής στη ναυμαχία του Ακτίου, και άνθρωπος με μεγάλες πολιτικές ικανότητες, ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ το ρωμαϊκό κράτος με νέο τρόπο:
- 1. **Από τη μία**, κατανοεί ότι για να υπάρξει ενότητα πρέπει να **ενισχυθεί η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ**
- 2. **Από την άλλη**, δεν θέλει να προσβάλλει τα δημοκρατικά αισθήματα της Ρώμης, δεν θέλει να πάρει «απότομα» την εξουσία στα χέρια του. Γι' αυτό:
 - (α) αρνείται την εξουσία του δικτάτορα
 - (β) αντί να πάρει την εξουσία «με το ζόρι», «αφήνει» τη σύγκλητο και τον λαό να του προσφέρουν με «δημοκρατικό τρόπο» τα αξιώματα

- **ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ.** Έτσι, ο Οκταβιανός συγκεντρώνει στο πρόσωπό του με «δημοκρατικό» τρόπο, όλα τα σπουδαία δημόσια αξιώματα της Ρώμης (ύπατος, ανθύπατος, δήμαρχος, στρατιωτικός αρχηγός, πρώτος πολίτης (princeps), αρχιερέυς (pontifex maximus))
- **Άρα, το πολίτευμα της Ρώμης ξαναγίνεται μοναρχικό.** Κάποτε ο Οκταβιανός απείλησε με παραίτηση και η σύγκλητος για να παραμείνει τον αναγόρευσε ΑΥΓΟΥΣΤΟ (του απέδιδε έτσι σεβασμό, αλλά και θεϊκές ιδιότητες). Η Res Publica καταργείται χωρίς καμμία αντίδραση...
- **Το νέο πολίτευμα λέγεται ΗΓΕΜΟΝΙΑ (PRINCEPATUS).** από το όνομα του πρώτου πολίτη
- **Πώς ασκεί την εξουσία ο Οκταβιανός;**
 1. Έχει όλες τις εξουσίες στα χέρια του. Δεν μπορεί να τις ασκήσει μόνος του

2. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ Συμβουλευτικό σώμα που βοηθούσε τον αυτοκράτορα στην άσκηση των εξουσιών.
3. Αποφεύγει τις αυταρχικές μεθόδους
4. Ακολουθεί συμβιβαστική τακτική

➤ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΚΤΑΒΙΑΝΟΥ. Πώς μοιράζονται οι εξουσίες;

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	Εποπτεύει γενικά τη διοίκηση, την εξωτερική πολιτική και τα στρατιωτικά Παίρνει μέτρα για την αναγέννηση της γεωργίας Προσπαθεί να επαναφέρει αυστηρά ήθη Κατασκευάζει λαμπρά οικοδομήματα που λαμπρύνουν το έργο του
ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΕΣ ΤΑΞΕΙΣ (Σύγκλητοί, ιππείς)	(α) Αναθέτει σε άνδρες απ' αυτές τις τάξεις επιμέρους θέματα (β) Καθορίζει αυστηρές προϋποθέσεις για να εισέλθει κάποιος στις προνομιούχες τάξεις (ηθική ακεραιότητα, περιουσία, στρατιωτική υπηρεσία)
ΕΠΑΡΧΙΕΣ (Αύγουστος + Σύγκλητος)	Ο αυτοκράτορας ορίζει στρατιωτικούς διοικητές στις παραμεθόριες περιοχές και σε όσες είχαν προβλήματα. Στις υπόλοιπες περιοχές η σύγκλητος όριζε ανθυπάτους.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	Δημιουργεί έναν μηχανισμό από μόνιμους υπαλλήλους – αξιωματούχους για την καλύτερη άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ PRINCEPATUS

- Ο πρώτος πολίτης (*Princeps*) δρα ως βασιλιάς
- Συχνά στην εξουσία παρεμβαίνουν (Α) Η σύγκλητος (Β) Ο στρατός

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	➤ Στήριγμα του κράτους ο ΣΤΡΑΤΟΣ (ενώ παλιότερα είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στις εμφύλιες συγκρούσεις) ➤ Ο Αύγουστος συναισθάνεται ότι χρειάζεται τον στρατό, και τον οργανώνει με ανάλογο τρόπο	
	ΣΤΟΧΟΣ	ΤΙ ΕΚΑΝΕ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΠΕΤΥΧΕΙ
	να προστατεύσει τα σύνορα του τεράστιου κράτους	Δημιουργεί μόνιμες στρατιωτικές βάσεις στα σύνορα (και μάλιστα τα πιο επικίνδυνα: Ευφράτης, Δούναβης, Ρήνος) Έμειναν πιστοί στον Αυτοκράτορα, αλλά μόλις επαρκούσαν για να φυλάξουν τα σύνορα (4000 χιλιόμετρα!!)
	να προστατεύσει τον ίδιο τον αυτοκρατορικό θεσμό	Στη Ρώμη, δημιουργεί το ΠΡΑΙΤΩΡΙΟ: (εννέα στρατιωτικές μονάδες από 1000 στρατιώτες καθεμία, τους ΠΡΑΙΤΩΡΙΑΝΟΥΣ) Οι πραιτωριανοί: (α) ήταν πιστοί στον αυτοκράτορα (β) σταδιακά απέκτησαν μεγάλη δύναμη, έγιναν επικίνδυνοι για το κράτος αφού μπορούσαν να ανεβοκατεβάζουν αυτοκράτορες.
ΔΥΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ: ΠΡΩΤΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ	Δυναρχία (> δύο έχουν την εξουσία) του πολιτικού συστήματος 1. Πρώτος πολίτης 2. Σύγκλητος ➤ Οι αρμοδιότητές τους δεν ήταν σαφώς καθορισμένες, και έτσι δημιουργούνταν προστριβές. ➤ Ο θεσμός του αυτοκράτορα- πρώτου πολίτη είναι πολύ διαφορετικός στη Ρώμη απ' ό,τι στα ελληνιστικά βασίλεια και τα ανατολικά κράτη ➤ Πώς γίνεται η διαδοχή του αυτοκράτορα; (α) η κληρονομική διαδοχή ήταν αντίθετη στις δημοκρατικές παραδόσεις της Ρώμης (β) Στην αρχή, από σεβασμό στον αυτοκράτορα, ο διάδοχος 1. είτε οριζόταν από τον ίδιο, όσο ζούσε 2. είτε ήταν κάποιος συγγενής του, μετά το θάνατό του. (γ) Πάντοτε η εκλογή του αυτοκράτορα ΕΠΙΚΥΡΩΝΟΤΑΝ από τη ΣΥΓΚΛΗΤΟ.	

Διάδοχοι του Οκταβιανού

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΕΣ

- 14 μ.Χ.: Ο Οκταβιανός Αύγουστος πεθαίνει
- Μετά τον θάνατο του Αυγούστου τη Ρώμη κυβερνούν τρεις **δυναστείες** αυτοκρατόρων. Τις χωρίζουμε με βάση δύο κριτήρια:
 - (α) τους συγγενικούς δεσμούς μεταξύ των αυτοκρατόρων
 - (β) τον τόπο καταγωγής τους

ΔΥΝΑΣΤΕΙΕΣ:

ΟΝΟΜΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	ΚΑΤΑΓΩΓΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΙΟΥΛΙΟ-ΚΛΑΥΔΙΑΝΗ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ	14-68 μ.Χ.	Ρώμη	Συνδέονται με τον Αύγουστο με δεσμούς αίματος ή υιοθεσίας
ΦΛΑΒΙΟΙ [Δυν. των Φλαβίων]	69-96 μ.Χ.	Πόλεις της Ιταλίας (γι' αυτό λέγονται αστοί)	Ιδρυτής της δυναστείας ήταν ο Βεσπασιανός
ΑΝΤΩΝΙΝΟΙ [Δυν. των Αντωνίνων]	96-192 μ.Χ.	Επαρχίες	Σ' αυτή την περίοδο το ρωμαϊκό κράτος φτάνει στη μέγιστη ακμή του. Οι αυτοκράτορες συμβάλλουν ιδιαίτερα στην ανάπτυξη των επαρχιών.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ ΤΟΥ ΟΚΤΑΒΙΑΝΟΥ. ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Συνέχιση του συγκεντρωτικού συστήματος διοίκησης του Οκταβιανού	➤ Οι διάδοχοι συνεχίζουν τον συγκεντρωτικό τρόπο διοίκησης του Οκταβιανού ως τα τέλη του 2^{ου} αι. μ.Χ. με ακόμα μεγαλύτερο συγκεντρωτισμό, εξασθενίζοντας την αντιπολίτευση που έκανε η Σύγκλητος ➤ Παίρνει μέτρα για την αναγέννηση της γεωργίας ➤ Προσπαθεί να επαναφέρει αυστηρά ήθη ➤ Κατασκευάζει λαμπρά οικοδομήματα που λαμπρύνουν το έργο του
Σταδιακά, το κέντρο χάνει δύναμη σε σχέση με τις επαρχίες	ΛΟΓΟΙ: ➤ Στη σύγκλητο μπαίνουν αξιωματούχοι και από τις επαρχίες ➤ Σε πολλούς από τους κατοίκους των επαρχιών παραχωρείται η ιδιότητα του Ρωμαίου πολίτη (επομένως αποκτούν πολιτικά δικαιώματα) ➤ Αυτή την πολιτική την ενόησαν οι ΕΠΑΡΧΙΩΤΕΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ (λόγω καταγωγής)
Αποικίες - εκλατινισμός	➤ Η ρωμαϊκή διοίκηση στις επαρχίες γίνεται αποδεκτή από τους ντόπιους ➤ Τρόποι: (1) Ίδρυση αποικιών (2) Εγκατάσταση Ρωμαίων στρατιωτών σε περιοχές που ήταν σε ημιβάρβαρη κατάσταση. Οι αποικίες και τα στρατόπεδα εξελίσσονται σε αστικά κέντρα Οι κάτοικοι των περιοχών επηρεάζονται από τον ρωμαϊκό πολιτισμό και εκλατινίζονται (εξάιρεση: οι περιοχές όπου είχε ήδη διαδοθεί ο ελληνικός πολιτισμός στα ελληνιστικά χρόνια)
Οι κάτοικοι των επαρχιών γίνονται Ρωμαίοι πολίτες	➤ Σταδιακά, το δικαίωμα του ρωμαίου πολίτη δίνεται πλέον και σε κατοίκους των επαρχιών ➤ Το 212 μ.Χ, με το διάταγμα του Καρακάλλα, ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ.

PAX ROMANA (Ρωμαϊκή ειρήνη)

Με αυτόν τον όρο εννοούμε την ειρήνη και ευημερία που επικράτησε στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία την περίοδο της ακμής της. **Χαρακτηριστικά**

ΕΙΡΗΝΗ («μη πόλεμος»)	➤ Με το στρατό η Ρώμη κρατά έξω από τα σύνορα τους εχθρικούς λαούς ➤ Οι πόλεμοι σταματούν ➤ Στο εσωτερικό, οι διαμάχες μεταξύ των αυτοκρατόρων περιορίζονται στην Ιταλία. Στις επαρχίες επικρατεί ηρεμία.
ΕΥΗΜΕΡΙΑ	Άνεση και ευημερία για τους περισσότερους υπηκόους της Ρώμης. Λόγοι: ➤ Οργάνωση της αυτοκρατορίας ➤ Ισχυρός στρατός - άμυνα ➤ Διευρυμένο οδικό δίκτυο που διευκολύνει το εμπόριο και τη μετακίνηση του στρατού όπου χρειάζεται ➤ Η ειρήνη φέρνει ευημερία...
ΕΥΝΟΜΙΑ	Στη Ρώμη εφαρμόζεται ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ, το ΡΩΜΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, που είναι η μεγαλύτερη κληρονομιά της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στην ανθρωπότητα

ΤΟ ΡΩΜΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ: Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αρχικά: Δωδεκάδελτος ↓ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ↓	➤ Αρχικά η νομοθεσία (Δωδεκάδελτος) ήταν ατελής και φτιαγμένη στα μέτρα της πόλης-κράτους της Ρώμης. Όταν το ρωμαϊκό κράτος επεκτάθηκε, έπρεπε να εμπλουτιστεί. ➤ Συμπληρώνεται λοιπόν και εμπλουτίζεται για να καλύψει τις ανάγκες των κατακτημένων λαών. ➤ Επιδράσεις που δέχεται το ρωμαϊκό δίκαιο: (α) από την ελληνική φιλοσοφία (β) από τα ήθη των υπηκόων των κατακτημένων περιοχών (γ) αργότερα, από τη χριστιανική ηθική
Πολύπλοκο σύστημα δικαίου	➤ Η δωδεκάδελτος συμπληρώνεται με πολλά είδη νόμων: αποφάσεις των αυτοκρατόρων, ψηφίσματα της συγκλήτου, διατάγματα των πραιτόρων. ➤ Το σύστημα γίνεται πολύπλοκο, και για την ερμηνεία του ήταν αναγκαίοι οι ΝΟΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ (πνευματικοί άνθρωποι που είχαν γνώση των νόμων). Αυτοί υπήρχαν από τα χρόνια της δημοκρατίας – οι πιο γνωστοί δραστηριοποιήθηκαν την εποχή των Αντωνίωνων.

Κρίση της αυτοκρατορίας (3ος αι. μ.Χ.)

- **200-300 μΧ**
- Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σε συνεχή φθορά > παρακμή > θα οδηγήσει στο τέλος του αρχαίου κόσμου
- Παράγοντες που συνέβαλαν στην κρίση

Εσωτερικοί	Εξωτερικοί
Κρίση του αυτοκρατορικού αξιώματος που συνδέεται με τον ρόλο του στρατού Ανεξαρτητοποιήσεις επαρχιών του ρωμαϊκού κράτους Επαναστάσεις: η τάξη και η ασφάλεια της Pax Romana διαταράσσονται ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ Εγκαταλείπεται το εμπόριο και η βιοτεχνία Επιστροφή στην καλλιέργεια της γης ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: Συνέπεια της οικονομικής κρίσης	Νέοι εχθροί απειλούν / παραβιάζουν τα σύνορα της Ρώμης Δεν υπάρχει πια ο φόβος για το μεγαλείο της «αήττητης» Ρώμης

Η ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ [4ος -5ος αι. μ.Χ.]

Η μετεξέλιξη του Ρωμαϊκού κράτους

1.1. Ο Διοκλητιανός και η αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας

284 μ.Χ.: Ο Διοκλητιανός γίνεται αυτοκράτορας της Ρώμης, σε μια περίοδο που:

- Το ρωμαϊκό κράτος βρίσκεται σε κρίση (πολιτική, οικονομική, κοινωνική)
- Πολλοί λαοί εισβάλλουν από τα αχανή σύνορα του κράτους, ενώ υπάρχουν εξεγέρσεις και απώλεια εδαφών
- Στην Ανατολή ο Χριστιανισμός εξελίσσεται – η Ρώμη έχει ήδη εξαπολύσει 9 διωγμούς κατά των χριστιανών
- Σταδιακά διαμορφώνεται ένας «διπολικός» κόσμος όπου στη Δύση κυριαρχεί το λατινικό στοιχείο και στην Ανατολή το ελληνικό.
- Έχουν περάσει 250 χρόνια αυτοκρατορίας – είναι αναγκαίο να γίνουν αλλαγές!

Σκοπός του Διοκλητιανού, με βάση αυτά τα δεδομένα: **να φέρει την τάξη στο ρωμαϊκό κράτος**

ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΠΑΙΡΝΕΙ Ο ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΕΤΡΑΡΧΙΑ	➤ Τι θέλει να κάνει; Να φυλάξει καλύτερα τα σύνορα και να εξασφαλίζει την άμεση επέμβαση του στρατού. ➤ Καταλαβαίνει ότι ένας άρχοντας από τη Ρώμη δεν επαρκεί – αποφασίζει λοιπόν να ΜΟΙΡΑΣΕΙ τη διοίκηση σε περισσότερους. ➤ Δημιουργείται ένα σύστημα που λέγεται ΤΕΤΡΑΡΧΙΑ. (=4 άρχοντες). Πώς λειτουργεί; Το Ρωμαϊκό κράτος χωρίζεται σε δύο μέρη: Το ανατολικό και το δυτικό. Σε κάθε μέρος διοικεί ένας ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ (ο ένας είναι ο Διοκλητιανός)
--	--

ΑΦΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟ	Σε κάθε μέρος ο Αύγουστος παραχωρεί τη διοίκηση ενός μέρους σε έναν ΚΑΙΣΑΡΑ Άρα υπάρχουν για κάθε μέρος 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ – 1 ΚΑΙΣΑΡΑΣ:			
	ΔΥΣΗ		ΑΝΑΤΟΛΗ	
	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ Μαξιμιανός (έμπιστος του Διοκλητιανού) έδρα: Μιλάνο	ΚΑΙΣΑΡΑΣ Κωνσταντίος ο Χλωρός (έδρα: Τρέβηροι, Γαλατία)	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ Διοκλητιανός (έδρα: Νικομήδεια Μ. Ασία)	ΚΑΙΣΑΡΑΣ Γαλέριος (έδρα: Σίρμιο –στη σημ. Σερβία)
	- Η Ρώμη παραμένει πρωτεύουσα του Κράτους και έδρα της Συγκλήτου - Το κράτος χωρίζεται σε πολλές μικρές επαρχίες. Σ' αυτές τις επαρχίες βάζει διοικητές υπαλλήλους που διορίζει ο ίδιος ο αυτοκράτορας. Ο στρατός κάθε περιοχής έχει δικό του διοικητή. Άρα ο στρατός δεν διοικεί τις περιοχές, και δεν έχει πολιτική εξουσία, όπως άλλοτε. (αφού ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ≠ στρατιωτικός διοικητής)			
ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΑΠΟ PRINCIPATUS ΣΕ DOMINATUS [ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ]	Παρά τη διοικητική διαίρεση, το πολίτευμα γίνεται ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ - Από την ηγεμονία (Principatus) πάμε στην απόλυτη μοναρχία (Dominatus) - Ο πρώτος πολίτης (Princeps) γίνεται απόλυτος μονάρχης [Dominus] Ο Διοκλητιανός συγκεντρώνει στο πρόσωπό του Dominus όλες τις εξουσίες (ενώ ο Οκταβιανός είχε συγκεντρώσει στο πρόσωπό του όλα τα αξιώματα) - Για να φανεί αυτό, ο Διοκλητιανός χρησιμοποιεί συνήθειες της Ανατολής (όπου υπήρχαν απόλυτοι μονάρχες από πολύ παλιά – συγκεκριμένα υιοθετεί το πρωτόκολλο των Περσών βασιλέων): Δηλαδή (α) Γίνεται απροσπέλαστος στους υπηκόους (β) Φορά διάδημα και πορφύρα στις εμφανίσεις του Επιβάλλει να τον προσκυνούν (γ) Αποκαλείται «Ζεύς» και απαιτεί να λατρεύεται ως θεός			

1.2 Μ. Κωνσταντίνος: Εκχριστιανισμός και ισχυροποίηση της ρωμαϊκής Ανατολής

ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΤΕΤΡΑΡΧΙΑΣ	➤ 305 μ.Χ.: Ο Διοκλητιανός αποσύρεται από την εξουσία ➤ Τα επόμενα 20 χρόνια το σύστημα της Τετραρχίας, που είχε καθιερώσει ο Διοκλητιανός, αντί να λύσει τα προβλήματα, δημιουργεί περισσότερα. ➤ Γιατί: Ενισχύεται η φιλοδοξία και ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους Καίσαρες και τους Αύγουστους, που αρχίζουν να εξοντώνουν ο ένας τον άλλον. Το 324 νικητής όλων αυτών των συγκρούσεων αναδεικνύεται ο Κωνσταντίνος που γίνεται ΜΟΝΟΚΡΑΤΟΡΑΣ (μόνος αυτοκράτορας)
ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ	➤ Ήταν γιος του Κωνσταντίου του Χλωρού (Καίσαρα του Δυτικού Ρωμ. Κράτους). Διαδέχθηκε τον πατέρα του στη θέση αυτή. ➤ 312. Νικάει κοντά στη Ρώμη τον αντίπαλό του στη Δύση, Μαξέντιο. Γίνεται έτσι Αύγουστος, και μόνος κυρίαρχος στη Δύση. ➤ 313. Με τον Αύγουστο της Ανατολής Λικίνιο (που είχε επίσης μείνει μόνος του κυρίαρχος της Ανατολής) συμφωνούν να μην ορίσουν καίσαρες, και να μείνουν οι δύο τους κυρίαρχοι, ένας στην Ανατολή και ένας στη Δύση, και να συνεργαστούν για τη διοίκηση της αυτοκρατορίας. Τελικά, θα συγκρουστούν και μεταξύ τους. ➤ 324. Μάχη της Αδριανούπολης: Ο Κωνσταντίνος νικά και θανατώνει τον Λικίνιο και μένει μόνος κυρίαρχος.
Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ	➤ Το πολίτευμα γίνεται ακόμα πιο απολυταρχικό από την εποχή του Διοκλητιανού. ➤ Ο αυτοκράτορας παραμένει απρόσιτος και για τους υπηκόους και για τη συγκλήτο. ➤ Δεν λατρεύεται πλέον ως θεός, αλλά ως ο εκλεκτός του Θεού στη γη. ➤ Διατηρεί τον ειδωλολατρικό τίτλο του «Μέγιστου Αρχιερέως», αλλά εκδηλώνει έμπρακτα την υποστήριξή του στον χριστιανισμό. ➤ Στο έργο του, τον βοηθούν οι ανακτορικοί υπάλληλοι και το ανακτορικό συμβούλιο, που όμως έχει μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα. ➤ Η σύγκλητος χάνει τελείως τη δύναμή της, έχει μόνο τυπικό ρόλο. Όταν θα μεταφερθεί η πρωτεύουσα, μεταφέρεται και στην Κωνσταντινούπολη

ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΑΙΤΙΕΣ ΠΩΣ ΕΚΔΗΛΩΝΕΤΑΙ Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ	➤ Γιατί ο Κωνσταντίνος υποστήριξε τον Χριστιανισμό; [ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ] Ο Κωνσταντίνος είχε διαπιστώσει τη μεγάλη εξάπλωση του Χριστιανισμού και την απήχηση που είχαν τα κηρύγματά του στους φτωχούς και καταπιεσμένους υπηκόους της αυτοκρατορίας. Επιλέγει λοιπόν να ενισχύσει τον Χριστιανισμό, γιατί έτσι θα εξασφάλιζε ειρήνη και ευημερία στην αυτοκρατορία. [ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ:] Υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στους ιστορικούς για το αν ο Κωνσταντίνος υποστήριξε τον χριστιανισμό επειδή και ο ίδιος προσχώρησε στη νέα πίστη. Βαφτίστηκε χριστιανός λίγο πριν πεθάνει. ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ➤ 312. Ο Κωνσταντίνος φαίνεται ότι έχει αποδεχθεί τη νέα θρησκεία ➤ 313. ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΜΕΔΙΟΛΑΝΩΝ : Ο Κωνσταντίνος και ο Λικίνιος εκδίδουν το Διάταγμα των Μεδιολάνων (Μιλάνου): Σύμφωνα με αυτό, καθιερώνεται ΑΝΕΞΙΘΡΗΣΚΙΑ (ελεύθερη επιλογή θρησκείας), αρχικά για τους υπηκόους της Δύσης, λίγο αργότερα και της Ανατολής. Δεν μπορούν να γίνονται πλέον διακρίσεις ανάμεσα στους χριστιανούς και τους μη χριστιανούς υπηκόους. ➤ ΣΥΜΒΟΛΑ: Ο Κωνσταντίνος υιοθετεί τα σύμβολα (Χριστόγραμμα) στις ασπίδες και τη σημαία του αυτοκράτορα ➤ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ: Ο Κωνσταντίνος καθιερώνει τον θεσμό των Οικουμενικών συνόδων για να προστατεύσει τον χριστιανισμό από τις αιρέσεις ➤ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΝΑΩΝ. Ο Κωνσταντίνος συμβάλλει σε αυτό μαζί με τη μητέρα του Ελένη (και οι δύο ανακηρύχθηκαν άγιοι)
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ, Η ΝΕΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ Η λατινική αυτοκρατορία γίνεται σταδιακά ελληνική και χριστιανική....	➤ Ο Κωνσταντίνος μεταφέρει την πρωτεύουσα του Κράτους στην Ανατολή. ➤ Πότε; Το 330 μ.Χ. εγκαινιάζεται η Νέα Ρώμη, η Κωνσταντίνου Πόλις – η Κωνσταντινούπολη. ➤ Πού; Στο σημείο που βρισκόταν το Βυζάντιο, η αρχαία αποικία των Μεγαριτών που είχε ιδρύσει ο Βύζαντας τον 7^ο π.Χ. αιώνα. ➤ Γιατί έγινε η μεταφορά; Ο Κωνσταντίνος πίστευε ότι έτσι θα πετύχαινε καλύτερα τους στόχους του, δηλαδή (α) την ισχυροποίηση της απόλυτης μοναρχίας (β) τον εκχριστιανισμό της αυτοκρατορίας . Η νέα πρωτεύουσα είχε προνομιακή γεωγραφική θέση (στο σταυροδρόμι Ευρώπης και Ασίας, Μεσογείου και Μαύρης Θάλασσας, ανατολής και Δύσης Ειδικότερα, η προνομιακή θέση της νέας πρωτεύουσας εξασφάλιζε 1. ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΑΜΥΝΑ: Εξασφάλιζε καλύτερη άμυνα, καθώς από εκεί μπορούσαν να αντιμετωπιστούν καλύτερα τα προβλήματα των βαρβαρικών επιδρομών. 2. ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η θέση της νέας πρωτεύουσας εξασφάλιζε καλύτερες προϋποθέσεις για αποτελεσματικότερη διοίκηση και οικονομική ανάπτυξη (π.χ. θαλάσσιο εμπόριο) 3. ΑΠΟΣΥΝΔΕΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΛΙΟ – ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ: Η Ρώμη ήταν ταυτισμένη με τον αρχαίο κόσμο, τη ρωμαϊκή ειδωλολατρική παράδοση, τη Δύση. Η Κωνσταντινούπολη ήταν κοντά στην Ανατολή, όπου ο πληθυσμός που κατοικούσε ήταν σε μεγάλο ποσοστό ελληνικός και χριστιανικός. Έτσι σηματοδοτείται μια καινούρια αρχή.
ΤΑ ΤΡΙΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ Ρώμη + Χριστιανισμός + Ελλάδα	Πλέον, η αυτοκρατορία που διαμορφώνεται μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας της Κωνσταντινούπολη, θα βασιστεί σε τρία στοιχεία: 1. ΡΩΜΗ [Ρωμαϊκή πολιτική παράδοση] 2. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ [Χριστιανική πίστη] 3. ΕΛΛΑΔΑ [ελληνική πολιτιστική κληρονομιά]

1.4 Ο εξελληνισμός του Ανατολικού ρωμαϊκού κράτους

ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας

Πότε: Μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Κωνσταντινούπολη [Ανατολή, μεταίχμιο Ευρώπης και Ασίας]

Ποιοι **παράγοντες** επέδρασαν στη μετεξέλιξη;

(α) Ρωμαϊκή πολιτική παράδοση

(β) Χριστιανική πίστη

(γ) **ελληνική πολιτιστική κληρονομιά**

Βασικό στοιχείο της μετεξέλιξης είναι ο **ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ** της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας

Στοιχεία που συνέβαλαν στον εξελληνισμό του κράτους

ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ	➤ Πληθυσμιακή υπεροχή των Ελλήνων στην Ανατολή ➤ Πολιτιστική παράδοση των ελληνιστικών χρόνων: ισχυρή στην Ανατολή.				
Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	➤ Στις φιλοσοφικές σχολές της Ανατολής (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια) και της Αθήνας καλλιεργείται η ελληνική παιδεία. ➤ Ιουλιανός (και πολλοί λόγιοι της εποχής του): υπέρμαχοι των ελληνικών φιλοσοφικών ιδεών και ιδίως του νεοπλατωνισμού ➤ Κωνσταντινούπολη: με τη μεταφορά της πρωτεύουσας μεταφέρεται εκεί η πνευματική δραστηριότητα της Αθήνας. Στην Πόλη ιδρύεται, από τον Θεοδόσιο, το Πανδιδακτήριο (425 μ.Χ.).				
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	➤ Στο Πανδιδακτήριο, η διδασκαλία της ελληνικής φιλολογίας και γλώσσας επικρατούσε σε βάρος της λατινικής ➤ Οι δικαστικές αποφάσεις και οι διαθήκες μπορούσαν, με βάση αυτοκρατορικά διατάγματα, να εκδίδονται στην ελληνική γλώσσα				
Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΣΕ ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ	➤ Ξεκίνησε από τον Διοκλητιανό ➤ Ο Θεοδόσιος ο Μέγας χωρίζει ΟΡΙΣΤΙΚΑ το κράτος σε ανατολικό και δυτικό. ➤ Πότε; 395 μ.Χ. Μοιράζει το τμήμα στους δύο γιους του: <table border="1"> <tr> <td>ΔΥΤΙΚΟ</td><td>ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ</td></tr> <tr> <td>Το παίρνει ο Ονώριος. Καταρρέει το 476 μ.Χ. από τις βαρβαρικές εισβολές. Ο ρωμαϊκός κόσμος τελειώνει</td><td>Το παίρνει ο Αρκάδιος (πρωτότοκος) Εξελληνίζεται σταδιακά. Αντιμετωπίζει τις εισβολές και συνεχίζει. Ο ελληνισμός συνεχίζει.</td></tr> </table>	ΔΥΤΙΚΟ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ	Το παίρνει ο Ονώριος. Καταρρέει το 476 μ.Χ. από τις βαρβαρικές εισβολές. Ο ρωμαϊκός κόσμος τελειώνει	Το παίρνει ο Αρκάδιος (πρωτότοκος) Εξελληνίζεται σταδιακά. Αντιμετωπίζει τις εισβολές και συνεχίζει. Ο ελληνισμός συνεχίζει.
ΔΥΤΙΚΟ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ				
Το παίρνει ο Ονώριος. Καταρρέει το 476 μ.Χ. από τις βαρβαρικές εισβολές. Ο ρωμαϊκός κόσμος τελειώνει	Το παίρνει ο Αρκάδιος (πρωτότοκος) Εξελληνίζεται σταδιακά. Αντιμετωπίζει τις εισβολές και συνεχίζει. Ο ελληνισμός συνεχίζει.				
Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ	➤ Μετά τον θάνατο του Μ. Θεοδοσίου το ανατολικό κράτος αντιμετωπίζει (όπως είχε γίνει και το δυτικό) τον κίνδυνο εκγερμανισμού (εξ αιτίας της εισβολής των γερμανικών φύλων – γόθων) ➤ Οργανώνεται από Έλληνες λογίους και πολιτικούς αντίσταση σε αυτή την προσπάθεια: μία ισχυρή αντιγερμανική-αντιγοτθική κίνηση – πολλοί μιλούν για «εθνικό κόμμα» που υποκινούσε τον αντιγοτθικό αγώνα. ➤ Η κίνηση έχει επιτυχία, το ανατολικό κράτος συνεχίζει στηριγμένο στον ελληνισμό				

Το τέλος του δυτικού ρωμαϊκού κράτους

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	➤ Πότε γίνεται: Το 476 μ.Χ. ➤ Ποια κατάσταση επικρατούσε τότε στο δυτικό ρωμαϊκό κράτος; ➤ Κατείχε πλέον, μετά τις μεταναστεύσεις, μόνο την ιταλική χερσόνησο (α) Η κρατική μηχανή σε αποδιοργάνωση, η Ιταλία σε αναταραχή (β) Ουσιαστικά ο στρατός ήταν στα χέρια των Γερμανών μισθοφόρων (γ) στο θρόνο ανίκανοι αυτοκράτορες που άλλοτε υποστηρίζονταν από τους Γερμανούς και άλλοτε από τους γερμανούς – ο θεσμός του αυτοκράτορα διατηρήθηκε μόνο επειδή οι Γερμανοί έδειξαν σεβασμό προς αυτόν. ➤ Πώς ήρθε το τέλος Ο ηγεμόνας των Ερούλων, ο Οδόακρος, ανέτρεψε τον αυτοκράτορα Ρωμύλο Αυγουστύλο. (Ο Ρωμύλος είχε ανεβεί στο θρόνο χωρίς την έγκριση της Κωνσταντινούπολης) - Ύστερα, ο Οδόακρος ζήτησε την άδεια της Κων/πολης να κυβερνά χωρίς να υπάρχει άλλος αυτοκράτορας. Η Κων/πολη τον διόρισε πατρίκιο και διοικητή της Ιταλίας. ➤ Έτσι τέλειωσε το δυτικό Ρωμαϊκό κράτος. Το 476 μ.Χ. θεωρείται η χρονολογία που αρχίζει για τη Δύση ο Μεσαίωνας.
--	---

2.2 Η ελληνοχριστιανική οικουμένη

6^{ος} αι. μ.Χ. – Αυτοκράτορας ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ [βασилεύει από το 527 έως το 565 μ.Χ.] Ο Ιουστινιανός:

Στην εξωτερική πολιτική: Λειτουργήσε σαν Ρωμαίος Αυτοκράτορας Θέλησε να ξαναφτιάξει την παλιά ΡΩΜΑΪΚΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ	Στην εσωτερική πολιτική: Εφάρμοσε καινοτομίες για την οργάνωση του κράτους Αυτές οι καινοτομίες συνέβαλαν ώστε τα κράτος να αποκτήσει βυζαντινή φυσιογνωμία. Στόχος να πετύχει τη συνοχή μιας κοινότητας λαών. ➤ Συνδυετικά στοιχεία της συνοχής αυτής: 1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ πολιτιστική παράδοση + 2. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΗ = ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ
--	---

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΗ ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ	➤ Η Στάση του Νίκα, που λίγο έλειψε να στερήσει τον θρόνο από τον Ιουστινιανό, ήταν αφορμή για να σχηματιστεί (και να δικαιολογηθεί...) ισχυρή κεντρική εξουσία. ➤ Η απόλυτη μοναρχία ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΕΙΤΑΙ: (α) Ο αυτοκράτορας είναι ο εκλεκτός του Θεού (β) Ο αυτοκράτορας έχει το προνόμιο να κυβερνά για το καλό των υπηκόων.
ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ – ΕΝΑ ΔΟΓΜΑ	➤ Επιχειρεί να επιβάλει τον Χριστιανισμό ως μοναδική θρησκεία του κράτους: 1. Οικοδομεί την Αγία Σοφία, καύχημα της αρχιτεκτονικής 2. Επιχειρεί τον εκχριστιανισμό γειτονικών λαών, οργανώνοντας ιεραποστολές στον Βορρά [Καύκασος, Δούναβης] και στην Αφρική [Νουβία και Σαχάρα] ➤ Αντιμετωπίζει με σκληρότητα τις άλλες θρησκείες 1. Σκληρή αντιμετώπιση των αρχαίων θρησκειών: Κλείνει τη νεοπλατωνική σχολή των Αθηνών και δημεύει την περιουσία της [529 μ.Χ.] 2. Εξόντωση των θρησκευτικών μειονοτήτων 3. Αφήνει ελεύθερη μόνο τη θρησκεία των Εβραίων, στους οποίους φέρεται με επιείκεια.
ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ - ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	Η νομοθεσία που θέσπισε ο Ιουστινιανός είναι το πιο σημαντικό κομμάτι της εσωτερικής του πολιτικής. - Γλώσσα: Ήταν γραμμένοι (α) στη λατινική γλώσσα (Πανδέκτης, Ιουστινιανέιος Κώδικας, Εισηγήσεις) (β) στην ελληνική γλώσσα (Νεαρές). Στην ελληνική γλώσσα γράφτηκαν οι νεότεροι νόμοι του Ιουστινιανού για να γίνουν κατανοητοί από τον λαό. - Οι νόμοι αυτοί αποτέλεσαν τη βάση για τη διαμόρφωση της νομοθεσίας των ευρωπαϊκών κρατών μετά τον 16^ο αιώνα (ονομάστηκαν <i>corpus juris civilis</i>) = αστικό δίκαιο.
ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ – ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ «ΔΥΝΑΤΩΝ»	➤ Η εξουσία στους στρατιωτικούς: Παραχωρεί την πολιτική εξουσία στους στρατιωτικούς διοικητές των περιοχών που ήταν περισσότερο εκτεθειμένες στις εχθρικές επιθέσεις. Αυτές οι παραχωρήσεις γίνονται με Νεαρές (=νεότερα νομοθετικά διατάγματα, στην ελληνική γλώσσα) Στη συνέχεια, το μέτρο γενικεύεται σε όλη την αυτοκρατορία. ➤ Περιορισμός της δύναμης των «δυνατών» Δυνατοί: αυτοί που είχαν στην κατοχή τους μεγάλες εκτάσεις γης. (α) Δίνοντας την πολιτική εξουσία στους στρατιωτικούς, ο Ιουστινιανός ήθελε να περιορίσει τη δύναμη των γαιοκτημόνων. (β) και με άλλα διατάγματα προσπάθησε να μειώσει τη δύναμή τους. Συνέπεια Περιορίζεται η ανάπτυξη μεγάλης γαιοκτησίας – αποτρέπεται ο «εκφεουδαρχισμός», δηλαδή η ανάπτυξη φεουδαρχικού συστήματος, που θα κυριαρχήσει στη Δυτική Ευρώπη κατά τον μεσαίωνα.

